JAUNIMO DRAUGAS

Nr. 9

VILNIUS, 1936 m.

REDAKCIJA ATSAKO

Magalonei. Esame teisingi ir nieko neaplenkdami dedame visa, kas tik spaudai tinka. Draugė esate ištverminga, kad įdėtumėt daugiau darbo į savo rašinėlius, jie išvystų pasaulį. Kokie juose (eilėraščiuose) trūkumai? Visų pirma jūsų eilutėse nėra jokios formos. Kai skaitote poeziją, tai matote, kad visi eilėraščiai yra įvairiai suposmuoti, sutvarkyti, turi tam tikrą formą. Jūsų eilėraščiuose to visai nėra. Taip pat matyti, kad jūs į ritmą ir galūnių darną beveik nekreipiate dėmesio, o juk be ritmo negali būti eilėraščio. Patariame Draugei, atydžiai pasiskaityti „Literatūros teoriją". Ten rasite pagrindinius apie eiliavimą dalykus. Nevartokite daug mažybinių daiktavardžių, pav.: vasarėlė, rudenėlis, paukšteliai ir p. Pasimokius galėsit neblogai rašyti, nes sugebat sklandžiai reikšti mintis, pastebit kai kuriuos įdomius dalykus ir gražiai aprašote gamtą. Pasiskaitykite Žemaitės, Vinco Krėvės ir kitų mūsų rašytojų raštų. Šiuo kartu atsiųstais rašinėliais dar nepasinaudosim. Ištvermė viską nugali.

Juozui Kėkštui. Draugo eilėraščiai perdaug ilgi, labai daug užimtų vietos, todėl negalėsime jais pasinaudoti. Atsiųskite trumpesnių ir kitos minties, nes ši, kurią paliečiat, senai jau atgyvenusi savo amžių.

Linui. Eilėraščiai formos ir turinio atžvilgiu dar turi trūkumų — šiuo kartu nepasinaudosime. Laukiam daugiau.

E. Urbeliui. Gražiai rašai ir sklandžiai reiški savo mintis. Atsiųstieji rašinėliai savo turiniu neatitinka mūsų laikraščio skaitytojams. Perdavėm juos „Aušrelei". Tikimės, kad neužilgo būsit geriausiu jaunųjų tarpe novelių rašytojas.

Agurkui. Dėkui už atsiųstas nuotraukas. Gražios, bet, deja, neįdėsime, nes per maža jūsų sodžiuje „Jaun. Draugo" skaitytojų.

Arėjui Vitkauskui. Piešinys nebus įdėtas. Tinkamų spaudai rašinėlių neturime. Kitiems rašinių nepersiuntinėjame ir nesiunčiame atgal, nes neturime tam lėšų. Tokio egzempliorių skaičiaus nemokamai siųsti negalime. Tikimės, kad ir ateityje neužmiršite mūsų.

Mergažerio Petrui. Gražus jūsų pasiryžimas džiugina mus. Atsiųskite daugiau eilučių, manome, kad pataisę kai kurias galėsime atspausdinti.

Vardziukiemio Jonui. Draugo eilėraščiai labai neaiškūs, negalima suprasti, ką jūs norite pasakyti, pav. kad ir šiose eilutėse:

„Lyg jautis suspaustas bandoj,
meldžiu aš jūs leidimo,
tik tirą noriu prispausti
ir karštai jos tilą pabučiuoti".

Reikia stengtis, kad eilėraščiuos būtų daugiau paprastumo ir nuosekliai išreikštos mintys. Bet vis tik turi gabumų ir galėsi gražiai rašyti, tik šiek tiek susikaupimo ir atydos. Tikimės, kad ir toliau nemiršit mūsų.

V. Veličkai. Laikraštį siuntinėjame visiems. Teiraukitės pašte. Medžiagą gavom. Dėkui. Kas tiks, spausdinsim.

Reškutėnų jaunimui. Gražią jūsų nuotrauką gavom. Dėkui. Įdėsime vėliau.

Ceikiniškiui. Ceikinių sportininkų nuotrauka neaiški. Netilps. Laukiam geresnių.

V. Kuolaičiui. Viską gavome. Dėkui. Knygą ir laikraštį pasiuntėsime pro minimą asmenį.

B. Skrajotojui. Korespondenciją dedame. Nuotrauka bus įdėta vėliau. Ateityje prisiminkite mus

V. Geniui. Siuntinį gavome baigiant spausdinti laikraštį. Kas tiks, įdėsime vėliau.

Miečionių kazimieriečiams. Sportininkų nuotrauka neaiškiai išeitų, todėl nedėsime. Kitos bus įdėtos vėliau.

N. J. iš Bilių. Kai kurias nuotraukas įdėsime. Vaikų nuotrauką perdavėm „Aušrelei". Prisiminkit mus ir ateityje.

Jonui Petkui. Gražiai rašai. Prašom rašinėti mums ir toliau. Kas tiks, noriai spausdinsime.

Jaunimo Draugas
1936 m. Rugsėjo m. XI metai
Nr. 9 (129)
Vilniaus jaunuomenės mėnesinis laikraštis

KELIAS Į GEROVĘ

Gyvename nepaprastais skubumo ir aktingumo laikais. Šių dienų tempas reikalauja nuolat augti, plėstis, žengti priekin ir didinti dvasines vertybes. Merdinčių ir stovinčių vietoje gyvenimas nemėgsta, juos šluoja negailestingai iš kelio. Tik nuolatinė pažanga, tik didelis šviesos troškulys, tik dvasinių vertybių didinimas gali užtikrinti geresnį jaunimui rytojų.

Kiekvienas jaunuolis turėtų rūpintis sukurti kuo daugiau dvasinių vertybių, kuo daugiau sukaupti šviesos, kad jos lengvintų paties ir būsimųjų kartų likimą. Menkas ir žemadvasis tas jaunuolis, kuris rūpinosi tik savimi ir šių dienų vertybėmis. Jaunųjų žvilgsnis turėtų būti nukreiptas į ateitį, į didingą tobulėjantį ir skaidrėjantį rytojų.

— Koks džiaugsmas būti jaunam, ruoštis į gerą gražų gyvenimą, lavinti savo dvasios ir kūno jėgas ir subrendus atiduoti savo tautos kūrybai visa, ką turi geriausio savo sieloje — sako Antanas Smetona.

Šis jaunimui būtinas siekis ypatingai tenka priminti dabar, kada prasideda mokslo metai.

Kaip žinome, mūsų krašte lietuviškojo jaunimo yra keliosdešimt tūkstančių, o vidurinįjį ir aukštesnįjį mokslą šiandien eina vos keli šimtai. Dėl to jaučiama pareiga tiems išrinktiesiems ir išrinktosioms priminti, kokie jie laimingi, kad yra išskirti iš tokio didelio skaičiaus ir, įstatyti į geresnes gyvenimo sąlygas, gali lavintis ir geriau pasiruošti ateities darbams. Juo labiau atsiranda pareiga tai priminti todėl, kad šio išrinktojo jaunimo daugumas mokosi ne vien savo tėvų, bet ir mūsų visuomenės remiami. Taigi jau vien dėl to norėtųsi pageidauti, kad mūsų besimokąs jaunimas mokslo metų pradžioje savo laimę ypatingai suprastų ir įvertintų, nes jeigu to nesupras ir neįvertins — jų darbo vaisiai kažin ar bus geri. Tad besimokąs jaunimas mokslo metų pradžioje turėtų ne vien gerai nusiteikti, bet ir tvirtai nusistatyti ir griežtai pasiryžti, jog nesugaišins veltui nė vienos valandėlės laiko. Jau iš pirmos dienos reiktų įsitraukti į darbą ir su dideliu pamėgimu ir nepaprastu atsidėjimu mokintis—studijuoti.

Mokslo laiku taip pat svarbu lavintis pasaulėžiūros srityje. Tai galima atsiekti organizacijoje ir skaitant iš anksto atsargiai pasirinktas knygas. Šių priemonių mūsų mokslus einančiam jaunimui netrūksta, tik ne visos

jos geros ir naudingos. Todėl reikėtų pasirinkti tik tokias, kurios ugdo ir tobulina tautinius ir religinius jausmus. Visos kitos mūsų jaunimui yra svetimos ir žalingos. Kas stengtųsi pakilti paneigdamas tautines ir religines vertybes, tas greit galėtų atsitolinti nuo viso to, kas šio krašto tautiškai ir religiškai susipratusiems lietuviams yra brangu ir šventa. O tai jau būtų parodytas didelis nedėkingumas ne vien savo tėvams, mokyklai, bet ir visuomenei ir mūsų tautai.

Sodžiaus jaunimas taip pat turėtų įsidėmėti, kad, jei jis būtų šviesesnis, tai jis lengviau išvengtų daugelio nepasisekimų ir smūgių, prieš kuriuos kartais jaučiasi bejėgis.

Artinasi ilgavakaris ruduo. Paskirkim tuos vakarus šviesos skleidimui. Kas kaip moka, kas kaip gali, tegul neša šviesos spindulį dažnai dar patamsy glūdinčiam broliui. Neturint šiandie savųjų mokyklų ir sumažėjus organizacijų skaičiui, kiekvienas privalo jaustis esąs mokytojas ir knygnešys. Tegul brolis nemokantį rašyti brolį, sesuo seserį, kaimynas kaimyną pamoko rašto, parūpina jam knygą ar laikraštį. Jei taip padirbėsime rudenį, žiemą — ne viena tamsi mūsų padangėj ūkana bus išsklaidyta, ne vienas šviesos spindulys nuskaidrins vingiuotus, o kartais ir rožėtus mūsų jaunimo takus.

Nenugalimas veržimasis prie dvasinių vertybių, nepalaužiama valia šviestis, mokslintis—tai jaunatvės savumas, tai išganingasis lietuviškojo mūsų krašto jaunimo kelias į gerovę.

Arūnas.

JONAS ČEKAUSKAS

Sustok, jaunyste!

Palauk, jaunyste, nustok skubėjus,
Aš tau priskinsiu baltųjų žiedų,
Aš tuoj kinkysiu lengvasparnius vėjus,
Ir skrisim ten, kur gera, ramu.

Uždek man, jaunyste, sustingusią širdį,
O aš tau nupinsiu dainų vainikus.
Kai džiaugsis žmonės dainas tas išgirdę,
Mudviejų broliai daugiau nesiskųs.

Niekad aš neieškau trupinio laimės —
Jaunyste, tu kupinas laimės aruodas!
Kartu mes žygiuosim drąsiai, be baimės,
Jaunyste, be tavęs man gyvenimas juodas

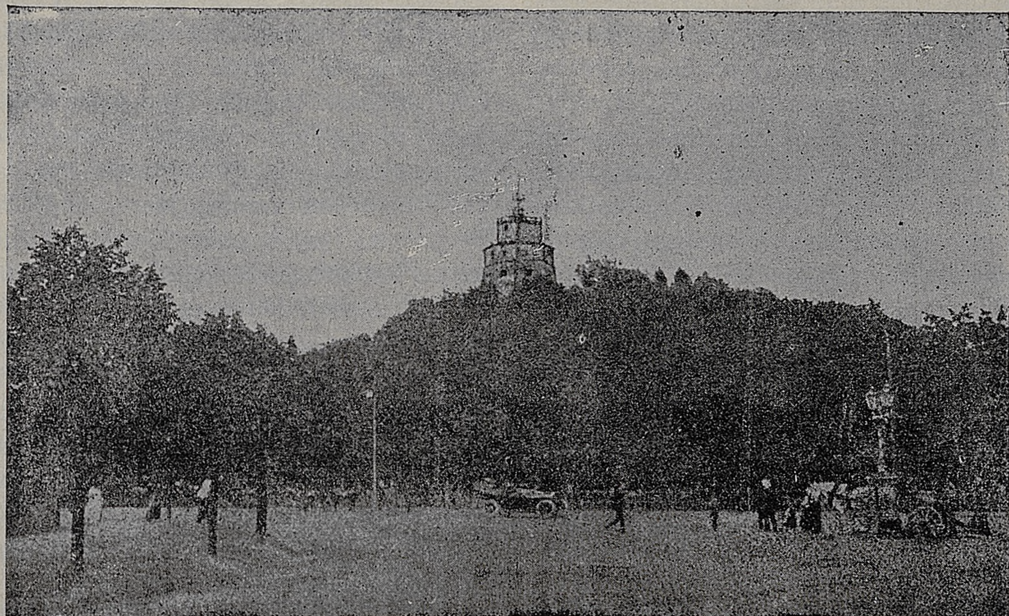
Jaunyste, palauki, dar neskubėki:
Daug žygių ir siekių dar stovi prieš mus.
Kol tu pas mus, mes didžiaspėkiai —
Lengviau mes nuveiksim vargus ir skausmus.

Tikrasis būdas įgyti visų meilę — tai neperdaug mylėti save.

BUASTAS.

Diena yra begaliniai ilga tiems, kurie nemoka jos kuo nors užpildyti.

GOETHE.

Didysis Lietuvos Kunigaikštis Gediminas 1323 metais įkūrė Vilniaus miestą ir pastatė gražią, didingą pilį, kurioje nekartą Lietuvos Valdovai sprendė svarbius krašto reikalus.

PRIE GEDIMINO KAPO

Vien iš vadovėlių nepamilsi tėvynės, sako anglai. Labai teisingai. Žymus mūsų jaunimo skaičius dar nepažįsta savojo krašto, kad ir ne vieną vadovėlį yra išstudijavęs, o savąjį kraštą juk turime pažinti, tada ir meilė savo tėvynei gims tikra, nenugalima, kaip noras būti amžinai jaunam.

Plaukiant Nemunu ar iš kokios knygos išgirstam Veliuonos vardą. Kas ta Veliuona? Dabar paprastas miestelis. Bet anksčiau juk tai buvo garsi tvirtovė, kurią vokiečiai—kryžiuočiai ne dešimts, bet šimtus kartų puolė, ties ja nudegė, buvo sumušti. Veliuonoj ir Gediminas, gindamas tėvynę, žuvo ir ten, manoma, palaidotas.

Veliuonos pradžia siekia tolimesnių laikų. Gal Palemono, o rasit skandinavų perėjūnų gadynėje gražiame Nemuno krante buvusi pastatyta šventovė deivei Veliuonai; paskui čia, lietuviams priešą atrėmus, kunigaikštis Vytenis, matydamas, kaip kryžiuočiai įsiverždami naikina Žemaičius, pastatė medinę tvirtovę. Kunigaikščio Gedimino laikais Veliuona buvo centras, kurį nekartą norėjo užimti kryžiuočiai, norėdami iš jo valdyti visą kraštą. Čia 1328 m. buvo atremtas vokiečių ordino maršalo Teodoriko puolimas ir taip pat pakartotinis puolimas su padidinta kariuomene. Apie 1333 metus Bavarijos kunigaikštis Henrikas užėmė Veliuoną, sulygino ja su žeme, jos vietoj pastatė naują tvirtovę ir, pavadinęs ją Friedenbergu (taikos kalnu), pardavė kryžiuočiams. Keleriems metams praslinkus, tas pats vokietis netoli nuo Veliuonos pastatė kitą tvirtovę, kurios liekanos ir dabar tebėra. Toji tvirtovė buvo vienintelė ordino viltis, ir dėl to ji buvo gerai aprūpinta kariuomene ir ginklais . 1337 metais net Čekų karalius Jonas daro didelį puolimą į Lietuvą su gausybe savo bendrų: Tesalonikos karalium, Burgundijos kunigaikščiu Liudviku, Bavarijos kunigaikščiu Henriku, Moravijos karalium ir kitais. Tiesa, Čekų karalius Jonas, tik Vyslą tepriėjęs, vadovybę pavedė Bavarijos kunigaikščiui Henrikui.

Istorikas Narbutas aprašo, kaip sunku bu-

vę lietuviams gintis. Mat, Dubysos ir Nemuno santakoje, ties pat Seredžiaus miesteliu, priešai skubiai pastato dar naują tvirtovę ir pavadina jąją Marienverderiu. Tos tvirtovės liekanos dar ir dabar tebėra.

1338 metais prancūzų karalius Liudvikas, norėdamas kryžiuočius panaudoti savo tikslams, atiduoda jiems Lietuvą. Visų stabmeldiškų žemių sostinė būtų turėjusi likti Veliuona, o visa Lietuva po krikšto norėta pavadinti Bavarija. Tačiau lietuvių tauta, reikia dabar mums stebėtis, buvo tiek stipri, kad nuo tokio baisaus likimo įstengė apsiginti. Didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas, Vilniaus įkūrėjas, suprato vokiečių planus, kurie tikėjosi Lietuvą užgrobti ir ištautinti. Surinkęs didelę kariuomenę, išžygiavo iš Vilniaus užimti ir sugriauti šias pilis. Jisai buvo slapta susižinojęs su Veliuonos įgula, kurioj buvo du broliai Vytingai. Vienas brolių slapta buvo pranešęs, kad per apgulimą padegsiąs pilį. Bet tuos planus kryžiuočiai susekė ir Vytingo brolį pakorė. Tačiau vistiek, neilgai trukus, Gediminas Veliuoną apgulė. Pirmą kartą kryžiuočiai čia panaudojo paraku šaunamas patrankas. Patsai Didysis kunigaikštis Gediminas pirmųjų kareivių eilėse veržės paimti naująsias mašinas, bet išleistas šovinys pataikė jam į pečius, ir čia žuvo narsusis karžygis. Prūsų kronikos mini, kad Henrikas, Bavarijos kunigaikštis, padovanojęs Veliuonai patranką, kuri šaudė akmenim nuo 8 iki 30 svarų sunkumo.

Gediminas žuvo gindamas Lietuvą, sulaikęs kryžiuočių antplūdį, turėdamas 82 metus amžiaus. Nunešę senuoliai kariai Didžiojo kunigaikščio lavoną ir, senų papročių prisilaikydami, sudeginę jį ant laužo, supylė jam didžiausią kapą—piliakalnį. Senovės raštai ir padavimai sako, kad vėliau Gedimino sūnūs savo tėvo pelenus atkasę, nugabeno į Vilnių ir palaidojo Pilies kalne. Tas antkapis — didžiulis kalnas, gražiau už visokius pamokymus ir paskatinimus byloja, kaip reikia mylėti savo kraštą, kaip reikia dėl jo mirti.

Visokių audrų pergyvenus, Veliuona vėl patenka kryžiuočiams, nes 1382 metais Jogaila, o 1398 metais dėl tam tikrų politinių sumetimų ir Vytautas Didysis atiduoda Žemaičius kryžiuočiams. 1400 metais kryžiuočiai Veliuonoj įsteigė savo galybės Žemaičiuose sostinę. Sunku buvo vokiečių viršininkams valdyti Žemaičius, nes, laisvę mylėdami, jų įtakai nepasiduodavo. 1404 metais kryžiuočiai įsitikino, kad tik jėgos pagalba Žemaičius bus galima valdyti. Atsiunčia daugiau kariuomenės. Bet 1405 metais štai kas įvyksta. Vienas kamandoras, Martynas Helfenbach, be teismo įsako pakarti kaletą įtakingų bajorų. Kilo didelis žemaičių subruzdimas. Komandoras, norėdamas pasiteisinti, žymesniuosius bajorus sukvietė į Friedenburgą (Veliuoną), bet vertikas, norėdamas pagąsdinti, dar daugiau žemaičius suerzino. Pradėjo bruzdėti. Buvo įsakyta žemaičius uždaryti tvirtovėj. Bet apsikrikštijęs žemaitis juos išvaduoja. Patį komandorą nužudo, tvirtovę sunaikina ir, antrąją paliai Dubysą tvirtovę sunaikinę, visoje šaly sukelia maištą.

1405 m. vokiečiai atsiveda 100.000 kariuomenės, norėdami numalšinti žemaičius. Vytauto patarimui žemaičiai nusileido, bet ar ilgam? Did. mistras Ulrichas von Jungingen dėl kivirčų su lenkais numato karo pavojų ir stiprina tvirtoves.

1408 m. įsakymu vėl atstatoma sukilėlių sunaikintoji Veliuonos tvirtovė, taip pat ir kitos Dubysos žiotyse, ties Seredžium. Vėl kyla daug nesusipratimų. Ilgai karalius Jogaila su kryžiuočiais derėjosi, bet 1409 m. Vytautas gauna žinią, kad reikia pradėti karą. Didysis kunig. Vytautas greit keliasi per Nevėžį. Kryžiuočiai jį puola. Tai buvo pirmas žygis žemaičiams atvaduoti. Žemaičių komandoras net nemėgino priešintis. Sudeginęs Seredžiaus tvirtovę, pabėgo į Prūsus. Greit atvaduojama kartu su Žemaičiais ir Veliuonos tvirtovė. Nueina Vytautas iki Klaipėdos, kurią atranda gerai sustiprintą. 1410 metais liepos mėn 15. d. kilo garsusis Žalgirio mūšis, kur lietuviai sutriuškino kryžiuočius ir išgarsino lietuvių karių vardą visame pasauly.

Po Žalgirio mūšio Veliuonos garsas ir reikšmė betgi nemirė. Kryžiuočiai susilaukė dar antro smūgio visuotiniame Konstancijos vyskupų susirinkime. Į tą susirinkimą Vytautas Didysis nusiuntė daug apkrištytų bajorų. Jie pareiškė Romos bažnyčiai nuoširdų palankumą, prašė paskirti Žemaičiams vyskupą ir iškėlė kryžiuočių nekrikščionišką darbą.

Kada nusistatė galutinės sienos lietuvių su kryžiuočiais, susisiekimo klausimų, mokesčių ir daugelį kitų reikalų išspręsti 1416 metais buvo sutarta Lietuvos valdovų ir kryžiuočių suvažiavimas ties Veliuona. Iš vokiečių atvyko patsai kryžiuočių mistras Sternbergas su garsiuoju patarėju Landeriu. Iš lietuvių—Vytautas, Jogaila ir daugybė diduomenės. Kryžiuočių laivai sustojo ties sala. Tarnai ištiesė palapines Išdidus ir atsargus mistras nesirodė pats nei Vytautui, nei Jogailai. Išgirdęs perdaug didelius reikalavimus, nieko neatsakydamas ir net neatsisveikindamas, sėdo į laivą ir nuplaukė žemyn. Po to Jogaila su Vytautu dar kartą aplankė Žemaičius ir sutvarkė reikalus.

1364 metais kryžiuočiai Veliuoną iš pasalų užpuolė, sudegino ir tvirtovę sunaikino. Senąją lietuvių šventovę, didelį mūro bokštą jie perdirbo į bažnyčią. Po kurio laiko Kęstutis kryžiuočius sumušė ir šventovę atstatė. Vėliau jau Vytautas Didysis, palaikydamas krikščionybės plitimą Lietuvoje, prie bokšto pristatydino bažnyčią, kuri ir dabar dar tebestovi. Nuo to laiko kryžiuočiai jau nebemėgino pulti Veliuonos, jų galybė buvo visai sutriuškinta.

Taigi, kad ir iš trumpo, suglausto aprašymo, matyt, kiek skaudžių smūgių ir didvyriškos kovos teko pergyventi Veliuonos miesteliui.

J. Marcinkus.

V. KUOLAITIS

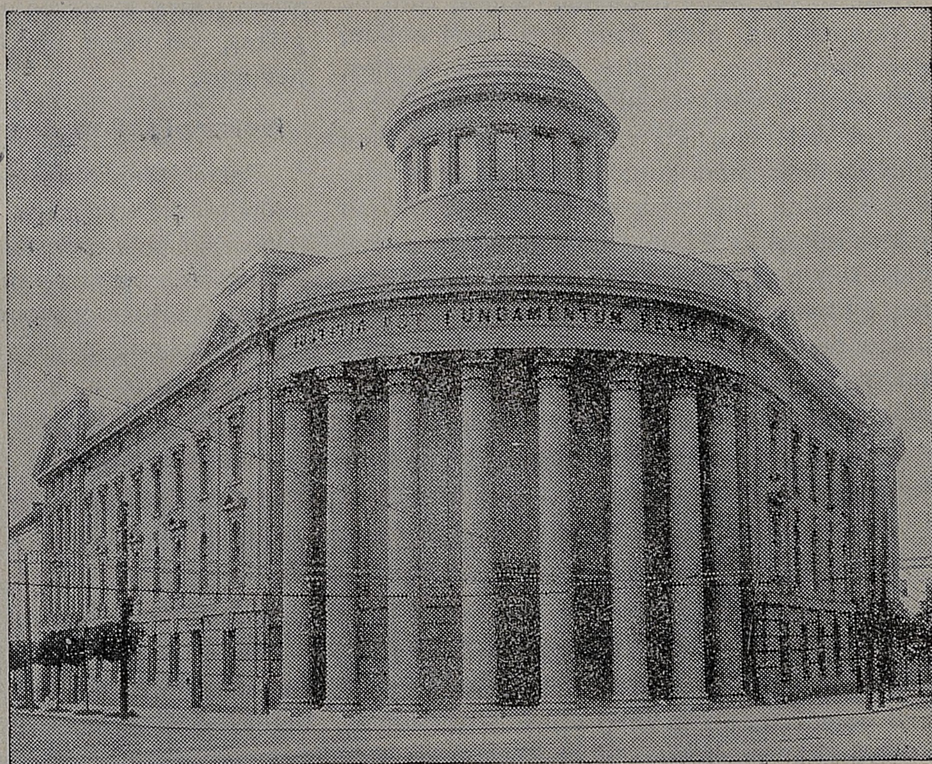
Mano kiemelis rudenį

Mano gimtajam kiemely
Apsilankė rudens dienos.
Širdy ilgesio šešėliai
Neria skausmo nerinėlį.

Neberimsta ir širdelė,
Ilgisi saulėto meto,
Vasaros jaukių pavėsių,
Kur rasos karoliai krito.

Visur tuščia, liūdna, nyku,
Vysta žolės, vysta gėlės.
Nėr paukštelių giesmininkų,
Vėjas blaškos, lyg pašėlęs.

LIETUVOS SEIMO RŪMAI

Nuo šio mėnesio 1 d. šiuose rūmuose posėdžiauja naujai išrinktas Lietuvos seimas.

O. M.

Kame Tu esi?...

Kasdien Tavo balsas tarp vėjų nuskamba
Ir vardą kartoja laukuose žiedai,
Kasdien miško giesmę ir verpetus jūrų
Didinga ranka suvaldai.

Kasdien Tavo žodžiai žvaigždėmis nutviska,
Nusvyra vainikais tylių vakarų,
Lyg marmuras baltas kalnuose sustingsta,
Griuvėsiais subira baltų debesų.

Kasdien Tu didingas kūrėjas
Ir viešpats padangių ir žemės laukų.
Patvorio dilgė ir sliekas ant tako
Užmiega, lyg būtų po tavo sparnu.

Nors visą aš žemę kasdieną pereičiau
Ir žiedą kiekvieną atverčiau pati,
Vis veltui ieškočiau, vis veltui aš klausčiau:
— Pasakyk, pasakyk, kame Pats Tu esi?

Mainai arba prekyba

Mainai padeda geriau išnaudoti ekonomines gerybes

Visas šių dienų ekonominis gyvenimas remiasi mainais. Šiandieną be mainų apseiti negalima. Vieni darbo vaisiai mainomi į kitus. Ūkininkas maino ūkio produktus į pramonės gaminius (druską, žibalą, geležį). Pramonės dirbtuvės maino savo gaminius į žaliavą. Pav., parduoda rūbą, o perka linus.

Be mainų daug naudingų daiktų žūtų be jokios naudos, arba daug kas visai nebūtų gaminama. Pav., Anglija turi daug anglies. Dalį anglies pati sunaudoja, o likusią išveža į kitas valstybes. Už atliekamą, nereikalingą anglies dalį gauna kitų reikalingų produktų. O be mainų atliekama anglies dalis neturėtų jokios reikšmės, ji būtų neišnaudota. Be mainų ūkio šalyje žūtų daug atliekamų ūkio gaminių, o pramonės krašte jų dažniausiai pritrūktų. Jeigu, pav., kurioje nors šalyje nėra geležies, tai iš kur jos imsi be mainų? Kad nežūtų atliekami ūkio ir pramonos produktai, viena ir kita šalis gamintų tiek, kiek joms pačioms reikalinga. Bet tuomet daug kas liktų neišnaudota. Pramonės kraštuose daug anglies, druskos, naftos (iš jos daromas žibalas ir įvairūs tepalai) geležies ir kitų metalų kasyklų niekas neliestų. Ūkio šalyje daug žemės plotų būtų visai nedirbamų. Pagaliau be geležinių įrankių negalima būtų ir išdirbti. Gal atrodo, kad galėtų šiaip taip verstis pusiau pramonės, pusiau ūkio šalis. Bet jei nebūtų mainų valstybės viduje, nebūtų ir pramonės dirbtuvių. Todėl be mainų sustotų ekonominio gyvenimo pažanga. Tokiu būdu mainai, reguliuodami visą ekonominį gyvenimą, padeda geriau išnaudoti žemės turtus, pakelti ūkio kultūrą ir varyti ekonominį gyvenimą pirmyn.

Mainų rūšys

Mainai vyksta dviem būdais. Vienas jų yra betarpiškas, kai be pinigų viena prekė mainoma į kitą, o antras mainų būdas yra tarpiškas, kai viena prekė parduodama, o kita perkama.

Betarpiški mainai yra nepatogūs

Betarpiškai mainomos dvi prekės. Jos mainomos vieną į kitą. Rodos paprastas dalykas, bet jis nelengvas. Pav., turime prekę, kurią norėtumėm pamainyti į kitą prekę. Reikia surasti toks žmogus, kuriam mūsų prekė būtų reikalinga, ir kuris turėtų mainams paskirtą tokią prekę, kuri yra mums reikalinga. Bet toks laimingas atsitikimas gali pasitaikyti nedažnai. Dažniausiai būna taip: kai surandi tokį, kuriam reikalinga tavo prekė, tai jis neturi tokios prekės, kokios tau reikia, surandi tokį, kuris turi tau reikalingą prekę, tai jam nereikia savo prekės. Susidaro didelė painiava.

Gerai, jeigu turime prekę, kuri mums nereikalinga, o neturime, kurios reikia. Šiuo atveju vieną prekę galime pamainyti į kitą. Bet gana dažnai pasitaiko, kad nieko netrūksta,

o kai ko jau ir perdaug. Sakysime, turime perdaug ūkio gaminių, o mums tuo tarpu nieko nereikia. Atliekamus gaminius padėtumėm ateičiai, bet jie po metų, kitų pagęs. Išmainytumėm į vieną, kitą gyvulį, bet ir jie po metų, kitų pasens ir nustos savo vertės. Galima būtų padaryti su kaimynu sutartis: „Kaimyne aš tau dabar atiduodu visus savo atliekamus ūkio gaminius, o tu, kai reikės ko man ar mano vaikams, tai atiduosi". Bet kurgi gvarancija, kad atiduos? Jeigu kaimynui dabar daug ko trūksta, tai iš kur galima žinoti, kad jis, pavyzdžiui, po dešimties metų visko turės? Todėl betarpiški mainai yra susiję su daugeliu sunkumų. Šiandieną jie būtų nebeįmanomi.

Toks mainų būdas buvo seniau, kada dar gyvenimas buvo visai siauras, primityvus.

Tarpiški mainai pašalina kai kuriuos sunkumus

Į tarpišką mainą įeina ne dvi prekės, kaip anksčiau, bet trys. Dvi prekės yra pamatinės, o trečioji vaidina tarpininkės vaidmenį. Tarpininkaujanti prekė yra pinigas, kuris mainus nepaprastai palengvina. Su pinigo pagalba mainai eina visai sklandžiai. Svarbu surasti tik pirkėjas, kuris mūsų prekę pirktų, bet jau visai nesvarbu, ar jis turi tokią prekę, kokios mums reikia. Pirma, prie tarpiškų mainų, jei tas, kuriam yra reikalinga mūsų prekė, neturi tokios prekės, kokios mums reikia, apie mainus negali būti jokios kalbos, o dabar, prie tarpiškų mainų tai visai nesvarbu. Svarbu tik pinigas gauti, o už pinigus prekė galima gauti bet kur. Į mainus įvedus pinigą, nesunku surasti pirkėjas, lengva surasti ir pardavėjas.

Su pinigu yra susijęs dar vienas labai didelis patogumas. Pav., turime ką nors parduoti, bet pirkti mums tuo tarpu nieko nereikia. Parduodame ir pinigus pasidedame. Jie gali gulėti iki to laiko, kol mums už juos reikės kas nors pirkti. Prie šių mainų nuo pardavimo iki pirkimo gali praeiti labai daug laiko.

Jei pinigas mainams turi tiek daug reikšmės, tai reikia apie jį daugiau kas ir žinoti.

Pinigas matuoja kiekvienos prekės vertę

Kiekvienas daiktas, kuris turi ekonominę reikšmę, yra vertinamas sulig tuo, kiek už jį galima gauti pinigų. Kai klausiama:—ar brangus šis daiktas, atsakoma: — brangus. Bet klausančiam dar neaišku ar brangus šis daiktas ar ne. Kai pasakoma: šio daikto kaina

ŠIŲ LAIKŲ VAIZDELIS

Dažnai šaukiamos įvairios nusiginklavimo konferencijos, kur pasakomos ilgos šiuo klausimu kalbos, tačiau viso to pasėkas matome vaizdely, kur paraduoja Sovietų Rusijos tankai.

RAUDONŲJŲ ARTILERIJA

Ispanijoj vis dar tebesitęsia naminis karas: liejasi kraujas, griūna miestai, liepsnoja sodžiai. Vaizdely matyti, kaip valdžios artilerija apšaudo sukilėlių užimtas sritis.

1000 auks., tai jau visai aišku, ar jis brangus ar pigus. Jei norime mainyti skirtingos vertės daiktus, tai pirma juos įkainojame pinigais, o paskui nusprendžiame, ar galima mainyti. Svarstyklėm ir metrais matuojame daikto kiekį, o pinigais jo vertę. Svarstyklėm matojame vienus daiktus, metrais kitus, o pinigais ir vienus ir kitus.

Pinigas, kuris matuoja prekės vertę, turi būti pastovus

Gerai žinąme, kad prekių vertė yra nepastovi. Ji kinta labai dažnai. Prekių kitimas pareina nuo trijų veiksnių: vietos, laiko ir rūšies. Toji pati prekė vienoj vietoj yra brangesnė, kitoj pigesnė. Vieną kartą pabranksta, kitą atpinga. Pagaliau ir pačios prekės nėra vienodos. Jų yra įvairių įvairiausių rūšių ir kiekvienos skirtinga kaina.

Bet turi būti kas nors pastovaus, kas padėtų susekti prekių vertės santykius, nes kitaip būtų labai sunku, arba ir visai negalima būtų vesti platesnė prekyba. Todėl, nors prekių vertė nepastovi, bet turi būti pastovus tos vertės matas — pinigas. Jei pradėtų taip labai svyruoti pinigų vertė, kaip svyruoja prekių vertė, ekonominiame gyvenime susidarytų tokia painiava, iš kurios negalima būtų ir išbristi. Todėl ir stengiamasi, kad pinigas būtų bent ilgesnį laiką pastovus. Tuo tikslu valstybės išleidžia apyvarton vienodos vertės pinigus ir stengiasi, kad toji vertė bent normaliu laiku būtų pastovi, nesvyruotų. Tos pinigo savybės, kiek galima, stengiamasi išlaikyti ir užsienio apyvartoje. Valdžia išleidžia vienodos rūšies pinigus, įsako juos vienoda verte imti visiems savo piliečiams ir pasistengia, kad tų pinigų vertė nesvyruotų.

O kas tuos reikalus tvarko užsieny? Čia juos žymia dalimi tvarko auksas.

Aukso vertė yra pastovi

Kiekviena valstybė turi savo pinigus. Bet tarptautinių arba tarpvalstybinių pinigų nėra. Valstybės viduje yra privalomi tos valstybės pinigai. Bet užsienyje jie nėra privalomi. Jų gali niekas neimti. Bet ir be pinigų apseiti negalima. Todėl įvestas toks pinigas, kuris pats turi vertę, visai nepriklausomai nuo kurios nors valstybės valios. Tokiuo pinigu yra auksinis pinigas ar pats auksas. Jis, kaip nuo vienos ar kitos valstybės valios bei įsakymo nepriklausąs daiktas, ir vaidina užsienyje tarptautinio arba tarpvalstybinio pinigo vaidmenį. Jis gali būti ir pinigų ir gabalų pavidale. Skirtumo nesudaro, ar kuri nors valstybė pridės prie gabalėlio aukso savo kokį nors ženklą, ar nepridės. Vis tiek užsienio apyvartoje auk-

sas yra ne skaitomas, kaip pinigas, bet sveriamas. Pagaliau ir kiekvienoje valstybėje didesnioji aukso dalis yra ne pinigų pavidale. Auksas dažniausiai tam tikruose gabaluose guli valstybės banko rūmuose.

Kodėl aukso vertė visuose kraštuose yra vienoda?

Žinome, kad toji pati prekė įvairiuose kraštuose turi įvairias kainas. Kodėl? Todėl, kad ne visur jos yra vienodas kiekis. Vienur daugiau, kitur mažiau, o kai kur ir visai nėra. Toji pati prekė, kur jos daug yra, pigi, kur maža—brangi. Tokiais atvejais prekės gabenamos iš ten, kur jų yra daug, ten, kur jų trūksta arba visai nėra. Bet vis dėlto kainų sulyginti negalima, nes pats pervežimas, pristatymas reikalauja didelių išlaidų.

Aukso taip pat ne visur yra, bet jo kaina visur vienoda. Auksas taip pat vežamas iš vieno krašto į kitus, bet pervežimo išlaidos, palyginti, yra visai mažos, beveik nežymios. Kodėl? Todėl, kad jo mažo kiekio labai didelė vertė. Pav., reikia pervežti tam tikrą kelią 1000 kg. druskos ir 1000 kg. aukso. Už pervežimą druskos ir aukso reikia užmokėti po 20 auks. Bet kas geriau apsimokės pervežti? Aišku, kad auksas. Druska gal atsieis 200 auks., o auksas apie milijoną. Atiduoti kelionei 20 auks. iš 200 auks. yra jau gana didelė žymė, o iš milijono — beveik jokios. Prekė, vežama į tolimą kraštą, gali pati save pravažinėti, gali net būti neverta kelionės. Jeigu norima grąžinti kelionės išlaidos ir dar šis tas uždirbti, tai už prekę, atvežtą iš tolimo krašto, reikia imti labai brangiai. Tuo tarpu auksas savo kelionės išlaidų beveik visai nejunta. Kai nėra išlaidų, nekeliama ir aukso kaina. Nors ir auksas ten, kur kasamas, prie kasyklų, yra šiek tiek pigesnis, negu ten, kur iš toliau atvežtas. Bet žymaus skirtumo nėra. Auksas, jeigu toli vežamas, tai pravažinėja tik vieną procentą visos savo vertės. Iš to suprantama, kodėl aukso vertė beveik visur yra vienoda. O mainams arba prekybai kaip tik to ir reikia.

Nuo mainų priemonės iki tikro pinigo

Prekė skiriasi nuo pinigo tuo, kad prekė yra sveriama, o pinigas skaičiuojamas. Todėl, kai auksas yra sveriamas, jis turi prekės pobūdį. Pav., viename kilograme aukso gali būti ir auksinių pinigų ir aukso gabalų. Bet kai yra skaičiuojamas, jau jis yra pinigų pavidale. Šiandieną jis yra vartojamas ir vienu ir kitu pavidalu. Kai vedama stambi prekyba užsienyje, jis gali būti kaipo tarpininkaujanti prekė; kai turime reikalo su smulkia vidaus prekyba, jis vartojamas paprastai pinigų pavidalu.

Seniau pinigų nebuvo. Auksas buvo vartojamas gabalais. Perkant ką nors ar parduodant, kiekvieną kartą būdavo sveriamas ir auksas. Tai buvo nepatogu. Viena, nuolatinis svėrimas yra nevisai malonus dalykas, antra, su savim reikia turėti svarstyklės.

Paskui pradėta vartoti nulygintos ir pasvertos aukso plytelės, ant kurių būdavo kokia nors valdžios antspauda. Tai buvo jau pinigų pradžia. Nuo to laiko tuos gabalus jau skaitydavo, o tai kaip tik ir yra pinigų ypatybė. Bet čia taip pat buvo dar gana didelis trūkumas. Tokia plytelė, neliečiant antspaudos, galima būdavo apipiaustyti. Aišku, kad tokie falsifikavimai dažnai pasitaikydavo. Tokios plytelės vis tiek reikėdavo tikrinti, sverti.

Pagaliau buvo įvesti apskriti pinigai su įvairiais išspaustais ženklais abejose pusėse ir aplink pinigą. Toks pinigas jau negalima nupiaustyti, nes būtų žymu.

Vienas auksas pinigams netinka, nes yra perminkštas. Todėl dedamos yra kitų metalų priemaišos, vadinamos ligatūra. Rusų aukse ligatūros yra $^1/_{10}$ dalis (9 dalys aukso, o 1 dalis kitų priemaišų), Anglijos ir Jungtinių Amerikos Valstybių aukse ligatūros yra $^1/_{12}$ dalis (11 dalių aukso, o 1 dalis priemaišų).

Šiandieną auksas yra vartojamas tik užsienio mainuose. Vidaus mainuose yra vartojamas popierinis pinigas.

Popierinis pinigas

Jeigu ant gero (nefalsifikuoto) auksinio pinigo yra pažymėta 5 rubliai, jeigu juos perkant reikia užmokėti 24 auks., tai jei tuos 5 rublius suliesime į gabaliuką aukso, vis tiek ir to gabaliuko aukso vertė bus 24 auks. Jeigu paimsime popierinį pinigą 20 auks., ir tam tikru būdu pašalinsime visus paveikslėlius, numerius, parašus, kad liktų tik švarus popieriukas, tai tas popieriukas neturės jo-

kios vertės. Jeigu auksinis pinigas pavadintas (nominalinė vertė) 5 rubliais, tai jis ir iš tikrųjų vertas 5 rublių (faktinė vertė); jeigu popierinis pinigas pavadintas 5 rubliais (nominalinė vertė), tai iš tikrųjų jis nieko nevertas (faktinės vertės neturi). Popierinis pinigas tol gyvuoja, kol gyvuoja toji valdžia ar valstybė, kuri tą pinigą pavadino pinigu ir visiems savo piliečiams liepė jį imti. Popieriniam pinigui tik valdžia priduoda vertės. Jis pats tos vertės neturi. Valdžia tą vertę gali ir atimti. Tuomet pinigas lieka be jokios vertės. Auksinis pinigas pats turi vertę. Tos vertės negali atimti ir valdžia. Valstybės ženklai ant auksinio pinigo tik patvirtina, paliudija, kad tas pinigas tikras, nefalsifikuotas, tai reiškia, kad jis turi nustatytą svorį ir aukso kiekį.

Popierinis pinigas turi vertę tik tam tikroje teritorijoje

Popierinis pinigas yra valstybinis pinigas. Kadangi valdžia suteikia jam vertę, tai jis ir gali būti vertas tik tame plote, kurį valdo toji valdžia. Tam tikros valstybės valdžia, išleidus popierinius pinigus, įsako savo piliečiams juos imti. Pasipriešinti niekas negali. Bet toji pati valdžia negali įsakyti, kad jos išleistus pinigus imtų ir kitos valstybės piliečiai. Todėl popierinis pinigas yra privalomas tik toje valstybėje, kurios valdžia jį išleido. Kitoje valstybėje jis gali būti imamas, gali būti ir neimamas. Pareina nuo to ar pinigas brangus ar pigus (pav., doleriai visur imami) ir nuo kitos valstybės piliečių noro. Nori ima, nenori — neima.

Popierinis pinigas atstovauja auksinį

Pastaruoju laiku vidaus apyvartoje auksinių pinigų beveik nėra. Auksiniai pinigai beveik nedaromi. O jei daromi, tai labai nedaug. Didesnioji aukso dalis guli valstybės banko rūsiuose ne pinigų, bet aukso gabalų pavidalu. Valstybės užsienio reikalams naudojasi auksu, bet vidaus reikalams jo nenaudoja. Popieriniai pinigai nėra tikri pinigai, jie tik atstovauja auksinius pinigus. Popierinis pinigas yra tik auksinio pinigo liudymas. Bet kadangi valstybės turi aukso permaža, tai popierinių pinigų išleidžia dukart, triskart, keturiskart daugiau, negu galima būtų išleisti auksinių pinigų.

Popierinio pinigo vertė dažnai keičiasi

Kadangi popieriniam pinigui suteikia vertę valdžia, tai jis nuo jos ir priklauso. Valdžia gali leisti popierinių pinigų, kiek nori. Juk popieriaus yra. Tuo tarpu auksinių pinigų galėtų išleisti tik tiek, kiek ji turi aukso. Valdžia, išleisdama perdaug popierinių pinigų, sumažina jų vertę. Valdžia paprastai išleidžia daugiau popierinių pinigų tuomet, kai negali išsiversti su esamais. Reikia padengti visos vidaus išlaidos, o pinigų trūksta. Galima būtų pasiskolinti pas kitas valstybes, bet nenori mokėti nuošimčių. Todėl išleidžia didesnę sumą savo popierinių pinigų. Jeigu auksas padengia labai mažą dalelę popierinių pinigų, jų vertė krenta. Pinigų vertė mažesnė, pakyla prekių kainos. Tuomet, kas turi daugiau susitaupęs popierinių pinigų, tas turi nemaža nuostolių.

Mainams valstybės viduje yra patogūs ir popieriniai pinigai. Bet jeigu kas nori pinigų susitaupyti ateičiai, visuomet stengiasi taupyti auksinius. Kadangi valstybei nėra jokios naudos, dar atneša daug žalos, kai auksas plaukia iš valdžios rankų į privatines rankas, tai valdžia užgina bankams auksą pardavinėti privatiems asmenims be jos žinios.

S. M.

Bendrojo darbo draugui, mūsų laikraščio bendradarbiui Vladui Griciukui, sukūrusiam su Vlade Kuzmickaite lietuvišką šeimą linkime ilgiausios laimės ir saulėto šeimyninio gyvenimo.

„Jaunimo Draugo“ Redakcija.

Šiaurės Ispanijoj ties Iruno miestu paskutiniu metu buvo dideli mūšiai. Mūšius laimėjo sukileliai, kurie paėmė miestą savo valdžion. Vaizdelyje sukilėlių kariuomenė Iruno priemiesty.

Žydriosios Italijos padangėj

(*Iš ciklo: „Mūsų kelionė po Europą“*).

Italija užima visą Apeninų pusiasalį. Besimokantiems geografijos labai lengva surasti Italiją žemėlapyj, ypač tiems, kurie užsiima sportu. Mat, Apeninų pusiasalis atrodo kaip čebatas, o Sicilijos sala, kuri priklauso Italijai, atrodo, kaip kojinis sviedinys arba futbolas.

Apeninų pusiasalis yra visų mažiausias pietų Europos pusiausalių, bet jojo geografinė padėtis yra bene geriausia. Pusiasalis yra pailgas, o jo krantai kad ir ne labai vingiuoti, bet prieinami, ne statūs, todėl yra labai daug uostų.

Apeninų pusiasalis yra iš tikrųjų išsikišęs į Viduržemio jūra, bet artimieji prie pusasalio vandenys laikomi taip pat atskiromis jūromis. Ir taip šiaurės rytų pusiasalio šonan yra įsirėmusi *Adriatikos* jūra, pietų—vakaruose — *Tirėnų* jūra. Nuo vidurio Europos pusiasalį skiria aukšti, gražūs *Alpių* kalnai. Per vidurį pusiasalio išilgai tęsiasi ilga virtinė to paties vardo, kaip ir pusiasalis *Apeninų* kalnai.

Apeninų pusiasalis yra labai garsus savo praeitimi. Čia senovėje gyveno romėnai, kurie buvo sukūrę didžiausią valstybę — imperiją, apimančią tas sritis, kur dabar yra Ispanija, Prancūzija, Vokietija, Šveicarija, Balkanų valstybės; jų valdžioje taip pat buvo Mažoji Azija ir Šiaurinė Afrika. Kadangi romėnai buvo tais laikais kultūringiausi ir labiausiai civilizuoti, tai jų kultūra sklido toli į šiaurės ir rytų Europą. Tautų kėlimosi metu, pabaigoje ketvirto amžiaus po Kristaus gimimo, į Apeninų pusiasalį atsikraustė iš šiaurės germanų tautos, kurios buvo visiškai nekultūringos, todėl romėnai jas vadino barbariškomis tautomis arba trumpai barbarais, laukiniais.

Italija — viena gražiausių Europos šalių. Klimatas šiltas. Gamta labai įvairi. Čia auga šiltųjų kraštų augalai: citrinos, apelsinai, vynuogės, alyvos ir kiti.

Italijoje kitataučių nedaug tėra. Visi gyventojai bemaž vieni italai. Tikybos atžvilgiu Italija yra grynai katalikiškas kraštas.

Italai daugiausia verčiasi žemės darbu. Daugelyje Italijos vietų yra labai daug derlingų dirvų, pav.: Lombardijos žemuma šiaurinėj Italijoj.

Žmonėms, kurių Italijoj yra gan tiršta, savo duonos permaža, todėl gabenasi jos iš kitų šalių. Italijos viduryj ir pietuose žmonės daugiausia verčiasi sodininkyste, kuri duoda daug pelno. Kur tik nepažiūrėsi, vis sodai, sodai ir sodai. Atrodo, kad visa Italija yra vienas didelis sodas. Tie didžiausi sodai atrodo kaip Lietuvos javų laukai — neaptverti be priežiūros.

Graži Italija. Kiakvienas čionai patekęs gali tai pasakyti. Bet ir patys italai vadina savo šalį gražia, didžiuojasi ir giria ją. Ir mes netgi galime pasimokyti iš italų savo kraštą gerbti ir mylėti.

Naudingų mineralų Italijoje nedaug tėra. Šiaurinėje randame dailaus marmuro, Sicilijoje ties Džirdženti miestu iškasama sieros, vietomis randama ir geležies. Trūksta betgi italams akmens anglių, kurių tenka gabentis iš Anglijos ir kitų šalių. Dėl anglių stokos fabrikų pramonė nėra gerai išaugusi. Labiausiai auga fabrikų pramonė Italijos šiaurėje, kur dar viduriniais amžiais klestėjo amatai, ir kur anglį atstoja Alpių upių jėga. Pirmoj eilėj stovi šilko dirbimas, antroje — medvilnės ir vilnonių audinių gaminimas.

Italų prekyba su kitomis šalimis gali vystytis labai gerai. Svarbiausi uostai yra: *Genuja*, *Venecija*, *Neapolis*, *Livornas*, *Pelermas*.

Tačiau apskritai imant, italų minios gyvena skurdžiai. Skurdas verčia žmonės apleisti savo tėvynę ir ieškoti uždarbio svetimose šalyse.

Politiniu atžvilgiu Italija yra konstitucinė monarchija. Tačiau karalius krašto valdymui neturi didesnės reikšmės, nes iš tikrųjų dabar, nuo 1922 metų, Italiją valdo Musolinis. Musolinis, nors ir diktatoriškai valdo, tačiau nemaža nusipelnijo Italijos valstybei. Jis išugdė Italiją į didelę galybę. Be to, Musolinis stengiasi pagerinti ir ūkišką krašto buitį. Važiuojant per Italiją tuojau metasi į akis statyba. Rausiamasi kalnuose, skaldomos uolos, griaunami kalnai, vedami nauji keliai, plentai ir geležinkeliai, sausinamos balos, statomi nauji rūmai ir fabrikai, statomi nauji miestai. Kai kuriose vietose fabrikų statyba užima didžiausius plotus. Juntama Italijoj naujo gyvenimo kūrimas. Viskas iš pamatų keičiama, perstatoma: ir politinis, ir ekonominis, ir kultūrinis gyvenimas. Tik senovės kultūros paminklai nenugriauti paliekami. O tokių istorinių paminklų Italijoje keliauninkas sutinka kiekviename žingsnyje. Seni pilių griuvėsiai, seni miestai ir graži Italijos gamta sutraukia Italijon iš užsienių labai daug turistų, keliautojų.

Štai Venecijos miestas. Tai nepaprastas miestas. Nėra čia, kaip kituose miestuose, kietų, grįstų gatvių. Niekas čia arkliais nevažinėja ir pėsčias nevaikščioja. Šio miesto gatvės—tai gilūs vendens kanalai. Todėl, norint iš vienos vietos kiton „nueiti", reikia būtinai irtis tam tikru laiveliu.

Tie laiveliai vadinami *gondolomis*. Gondolos yra apie 10 metrų ilgio ir apie pusantro metro platumo. Valdo jas vienas irėjas arba, kaip italai vadina, *gondolieras*, kuris stovi ant smailo, aukščiau pakelto, gondolos galo, iria gana ilgu, bet lengvu irklu. Pačios gondolos juodai dažytos, o gondolieriai dažniausiai juodai apsirėdę irkluoja ne sėdėdami, bet stovėdami.

Visa Venecijos miesto sala susiskaldžiusi į apie 120 mažyčių salelių, ant kurių yra pastatyti namai. Yra labai dailių rūmų, garsių menininkų statyti. Tarp salų yra apie 160 didesnių ir mažesnių kanalų, arba, kaip mes sakytumėm, gatvių ir gatvelių. Atskiros salelės sujungtos tiltais, kurių Venecijoje priskaitoma arti 400. Tie tiltai jungia arba siaurus takelius, kuriais vos galima prasistumti arba atskirus kiemus. Salelėse yra ir didesnių bei mažesnių aikščių ir aikštelių. Žymiausia yra šv. Morkaus aikštė, kur yra tuo pačiu vardu vadinama šv. Morkaus bažnyčia. Ši bažnyčia nepaprastai graži. Čia daugybė meno ir brangių papuošalų.

Didelė įdomybė šv. Morkaus aikštėje — tai karveliai, kurie taip pripratę prie žmonių, kad ramiausiai lesa kukuruzas iš žmonių rankų. Apspinta žmogų, tūpia ant pečių, ant galvos, kur pakliūva. Keliautojai perka paprastai kukuruzus pačioje aiškėje pas pardavėjus.

Kitas labai gražus Italijos miestas yra *Florencija*, garsus taip pat šiaudinių skrybelių pramone, bet mes turime skubėti į Italijos sostinę *Romą*.

Tai yra miestas, kuriame daugiausia yra

išlikusių senovės romėnų ir viduramžio laikų paminklų. Senovėje Roma buvo romėnų imperijos sostinė. Tai buvo didelė galybė. Garsus buvo pasakymas: „į Romą visi keliai veda". Arba: „Roma prabilo, ginčas pabaigtas", ypač lotyniškai tai gražiai skamba: „Roma locuta, causa finita".

Romoje buvo žiauriausiai persekiojami pirmieji krikščionys, bet vis dėlto Roma virto katalikybės centru.

Romoje yra daugiau kaip 400 bažnyčių. Didžiausia betgi ir gražiausia yra šv. Petro bazilika. Tai vienintelė bažnyčia, kurios tikintieji labiausiai trokšta pamatyti, pasimelsti joje, gauti Šventojo Tėvo palaiminimą.

Prieš bažnyčią yra didžiulė aikštė, turinti 340 metrų ilgio ir 240 mtr. pločio. Aikštę apjuosia didžiulės, keturiomis eilėmis susodintos kolonos, pridengtos plačiu, bendru stogu, sudarydamos tris plačias galerijas, kurių viena galima būtų ir gerokais automobiliais važinėti.

Pačiame šv. Petro aikštės viduryje stovi aukštas, obeliskas, granito stulpas. Visas obeliskas yra iškaltas iš vieno raudonojo granito gabalo. Šį obeliską, sako, atvežęs iš Egipto apie 40 metus po Kristaus gimimo romėnų cezaris Kaligula. Daugiau, kaip 15 amžių stovėjęs šis obeliskas Nerono cirko vietoje, jis buvęs aptaškytas kankinių kraujais, tik 1586 metais popiežiui Sikstui V įsakius perkeltas į dabartinę vietą. Obelisko viršūnėje yra įkaltas didžiulis kryžius.

Kiekviename aikštės pusrutulyje yra po vieną didelį fontaną.

Mūsų vadovas, itališkai vadinamas *čičeronė*, įvedė mus į šv. Petro bažnyčios vidų.

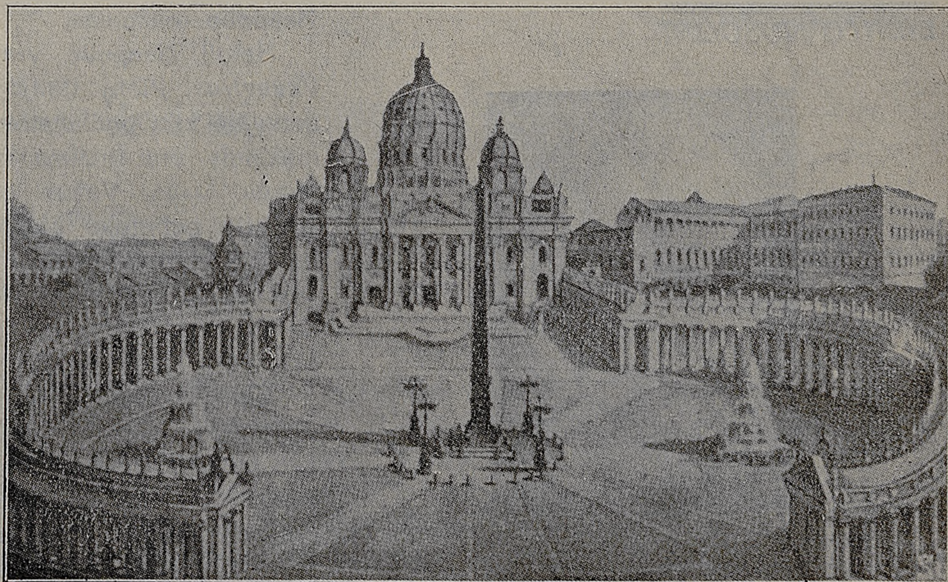
Prieš mus atsivėrė milžiniškas vaizdas, begalinė platybė ir prabanga, kurio niekur kitur, jokioje kitoje bažnyčioje negalima pamatyti. Kas kertelė — paminklas, sienos išmargintos didžiausiais visokių šventųjų paveikslais. O visi paveikslai yra ne tapyti, bet dėstyti iš įvairių spalvų mažučių šlifuotų akmenėlių. Tokie paveikslai vadinami *mozaika*. Šv. Morkaus bažnyčioje taip pat yra daug mozaikinių paveikslų.

Tai tartum pasakų bažnyčia. Žmogų stebina tie marmurai, tas auksas, tie brangūs akmenys, ta gražiausia kūryba, tas menas.

Tačiau nenuostabu. Šventojo Petro, Kristaus vietininko, namai statyti ilgus amžius. Ne vienas ir ne dešimts dailininkų ją dailino, ne dešimts dailininkų paliko čia savo ne tik sielos dalelę, bet visą sielą, visą kūrybą. Dailino šią bažnyčią garsiausi italų dailininkai, kaip *Leonardo da Vinči*, *Rafaelis*, *Mikolas Angelas* ir daugybė kitų.

Pirmieji pamatai šv. Petro bazilikai buvo padėti dar Konstantino Didžiojo laikais, 324 metais, padėti toje vietoje, kur Nerono laikais šventajam apaštalui Petrui buvo nukir-

RYMO PAŽIBA

Gražioji Šventojo Petro Bazilika ir didžiulė jos aikštė.

sta galva, prikalus pirmiau prie kryžiaus galva žemyn.

Šv. Petro bazilikoje gali sutilpti apie 50 tūkstančių žmonių. Tuo būdu šioj didžiojoj bazilikoj sutilptų ketvirta dalis visų Vilniaus gyventojų, o sakome, kad didžiulė yra Vilniaus katedra ar šv. Jono bažnyčia.

Kad smulkiai apžiūrėti šv. Petro bazilikos vidų, reikėtų, tur būt, kelių savaičių ar mėnesių laiko, todėl ir mes pasitenkinome tiktai paviršutinai akimis pervedę, juo labiau, kad turime apžiūrėti dar daugybę kitų įdomybių.

Važiuojame katakombų lankyti. Jų aplink Romą, sako, esama labai daug, tiesiog visas miestas katakombų žiedu apjuosta. Mūsų vadas vežė mus į labiausiai prieinamas, į geriausiai atkastas šv. Kaliksto katakombas.

Pakely važiuodami pravažiavome koplytėlę, vadinamą *Domine, Quo Vadis*. Sakoma, toje vietoje bėgančiam iš kalėjimo šv. Petrui Kristus pasirodęs antru kartu sunkiai nešąs kryžių. Šv. Petras nustebęs ir paklausęs: „Quo Vadis, Domine", (kur eini, Viešpatie). Kristus jam atsakęs: „Einu Romon antru kartu nukryžiuojamas". Tuomet susigėdęs šv. Petras grįžo atgal į kalėjimą ir iš čia buvo vėliau mirtinai nukryžiuotas.

Privažiave katakombų urvus, nusipirkome bilietus ir po žvakelę, kad eidami galėtumėm nušviesti bent kiek sau kelią.

Ilgi, siauri ir aukšti, tamsūs urvai. Sienose slėpiningi įdubimai, kuriuose matyti sutrūniję kaulai. Randame ir didesnius įdubimus, koplytėles, kuriose įamžinti kankinių ir kai kurių popiežių grabai. Kai kuriose koplytėlėse lankytojams laikomos Mišios. Šiurpus vaizdas žiūrėti į tuos palaikus, bet tie visi palaikai primena, kaip pirmieji krikščionys atkakliai kovojo už savo tikėjimą, kiek jie iškentėjo, kiek jų mirė.

Sakoma, kad tas nėra matęs Romos, kuris, būdamas Romoje, nematė Šventojo Tėvo. Tačiau mes šiuo kartu aplankysime Italijos miestus, o išvažiuodami iš Italijos aplankysime Šventąjį Tėvą. Šiuo kartu užsuksime dar gražiausiajin pietinės Italijos miestan — *Neapolin*.

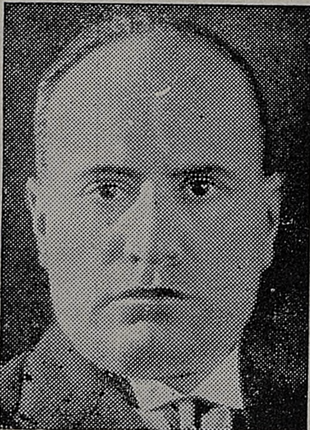
Neapolis daug didesnis ir už pačią valstybės sostinę Romą. Neapolis Italijos miestų eilėje užima antrą vietą, pirmą vietą turi Milanas su milijonu gyventojų.

Nuo labai senų laikų žmonės pastebėjo Neapolio gražumą, kurį sudaro turtinga pietų gamta, graži kalnų ir pajūrio vieta ir pagaliau turtingi miesto paminklai, įvairiaspalviai fontanai, gražiausi rūmai ir statulos. Turtingas Neapolis, nes jis senas. Per pustrečio tūkstančio metų statytas ir griautas, ir vėl statytas, dailintas, gražintas. Savo gražumu Neapolis vylioja tūkstančius ekskursantų—turistų. Yra netgi garsus, ypač pačiam Neapolyj kartojamas posakis: „Pažiūrėk į Neapolį ir mirk". Žinoma, niekas ten pažiūrėjęs Neapolio, tuojau nemiršta, bet galima būtų ir mirtis, nes vargu dar pamatysi pasaulyje ką nors gražesnio, be to, tuo būdu norima pabrėžti Neapolio gražumas.

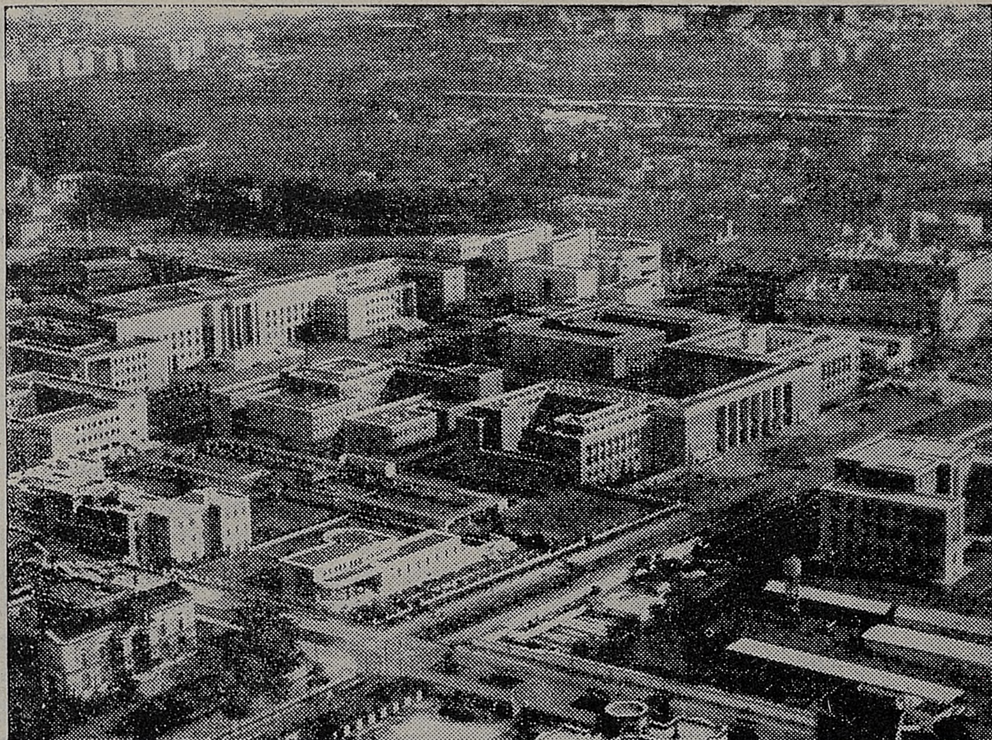
Netoli Neapolio yra garsus ugniakalnis *Vezuvijus*. Pietų Italijoje ir jos salose yra daugybė kitų ugniakalnių, bet Vezuvijaus ugniakalnis yra didžiausias. Jis nuolat verda, dunda. Dabar Vezuvijus yra ramesnis, iš jo kraterio nebeteka karštoji ugninga lava, tik ugnis ir dūmai veržiasi iš jo gerklės ir retkarčiais su dideliu trenksmu išmeta didesnes krūvas akmenų, kurie tačiau krenta čia pat prie ugniakalnio gerklės.

Bet 79 metais po Kr. gim. Vezuvijus pridarė gyventojams labai daug žalos. Tais metais buvo baisiausias Vezuvijaus išsiveržimas. Pradžioje apylinkės gyventojai išgirdę baisų dundesį po žeme, vėliau pradėjo nerimti jūra, kilo audra. Šviesi diena staiga užtemusi.

BENITO MUSOLINI

Italijos valdytojas—diktatorius.

Taip atrodo naujai statomas Italijoje miestas nusausintų balų vietose.

Iš Vezuvijaus kalno prasiveržę didžiausi debesys su žaibais, ugnimis ir baisiu karštų pelenų ir akmenų lietumi pradėję lyti ant gražių pakalnių, sodų, daržų. Tais laikais Vezuvijus užliejo du dideliu miestu: *Pompėją* ir *Herkulaną*.

Dabar tik šie mirusieji miestai atkasami. Randama daugybė suakmenėjusių žmonių lavonų, iš kurių išvaizdos galima spręsti apie gyventojų kančias, ištikus katastrofai. Be to, atkasami senovės rūmai ir kiti paminklai. Dabar mokslui šių mirusiųjų miestų atradimas ir atkasimas turi labai didelės reikšmės. Iš iškasenų galima suprasti, kaip senovėje atrodė miestai, kokia buvo jų statyba.

Galima Italijoje pamatyti dar labai daug visokių įvairenybių, bet, deja, turime jau baigti savo kelionę po Italiją ir vykti atlankyti Šventąjį Tėvą.

Paruošė **A. P.**

O. M.

Žodžiai—maištininkai

Nežinau,
kada, iš kur jie atklydo
ir maištą krūtinėj sukėlė —
kodėl sugniužo tos vaiskios dienos.

Nežinau,
kas jiems žemę ir dangų žadėjo
ir kvietė į saulę,
kieno skundas ir džiaugsmas juose virpėjo.

Nežinau,
kam jie gaisrą krūtinėj sukūrė
ir nustelbė tyliąją dainą,
kam dalią bevardę išbūrė.

Nežinau,
kiek jau žodžių nusinešė vėjai,
kiek prie kelio suklupo —
ir jie. .

Tie maištininkai žodžiai
krūtinėj liko nebiliais.

MŪSŲ PRAEITIES LIUDYTOJAI

Kaip šiandieną, taip ir seniau buvo leidžiama įvairiausių veikalų apie Lietuvą ir lietuvius. Nemaža dalis įvairių žinių apie lietuvius buvo užrašyta tuose veikaluose ir tuo būdu išliko kaip dokumentas ligi mūsų laikų.

Kai kurios žinutės apie lietuvius labai palankios: jos buvo teisingų žmonių arba Lietuvos bičiulių užrašytos.

Lietuvos gi priešai įvairiais būdais stengėsi lietuvį juodai nupiešti. Jie atvaizduoja jį tarytum laukinį žmogų, be jokios kultūros, be žmoniškų jausmų, ištroškusį tiktai kraujo ir keršto.

Per ilgus šimtmečius kai kuriuose veikaluose panašių neleistinų priekaištų lietuviams buvo nemaža padaryta. Naujųjų gi amžių kai kurie istorikai visą savo gyvenimą paaukojo tiesos ieškojimui,Lietuvos praeities pažinimui. Jie tikrų paliko mums žinių apie Lietuvą visai kitokių — tikrų.

Daug teisingų žinelių apie Lietuvą davė devynioliktо šimtmečio istorikai. Nurodysiu čia kelias tokias žinutes apie lietuvius iš tų laikų, kai baudžiavos pančiai krito nuo lietuvio rankų. Jas radame lenkiškame leidinyje „Pisma zbiorowe wileńskie na rok 1862", kur autorius (K. A. K.) savo straipsnelyje „Rzecz o litewskich słownikach i ogólny pogląd na kraje litewskie," nepagailėjęs darbo, nušvietė daug gražių lietuvio gyvenimo bruožų.

Kai svečias į namus...

Kryžiuočių pasiuntinys Kyburgas, atvykęs 1397 m. pas Didįjį Lietuvos Kunigaikštį Vytautą, parašė savo dienyne apie Vilnių ir lietuvius šitaip: „Svetimtautis, atvykęs Vilniun, yra toks ramus dėl savęs ir savo turto, kaip savo namuose, nes tame krašte yra išlikęs iš seniausių laikų protingos politikos paprotys; pasireiškia taip: svetimtautis, atvykęs į lietuvių žemę, įėjęs į pirmąją lietuvio pastogę ir peržengęs slenkstį, tampa jo svečiu, o šeimininkas—jo globėju ir vadovu ten, kur praeivis panorėsiąs; ir taip ilgai nepaliko jo nei pats, nei kitas jo šeimos narys, kol nueis į kitus namus. Ten gauna kitą globėją ar vadovą; ir taip keliauja iš namų į namus, iš kaimo į kaimą, visu svetingumu priimamas ir saugumu palydimas. Tų gi įstatymų peržengimas užtrauktų kaltininkui, jo šeimai ir visiems nariams kerštą, o keršytojais būtų visi tie, kurie praeivį anksčiau pažino. Tokius padarytų skriaudų pavyzdžius sutinkame vos padavimuose ir tai labai retai. Kai ateivis apsigyvena mieste bet kieno namuose, tuo pačiu lieka šeimininko šeimos nariu, jis užstoja jo skriaudas ir gina jį tinkamai, jei pats svečias negali".

Liudvikas iš Pokievio (Jucevičius) savo knygoje „Litwa" taip žavisi lietuvių svetingumu: „Kas per džiaugsmas!—sako jis—koks judėjimas, kiek malonių rūpesčių šeimininkei, kai kunigas klebonas, vikaras, ekonomas arba kitas žymesnis svečias įsiprašo nakvynės! Nemanykite, kad tuojau paguldytų juos lovon. Visai ne. Tuojau užstato stalą midumi (skanus gėralas), kiaušiniene, keptais viščiukais ir t. t.; reikia išgerti nors pusę stikliuko midaus ir visko po truputį paragauti. Jei žiema — tuojau po vakarienės atneša kelis naujus patalus, kelis pagalvius, aptrauktus plonais sniego baltumo užvalkais, ir paklojus lovą, padeda dar lengvą, plačią patalą prisikloti. Vasarą panašią lovą pakloja svirne ir viršgalvį papuošia gėlėmis. Svečiui atsigulus, ateina šeimininkas su midumi ir čia dar kartą prašo išgerti to gėralo nors pusę stikliuko. Šeimininkas, išeidama, linki svečiui geros nakties, paveda jį angelams sargams, galvą pažymi šventojo kryžiaus ženklu ir, įėjęs savo miegamajam, klaupiasi ir karštai meldžiasi, prašydamas Dievą malonaus miego nakvojančiam."

Visiems prietelis.

Buvęs Žemaitijoj valdininku Lasickis savo raštuose „Diis Samogitarum" sako apie žemaičius: „Vyrai ir moterys yra labai malonūs ir padorūs, reti jų tarpe žudymai, vagystės..."

Priežodis sako, kad tikrąjį draugą pažinsi nelaimėje. Vokiečiai-kryžiuočiai per daugelį šimtmečių teriojo Lietuvos kraštą, daug žmo-

nių išžudė, daug ašarų išspaudė ir kraujo praliejo, bet lietuvis be reikalo nekeršijo, kad ir progai esant. Patvirtina, kad ir šis trumpas pavyzdys: 1858 m. plaukė vokiečių laivas iš Portugalijos Klaipėdon. Laivas buvo audros numestas į Palangos pakraščio seklumą. Vietos lietuviai tuojau pranešė apie nelaimę dvarininkui Papenhopui. Iš čia buvo pranešta Liepojos miesto valdžiai. Netrukus audra parvertė laivą, iš kurio buvo girdėti žmonių klyksmas. Pajūrio žmonės taip pat ėmė raudoti. Pagalbos iš miesto vis nebuvo. Žvejai kelis kart mėgino plaukti savo mažais laiveliais, bet vis buvo audros išmesti į krantą. Taip buvo per dvi naktis ir tris dienas. Trečiąją naktį septyni geriausi žvejai dar kartą pasiryžo gelbėti laive esančius žmones. Jau buvo arti laivo, kai atėjusi banga nugramzdino juos, o netrukus ir didelį žvejų laivą.

Daina liudytoja.

Dainose atsispindi visas žmonių gyvenimas. Kokia yra daina, tokie yra žmonės, kurie ją sukūrė.

Pagrindinis mūsų dainų motivas, — laisvės mėgimas ir nuolatinis jos troškimas

Lietuvių dainose nėra keršto, yra tik žmoniškumas. Jose apdainuojama: šiltas vėjelis, saulė-močiūtė, merguželė-lelijėlė, bijūnėlis, rūtelė ir verkianti našlaitėlė. Visi tie mažybiniai daiktavardžiai reiškia didelį jausmingumą, o kur yra subteliškas jausmas, ten negali būti keršto, žiaurumo ir kultūros stokos.

Ir iš tikro, žymiausi mokslininkai, žmogaus tyrinėtojai, lietuvį laiko teisingu, švelniu ir kultūrines vertybes branginančiu žmogumi.

Mūsų krašto lietuvis ir šiandieną svetingas. Tiktai ne visi praeiviai moka jį suprasti.

Aukščiau minėtų apie lietuvius žinelių autorius prikaišiojo rusų mokykloms, kad jose mokinama apie Azijos, Afrikos ir Amerikos gamtą ir gyventojus, bet visai nemokinama, kas yra čia pat mūsų krašte. Mokoma svetimų kalbų, o nemokoma savo krašto žmonių, lietuvių kalbos.

Jau baigiasi šimtmetis, kai tokios pastabos buvo daromos. Jos būtų galima ir šiandieną kai kam priminti.

J.

GRAŽIOJI ŠVEICARIJA

Kalnuotas Šveicarijos kraštas išraizgytas tankiu gelžkelių tinklu. Kai kur gelžkelio bėgiai pravesti pro aukščiausius kalnus, kaip kad rodo šis vaizdelis.

L. BUROKAS

Kad galėčiau...

Kad galėčiau aš pakilti
Į melsvą aukštybę,
Kur kasdien mane vilioja
Žvaigždelės sužibę.

Kad galėčiau rasti šalį,
Kur svajonės skrenda,
Kur vargai pasiekt negali,
Vėjai blaško raudą.

Aš atneščiau laimės grūdą
Pilkom bakužėlėm
Ir, lyg aidas, vis kartočiau,
— Mes jau prisikėlėm!

Aš atneščiau aukso dainą,
Te ji vis skambėtų
Ir laimėtą kovos rytą
Broliams pažadėtų.

BŪK VYRAS!

Vyras — gražiausias jaunuoliui vardas. Būti pavadintam vyru — didelė garbė. Dargi mažas vaikutis, jodinėdamas ant lazdutės, plaka ją ir šaukia: „as vylas!" Pusberniukas susitikęs su kitu pusberniu, rūko papierosą, nors negera darosi, nors seilės varva, bet kaip nerūkysi, sako, kad rūkymas — vyriškumo požimis. Čia ne tik nieko blogo, bet gera, kad visi nori būti vyrais, visi rūpinasi pasirodyti vyrais. Tačiau reikia suprasti, ką reiškia žodis — vyras. Vyras — reiškia drąsą, jėgą, galią, stiprumą, padorumą ir ištvermę... Šios savybės kiekvienam žmogui, ar jis būtų vyriškis, ar moteriškė, jaunuolis, ar jaunuolė, yra ne vien popuošalas, bet būtina žymė.

Lengva plaukti upe pavandeniui, malonu eiti, kur aplinkuma traukia, lengva sekti savo blogus palinkimus, o daug sunkiau juos nugalėti. Ne tas yra vyras ir ne tas vyriškai elgiasi, kurs tuos netinkamus palinkimus seka, bet tas, kurs juos pergali, kad būtų geresnis, kilnesnis. Padorus ir laisvas žmogus yra ne tas, kurį norai valdo, bet tas, kuris pats savo norams viešpatauja arba nepripažįsta savo geidulių diktatūros. Drąsus yra ne tas, kuris nakties metu nebijo nueiti į kampą, bet drąsus, tikra žodžio prasme, yra tas, kurs prie kitų, net už save aukščiau stovinčių, reikale nebijo pareikšti gerų savo įsitikinimų, o pareiškęs, už juos užsistoti ir juos apginti. Drąsus ir stiprus yra tas, kurio neįmanoma sunaikinti, kuris šimtą kartų pakils nuo žemės ir savo drąsa, jėga ir savo darbais užgniauš priešus. Tokį tegali įveikti tik mirtis, bet jo kraujo klanuose pražysta gėlės.

Kai ištvermingasis Nojus pradėjo statyti laivą, žmonės iš jo juokės ir tyčiojos: „Kam, girdi, tu statai šį laivą ir dar taip toli nuo vandens". Šaipėsi iš jo, bet Nojus nežiūrėjo. Jis dirbo savo ir tiek. Žmonės juokėsi tol, kol pradėjo pilti lietus. Kai vandens prisipildė ne tik kloniai, bet ir aukštumos, ir kalnų viršūnes ėmė siekti, tuomet pamatė Nojaus ištvermės ir kantraus darbo vaisius. Visi, kurie iš jo juokėsi, prilakė lietaus vandenyje.

Deimantai randami kalnų kasyklose. Bet tie brangūs akmenys būna aplipę, apsivėlę, apsinešę žemėmis, negražūs. Reikia tuos deimantų akmenis plauti, ilgai ir labai daug dailinti, ir tik tada įvairių žaibinių šviesų spinduliai nuo jų trykšta.

Lygiai ir žmogus nuo pat jaunystės turi dailinti, nuo savo akmens blogumus, būdo šiurkštumus ir klestinti gerasias puses. Plienas tik tuomet įgauna puikų blizgėsį, kai nusitrina į žvirgžduotą žemę. Žmogų visai galime palyginti plienui, kurs esti aprūdijęs ir tam, kuris nusišvietęs blizga.

Jaunystės dienos — švietimosi ir asmenybės ugdymo dienos, nes jaunatvė, tai kovos laukas tarp gero ir blogo.

Jaunuolis panašus į veidrodį. Kokį daiktą statysi prieš veidrodį—tokį ir matysi. Ir žmogus—jaunuolis į ką ilgai žiūri,—tokiu taps ir pats. Mes priešais savo akis pasistatykime visišką vyrą, vyrą su visomis geromis savybėmis, kad ir mes taptume vyriški ir verti vertingo vyriško vardo!

P. L—a.

Buvusio Liet. Švietimo „Ryto" Draugijos Kaltinėnų (Švenčionių apskr.) skyriaus nariai ir vietinės skaityklos lankytojai, susirinkę Kaltinėnų miestely atlaidų proga.

Žmogus ir mašina

Buvo laikai, kada žmonės nežinojo jokių mašinų. Viską dirbdavosi savo rankom. Iš pradžių gamindavosi tiktai sau, savo šeimynos pragyvenimui, ilgainiui betgi ėmė gaminti tiek gaminių, kad būtų ir sau ir pardavimui.

Tuo būdu atsirado prekyba. Pogrečiui su tuo atsirado noras gauti kuo didžiausį pelną, parduodant tokias ar kitokias prekes. Netrukus išskaičiuota, kad pelnas bus tada didesnis, kada pats prekių gaminimas bus pigesnis. Todėl visoki pramonininkai ir prekybininkai ėmė stengtis taip sutvarkyti gamybą arba, kaip sakoma, *produkciją*, kad, įdėjus nedaug darbo ir kapitalo, būtų gauta didžiausia nauda. Mat, yra šitaip. Kai gaminamas daiktas pigiau atsieina pagaminti, tai jį visada galima ir pigiau parduoti. Bet čia dar jokio pelno negali būti. Svarbiausia yra tai, kad pigesnis daiktas randa visada daugiau pirkėjų. Tai yra nenugriaunama ekonomijos tiesa. Kai atsiranda gi daugiau pirkėjų, kai padidėja duotojo gaminio pareikalavimas žmonėse, gamintojai tada gamina daugiau šitokių prekių. Ir jiems tai labai gerai apsimoka. Tiesa, kainos yra žemos, bet užtat daugiau galima prekių parduoti, taip, kad antru atveju pelnas visada yra didesnis, negu pirmu, kada gamyba brangiai atsieina, nes brangi prekė nepalyginti mažiau perkama.

Bet kaip atpiginti gamybą? Šis klausimas spręsta palaipsniui, po truputį. Seniau gamyba buvo labai išsklaidyta. Gamintojų buvo labai daug. Atskiri, smulkūs amatininkai turėjo savo dirbtuves, kuriose dirbdavo paprastai vadinamasis meisteris ir keli padėjėjai ar mokiniai. Tokių smulkių dirbtuvių yra dar ir šiandie, bet jau ne tiek, kiek seniau buvo. Suprantama, kad smulkioji amatininkų gamyba labai brangiai atsieidavo, nes viskas buvo gaminama rankomis. Vienas darbininkas gamindavo visą daiktą. Todėl laikui bėgant, atsirado vadinamosios *manufaktūros*, tai yra didelės dirbtuvės, kur dirbo jau ne vienas ir ne dešimts, bet šimtai darbininkų. Ir jeigu pirmiau savo dirbtuvėje vienas žmogus pagamindavo visą daiktą, visą produktą, tai manufaktūroje buvo pravestas vadinamasis darbo padalinimas.

Ką reiškia darbo padalinimas? Šiam dalykui išaiškinti paimsime pavyzdį. Jeigu siuvėjas pasiuva pats vienas visus kailinius, tai čia nėra jokio darbo padalinimo. Nebus taip pat darbo padalinimo, jeigu dirbtuvėje dirba keli darbininkai ir kiekvienas siuva visus kailinius. Bet jeigu dirbtuvėje yra keli darbininkai, ir jie taip darbą sutvarko, kad vienas jų siuva tik rankoves, antras — tik liemenį, o trečias — prisiuva tik apykakles, — tai jau

J. ČEKAUSKAS

Mes

Žiedais mūs' širdys sužydėjo,
Kovos žymė mūsų veiduose,
Nebaisios tad dejonės vėjo,
Jo raudos tėviškės laukuose.

Žiedais sužydęs mūsų kelias,
Dainose dienos mūsų supos,
Tėvynei dirbsim darbą didį,
Jai meilės žodį tars jaunos lūpos.

Jos skambų, brangų vardą
Žiedais mes puošime kasdieną,
Aukosime jaunystės maldą
Už našų žygį jos kiekvieną.

Lyg sakalai padangių plote,
Mes nužymėsim kelią šviesų,
Surasime, tėvyne, tavo dalią,
Ir nebijosim savo priešų.

---

bus darbo padalininmas, nes kiekvienas darbininkas dirba ką kita, visi betgi turi vieną darbo tikslą—pasiūti kailinius.

Darbo padalinimas turi labai didelės reikšmės gamyboje. Tuo būdu kaip tik atpiginama prekių gamyba. Mat, tada darbas eina daug sparčiau ir sklandžiau, nes kiekvienas darbininkas, atlikdamas tiktai vieną ir tą patį judesį, įgija savo srityje labai didelio įgudimo, įpratimo. Darbas darosi našesnis. ir laiko sugaištama daug mažiau.

Taigi taip buvo ir sakytose manufaktūrose. Reikia pažymėti, kad manufaktūrose, kurios buvo labai paplitusios 17-me ir 18-me šimtmečiuose, nebuvo dar jokių mašinų. Mašinos atsirado tiktai 18-tojo šimtmečio pabaigoje. Pirmiausia atsirado audimo manufaktūrose tam tikros verpimo mašinos, vėliau gi išrastos buvo ir audimo mašinos.

Šiandie gi yra devynios galybės visokiausių mašinų. Minėtų manufakrūrų vietoje atsirado fabrikai. Pramonė išaugo negirdėtai. Viską gamina mašinos, o žmogus tik prižiūri tas mašinas, kad jos gerai veiktų. Vadinas, mašina pavadavo žmogų. Atrodytų, kad viskas turėtų būti tvarkoj. Mašina už žmogų dirba, o žmogus turėtų džiaugtis, nes nereikia dirbti. Bet, deja, taip gerai nėra. Atvirkščiai, atsiradus mašinoms, milijonai žmonių pajuto didžiausį skurdą ir badą. Atsirado milijonai bedarbių. Mašina jiems atėmė darbą, išmetė juos į gatvę. Užuot džiaugęsis, žmogus nuliūdo. Milijonai žmonių su išblyškusiais ir sumenkusiais veidais dairosi beviltiškai kokio nors darbo. O kiek žmonių baiminasi dėl to, kad nebūtų išrasta kokia nauja mašina, nes ir jiems tada gręstų nedarbas?

Kai atsirado pirmosios mašinos, atsidūrę gatvėje darbininkai buvo pradėję kelti didžiausius maištus prieš mašinas, laužė ir degino jas, nes jose darbininkai matė savo nelaimę. Iš pirmos pažiūros taip ir atrodo. Tačiau iš tikrųjų negalima sakyti, kad mašina yra žmonių skurdo kaltininkė. Ilgainiui ir patys bedarbiai tatai suprato ir jau nebelaužė ir nebedegino mašinų, nors šių dienų ūkiškas sunkmetis yra didžiausias iš visų iki šiol buvusių. Antra vertus, kaip gi galima kaltinti mašina, tas negyvas daiktas, kuris pats savaime, niekam nieko blogo negali padaryti. Tai vis tiek, kaip negalima kaltinti peilio, jeigu neatsargus vaikas juo bežaizdamas įsipiauna sau pirštą. Nekaltos yra taip pat armotos, su kurių pagalba gali būti išžudyta tūkstančiai žmonių. Kaltas betgi yra tas, kas armotas pavartoja blogam tikslui, kaltas yra tas, kas davė vaikui peilį. Kitaip tariant, kalti yra patys mašinų savininkai, kad jie mašinas vartoja taip, kaip neturėtų vartoti. Kalta yra ne mašina, bet pats žmogus, su savo turtų troškimais. Mašinų savininkai, įvairūs verslininkai įveda mašinas tam, kad tuo būdu galėtų susikrauti daugiau turtų, nes įvedant mašinas atpiginama gamyba ir gaunamas didesnis pelnas.

Kad ne mašinų savininkų neprisotinamas pelnijimosi godumas, tai, neatsižvelgiant į tai, kad pramonėje vyrauja šiandie technika, žmonių buitis būtų visiškai gera, ir gal dar geresnė, negu kadaise, nes su technikos pagalba žmonija galėtų savo gyvenimą daug geriau sutvarkyti. Pagaliau vyriausias technikos ar civilizacijos uždavinys ir yra kaip tik gerinti, o ne bloginti žmogaus buitį. Bet, deja, taip nėra. Savimeilis ir savanaudiškas žmogus per daug neprotingai išnaudoja ma-

šinas. Kad galima būtų gauti didesnis pelnas, pradėta gaminti tiek prekių, kad atsirado jų perteklius. Tuo būdu atsirado ir gyvenamasis krizis.

Arba vėl kai kurie įmonininkai įveda tokias mašinas, kurių gaminiai yra nė kiek negeresni už žmogaus rankų darbo gaminius, net ir kaina paliekama tokia pati. Tuo tarpu dėl tokios mašinos įvedimo nebetenka darbo keli šimtai darbininkų. Įmonininkams gi tatai visiškai apsimoka, nes mašina per tą pati laiką gali pagaminti daug daugiau produktų.

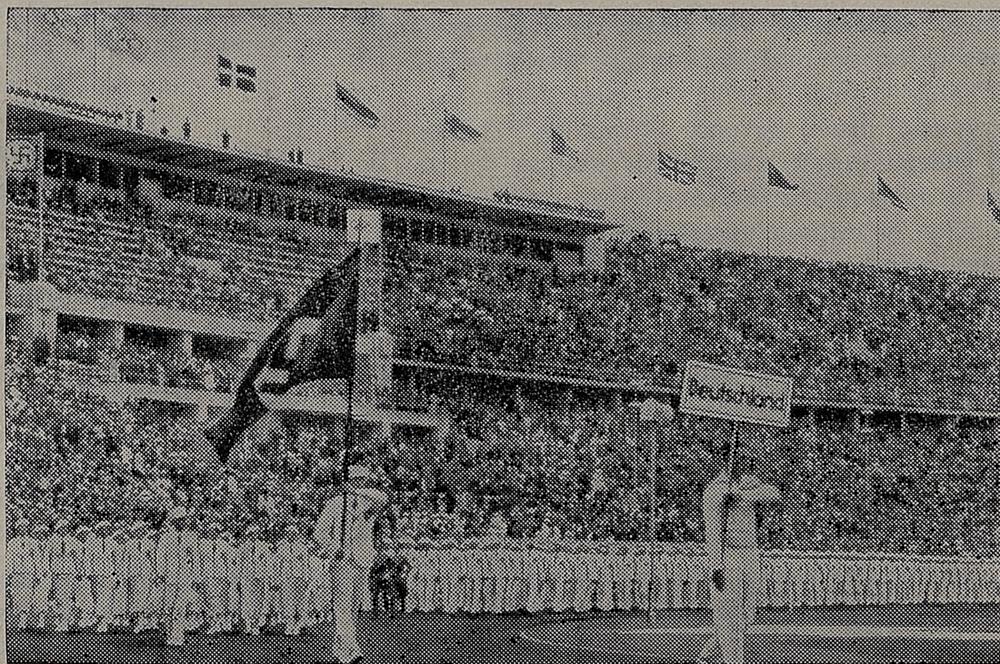
Įvedus pramonėn mašinas, atsirado vadinamasis socialinis klausimas. Tai darbininkų arba, kaip sakoma, proletarijato buities pagerinimo klausimas. Prasidėjo aršios klasių kovos. Keliamos buvo revoliucijos. Rimti mokslininkai-ekonomistai bei politikai siūlė ir dabar tebesiūlo visokius sumanymus žmonių buičiai pagerinti. Tačiau iki šiol nieko apčiuopiamo nepadaryta. Kai kurie sako, kad darbininkų buitis bus tada pagerinta, kai fabrikai ir mašinos bus suvalstybinta, nes, esą, privatūs mašinų savininkai žiūri tiktai savo naudos, jiems, esą, nerūpi nei darbininkų, nei visuomenės gerovė. Tačiau ir šitoks klausimo išsprendimas nieko gero nežada. Sovietuose, pav., yra suvalstybinta visi fabrikai, kasyklos ir visa kita. Netgi žemė yra suvalstybinta. Bet kas iš to? Žmonių buitis nė kiek nepagerėjo, pasidarė netgi blogesnė. Vietoje privačių kapitalistų, atsistojo valstybė, kaip vienas didelis kapitalistas, kuriam lygiai kaip ir privatiems kapitalistams rūpi didžiausias pelnas. Visas gi pelnas eina kariuomenės išlaikymui ir kitiems valstybės reikalams. Darbininkai gi vargsta po senovei. Dar blogiau. Šiandie Sovietuose darbininkas neturi jokios laisvės, prirakintas yra prie dirbamos vietos, negali laisvai kilnotis iš vienos vietos kiton. Ir uždirbama taip pat nedaug. Brangumas krašte didžiausias.

Gal kada ir bus surasta priemonė, kaip pagerinti žmonių buitis, šiandie tačiau to dar nesimato ir nesigirdi. Viena tiktai aišku: žmonių buitis tada tiktai pagerės, kai bus prisitaikinta prie šių dienų rinkų. Gi šių dienų rinkos, kaip žinia, yra labai susiaurėjusios, visur pasidarė ankšta, prekių gi pagaminama daugiau, negu galima parduoti, daugiau, negu suvartojama. Taigi kai bus sudaryta pusiausvyra tarp gamybos ir suvartojimo, tada buitis galės pagerėti.

Tačiau mašinų kaltinti negalima.

Alminas

JAUNIMO EISENA

Šių metų vasarą Berlyne buvo surengta pasaulinė sporto Olimpijadė. Vaizdely pro tūkstančius žiūrovų paraduoja Vokietijos sportininkai.

Išėjo sielių plukdyti...

Bežemių laukai lygūs, kaip akim mesti. Žmonės pasakoja, kad nuo Kulniškių į vakarus tęsiasi jie septynias mylias, o pietuose siekia Nemuną.

Kulniškiai—nykstančios Bežemių lygumos pakrašty. Kur susieina valdiška giria ir vingiuoja vieškelis su pakrypusiais smūtkeliais.

Ties kryžkeliais ir palinkusiais gluosniais ėmė būriuotis juodvarniai. Į Bežemių lygumas ėjo pavasaris. Kai pakilo pirmieji rūkai viršum pelkių ir vaikai ėmė po pievos bėgioti basi, Bežernių krašto gyventojai sujudo. Visi taisėsi plūgus, akėčias, skambino dalgius, aštrino piautuvus.

Kulniškių Jurgis pirmas visoj apylinkėj išeidavo arti. Kiti dar ir nemanė, o jis, žiūrėk, jau pusę savo lauko išvagojęs.

— Anksčiau aparsi — didesnis bus grūdas, — sakydavo Jurgis. O ir šiaudo dar reikia. Jurgis juk turėjo kumelaitę, žalmargę ir kelias vištas. O pašerti juk gyvį reikėdavo.

Jurgis išaugo tarp plačių Bežemių apylinkės laukų. Motinos neprisimena. Tėvas žuvo kare. Dar turėjo brolį Antaną, bet jis kažkur, jam esant mažam, išvažiavo. Sako, kad Argentinon, kur niekad nėra šalčių. Norėjo ir Jurgis važiuoti. Kartą jis ir laišką iš brolio gavo. Brolis rašė, kad sunku ir ten gyventi, nes darbo esą maža ir už tą labai pigiai moką.

Taip ir pasiliko Jurgis namie. Vienas pakrypusioj lūšnoj gyveno. Pirmutinis išeidavo į laukus turbūt todėl, kad greičiau įdirbti savo kelias ažuoganas ir eiti kaimynams į talką, ar miškan uždarbiauti. Nebijojo Jurgis darbo, nes turėjo stiprias rankas ir plačius pečius. Gal todėl ir merginos jį mylėjo.

Kai saulei sėstant už arimų, baigdavo varyti paskutines vagas, Jurgis uždainuodavo liūdną dainą, liūdną kaip jo vienišas gyvenimas, pilką, kaip jo pilka pilna vargo lūšna. Ir plaukė jo daina už arimų, už miškų ir skendo tolumoj.

Ne viena mergina pasirėmusi klausėsi našlaičio dainos ir gal ne viena ašara nuriedėjo besiklausant galingai skambančių pasiryžusio kovoti ir laimėti jaunuolio dainos žodžių...

Rugiapiūtė. Vidūdieny pats įkarštis.

Jurgis piovė rugius. Atalapa krūtine, plačiai užsimodamas, varė pradalgius. Po kiekvieno pradalgio Jurgis grįždamas matė, kai Magdė, baltuojančia skarute ant galvos, riša ir riša pėdus. Bet Jurgis nenori būti pavejamas. Jis dar smarkiau paspaudė dalgį ir šnarančias varpas klojo po kojų.

Magdė — mėlynakė. Bežemių lygumų ir vargo duktė. Magdė—krislas bernams akyse.

Jurgis seniai ją pamilo. Dar labiau suartino juos vienoda dalia. Ir grąsino Jurgis tam, kas mėgino ją prakalbint ar pašokti.

— Jurgi, Jurguti! Varlė užšoko ant pėdo. Aš bijau, — šaukė Magdė.

— Nagi iš tavęs ir merga. Jau dvidešimt penketą žiemelių prakiutai, o dar varlių bijai,— juokavo Jurgis.

— Eik sau, juokų nekrėtęs, — raudonavo Magdė.

— Nesigink, girdėjau, kad jau žadėjai Kumpai savo ranką. Žmonės kalba — liūdna sakė Jurgis.

— Jurgi, pykstu!

Ir paraudusi norėjo keltis, bet koja paslydo, ir Jurgis ją prilaikė.

Aplinkui tylu. Jokio vėjelio. Net ruginiai nustojo griežę savo sutartinę. Tik kartais dalgė praskrosdavo tylą ir šienpiūviai niuniuodavo:

— Op, op, kas ten, Nemunėli, ar tu mane šauki?

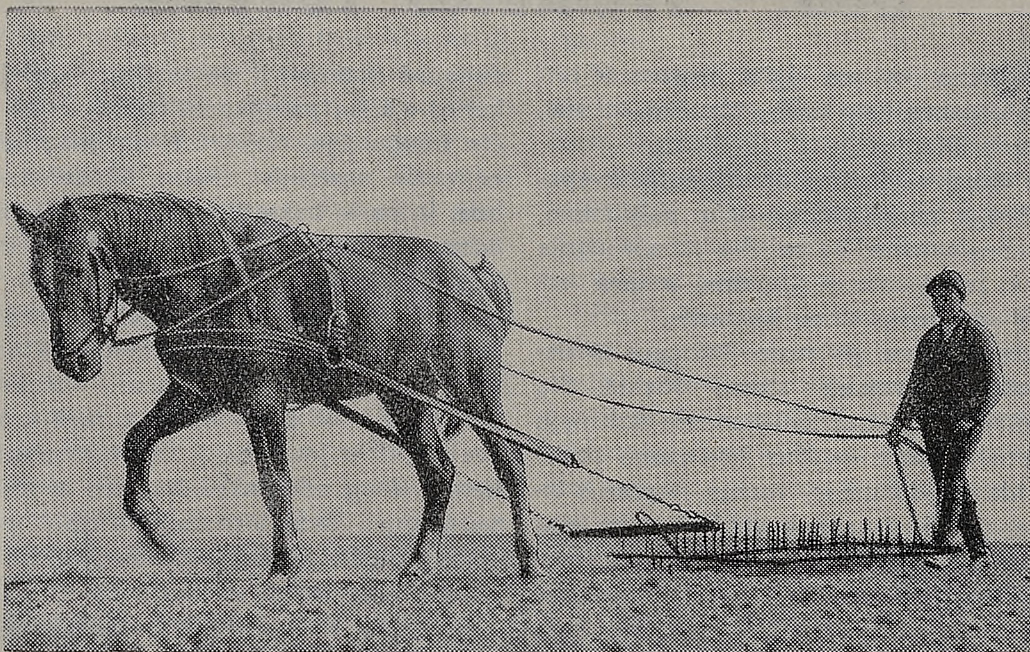
Vieškeliu grįžo sielininkai sielius nuplukdę. Keliu eidami zirzino armoniką.

— Magdute, kitą pavasarį ir aš eisiu sielių plukdyti. Parnešiu tau dovanų. Uždirbsiu. Šiemet rugiai užderėjo. Gal kitais metais bus lengviau. Gal kitais metais ir tu... Nebaigė. Tik Magdė:

— Jurgi, Jurguti!...

Suvilnijo rugių baras. Ir šnarančios, pilnos duonos kvapo varpos, gulė ir glaudėsi prie pilkos, išsekusios žemelės.

Vėl atėjo ankstybas pavasaris. Visam krašte upės išsiliejo plačiai. Jau buvo metas sielius plukdyti. Iš Kulniškių rengėsi daug

„Kol jaunas, o broli, sėk pasėlio grūdą ir dirvos neapleiski"...

sielininkų. Tą dieną ir Jurgis ruošėsi į „kuokinę." Žadėjo sueiti daug jaunimo.

Magdė prašė ir Jurgį ateiti. Sakė, kad pirkusi naują suknelę ir karolius. Ji norėjo tą vakarą šokti, šokti, bet tik su Jurgiu, nes jam pažadėjo tą išleistuvių vakarą.

Kieme išeinantį vakaruškosna Jurgį pasitiko du nepažįstami žmonės.

— Tamsta Jurgis Rainys?—Atėjom... pasiimti karvės už... skolas... už nesumokėtus mokesčius.

Jurgis pasviro, lyg kūju pritrenktas. Akyse pasidarė tamsu. Stvėrė pagalį, bet atsipeikėjęs, nieko jau nematė.

Išėjo. Nusivedė žalmargę. Ten, iš kur jis atsivedė pirkęs už prakaituotus skatikus. Tuo pačiu vieškeliu.

— Į būrį, į ratą, tra-ta-ta,—šaukė armonika.

— Išsivedė žalmargę... sudejavo eidamas Jurgis.

— Išsi-i-vedė — sustaugė atlėkęs vėjas.

Vėlai tą vakarą Jurgis su būriu sielininkų išėjo sielių plukdyti.

Su Magde atsisveikino prie gluosnio, kryžkely, gale sodžiaus.

— Jurguti, ar greit grįši?—raudojo Magdė.

— Lauk, Magdute, pirmosioms vyšnioms sužydus, aš grįšiu. Parnešiu pinigų. Tada...

Bežemių lygumose sužaliavo rugiai, kedeno juos šiltas pietų vėjelis. Pavasaris buvo gražus, malonus. Jau ir vyšnios sužydo. Sodai pasipuošė baltaisiais žiedais. Bet apie sielininkus jokios žinios. Anksti, dar saulei netekėjus, išbėgdavo Magdė į vieškelį ir žvalgėsi, ar nepamatys begrįžtančių sielininkų. Bet sielininkai vis dar negrįžo.

Ir tik sužydėjus patvoriuose baltosioms ramunėms, grįžo ir sielininkai. Bet grįžo be dainų.

Ant vežimo, iškaišyto ramumėmis ir eglių šakomis, vežė Jurgį. Jurgį, kuris mokėjo tiesias pradalges kloti ir liūdnai dainuoti.

Sielininkai pasakojo:

Ištiko jį nelaimė. Keliant jam rastą, paslydo koja, krito ir jau nebeatsikėlė.

Tą dieną Jurgį ir palaidojo. Sukaltas iš lentų karstas buvo iškaišytas ramunėm. Apipintas vainikais.

Raudojo Magdė. Dar liūdniau raudojo sielininkai. O vėjas tą raudą nešė per arimus, pelkes, net į patį Bežemių laukų kraštą.

Jonas Petkus.

Oda — sveikatos rodyklė

Mūsų kūno oda yra lygiai svarbus ir reikalingas organas, kaip širdis, plaučiai, inkstai, kepenos ir kita.

Oda didelį vaidina vaidmenį netik kvėpavime, bet ir nereikalingų dalių pašalinime, šilimos regulavime; be to dar ji apsaugoja kūną nuo įvairiausių susižeidimų ir gina organizmą nuo kenksmingų bakterijų.

Sveika oda yra geriausia žmogaus išvaizdos puošėja ir sveikatas stovio rodyklė. Šią tiesą patvirtina bemaž kiekviename žinksnyje kasdieninis gyvenimas. Mus žavi jauno skaistaus veido raudonumas, mums negražus išbalęs senstančio žmogaus veidas, o dar mažiau traukia mūsų akį prigimtų ir įgytų anormalijų, nukrypimų paliesta oda. Jeigu matome skaistų, raudoną veidą, tuoj savaime kylą mintis apie to žmogaus sveikatingumą ir atvirkščiai — išbalęs, pageltęs, pajuodęs veidas rodo asmens negalavimus ir susirgimus.

Sveiką, skaisčią žmogaus odą sugadina nevien odos ligos, bet ir vidaus organų susirgimai. Galima pasakyti, kad nėra tokio vidaus organų susirgimo, kuris neatsispindėtų odoje, pakeisdamas spalvą. O taipogi nėra tokių odos ligų, kurios nekenktų kitiems žmogaus kūno organams.

Grožis, sveikata ir amžius, ypatingai moterų gyvenime, turi didelės svarbos, todėl suprantamos pastangos ir noras juos palaikyti. Bet palaikyti galima tiktai tinkamai prižiūrint odą.

Odoje yra prakaitinės, riebalinės liaukos, alsuoti skylutės ir plaukai. Prakaitinės ir riebalinės liaukos nuolat išleidžia ant odos paviršiaus prakaito ir riebalų. Jeigu odos nevalome, tai prie ištryškusio prakaito, riebalų prilimpa dulkės, įvairūs grybeliai ir bakterijos.

Tas viskas susimaišo, susidaro nešvarumų, ir tuo būdu visa mūsų oda apsidengia riebiu purvu, kuris po trumpo laiko pradeda odos paviršiuje rūgti ir pūti. Toks žmogus ištolo jau galima pajusti. Puvėsiai erzina odą, kuri pradeda niežėti, norisi pasikasyti. Nešvarių žmonių panagės būna juodos, pilnos purvo, o besikasant odos paviršius įdraskomas. Purvas dažnai sukelia odos ligas. Joje pasidaro daugybė matomų ir nematomų žaizdelių, pro kurias į kūną patenka bakterijų ir jos apkrečia žmogų liga. Apsikrėsti taip pat palengvina nešvarūs skalbiniai, kurie trindamiesi apie odą, įtrina ir bakterijų. Tuomet atsiranda pūliuotų pūslyčių, šašų, vočių, rožių, niežų ir kitų odos ligų.

Nešvarų kūną mėgsta utėlės, kurios, kąsdamos odą, sukelia niežėjimą. Dažnai erzinama oda stengiasi apsiginti, viršutinis jos sluoksnis labai pastorėja ir suragėja, nustoja švelnumo ir jautrumo. Kai nešvarumai užkemša daug odos skylučių, nuo to alsavimas pasunkėja. Tada turi daugiau dirbti plaučiai. Kada prakaito liaukos silpniau pradeda veikti, daugiau turi dirbti inkstai ir t.t.

Kad to viso išvengus, reikia odą laikyti švariai. Parėjus iš darbo namo, pirmiausia reikia nusivilkti nešvarius rūbus, paskui nusiplauti rankas, nusiprausti, o dar geriau nusimazgoti iki pusiau. Gera ir sveika yra nešioti trumpus plaukus, kad nebūtų kur dulkėms ir kitiems nešvarumas laikytis. Kojas reikia kasdien vakarais mazgoti. Darbo rūbai turi būti išdžiovinti ir išvėdinti.

Mazgotis reikia kuo dažniausiai. Mazgotis geriausia šiltu vandeniu arba nueiti į pirtį, patartina kas savaitė, rečiausiai—kas dvi savaitės, nes pirtyje nuo karščio mūsų kūnas prakaitoja. Išeidamas iš kūno prakaitas išneša iš gilesnių odos skylučių ten užsilikusį nešvarumą, kurį muilas, šiuruoklė (ragažė) ir vanduo visai pašalina nuo kūno. Šiltame vandenyje lengvai atmirksta ir nusiplauna odos paviršiaus nešvarumai. Vasaros metu labai sveika maudytis, tik reikia žiūrėti, kad nebūtų peršaltas vanduo.

Baltiniai sugeria nuo mūsų kūno prakaitą, suima nemaža dulkių ir bakterijų. Ilgiau kaip savaitę skalbinių nešioti negalima, nes jie labai susiteršia ir kenkia sveikatai. Taip pat susitepa ir lovų patalinė, tik gal netaip greitai. Kai lovoje guli švarus žmogus, tai skalbinius (patalinę) užtenka keisti kas dvi savaitės. Sausomis ir saulėtomis dienomis visa patalinė reikia gerai vėdinti ore, nes reikalinga nors kartą per savaitę pašalinti susi-

rinkusias sveikatai kenksmingas dulkes ir dujas.

Rankas reikia plauti prieš kiekvieną valgį, kad kenksmingos bakterijos nuo rankų nepatektų su valgiu į burną ir kad neužkrėstum rankomis akių. Nagus reikia nusikarpyti trumpai ir, mazgojant rankas, gerai iškrapštyti iš panagių visus juodumus. Patartina nusipirkti rankoms plauti šepetį, kuriuo lengviausiai ir geriausiai nusivalo rankos ir panagės.

Vyrams, o ypač moterims reikia kasdien plauti lytines kūno dalis švariu vandeniu.

Kitų asmenų rūbų ir nešvarių skalbinių vartoti negalima, nors jie būtų ir artimiausio žmogaus. Negalima vartoti ir naudotis svetima nosine, jeigu ne tikra, kad ji visai nauja.

Taip pat visada reikia gulėti tik savo patale. Dviem gulėti yra negera, nes tada tenka kvėpuoti netyru oru. Be to, dviem gulint, sunkiau išlaikyti švara ir lengviau apsikrėsti ligomis.

Svarbiausi kūno švarai palaikyti dalykai yra vanduo, muilas, tyras oras, o vasaros metu saulės spinduliai. Saulės spinduliai džiovina drėgnumą rūbuose ir užmuša bakterijas. Vienu vandeniu, be muilo, nei odos, nei skalbinių pakankamai neišplausi. Taigi muilas būtinai reikalingas.

Muilo stoka yra viena iš didžiausių mūsų vaikų liguistumo ir mirtingumo priežaščių. Muilas yra vienas iš priemonių kūno grožiui palaikyti. Jokios „mostys", „pamados", tepalai taip nepalaiko sveikatos ir grožio, kaip paprasto muilo gabalas, vanduo, tyras oras ir saulės spinduliai.

St. Č—lis.

J. ŽIŽMAITIS

Rudens šešėlis

Medžiai jau gelsta, nuvyto gėlės
Ir paukščiai skrenda toli už jūrų,
Širdyje mano ilgėsys kėlės
Ir liūdną dainą joje sukūrė.

Praslinko dienos, linksmos, saulėtos,
Kaip tie bevarsiai, tylūs šešėliai,
Liūdną dainelę neša už miško
Laukų klajūnai — rudenio vėjai.

Kai žilagalviai beržai linguoja,
Ir vėjas gieda dainelę griaudžią,
Man šviesi laimė prisisapnuoja,
Sesutė tyliai drobeles audžia.

Darželio gėlės liūdnai pravirko,
Žiedai nusvyro žemai ant tako,
Mano sesutei dienos prailgo,
Vis nuolat dairos — ilgu man,—sako.

JAUNIEJI SKAITYTOJAI

Kai šviečia saulutė ir sočiai paėdę ilsisi karvutės, malonu ir mažam piemenėliui pasiskaityti „Jaunimo Draugas" ir pasižiūrėti įvairių jo iliustracijų.

APIE ENERGIJĄ

Kai kasdieninėje kalboje vartojame žodį „energija“, tai taikome jį dažniausiai betkokiam asmeniui, žmogui. Tas vyrukas, girdi, labai energingas, o šis visai be energijos, lepšys. Taigi, energija suprantama tarytum koks judėjimas, veiklumas, darbas.

Čia norėčiau pakalbėti apie energiją truputį kita prasme, būtent taip, kaip ją supranta tie mokslininkai, kurie tyrinėja įvairiausius reiškinius medžiagoje, fizikai. Jie pastebėjo labai daug įdomių dalykų; tad kodėl gi ir mums su jais nesusipažinti?!

Žmogaus energija apskaitoma jo darbais. Juo daugiau žmogus rodo veiklumo, juo jis atrodo esąs energingesnis.

Fizikos prasme energija taip pat matuojama darbu. Vienur tas darbas bus kaipo energijos priežastis, kitur — išdava.

Pamėginkime įkelti į aukštąjį bokštą didelį akmenį. Kol įkelsime, prakaitu apsiliesime, bet padarysime darbą. Tam akmeniui įkelti turėsime atiduoti iš savęs dalį energijos. Jeigu tos energijos neduotumėm arba neturėtumėm, tai akmens nepakeltumėm. Kiek reikia įdėti energijos akmeniui pakelti, galima apskaičiuoti darbu, kuris šiuo atveju yra energijos išdava. Juo didesnis būtų akmuo ir juo aukščiau reikėtų jis kelti, juo daugiau reikėtų darbo, daugiau energijos.

Bet tai dar ne viskas. Žinome, kad tas akmuo, gulėdamas bokšte, turi savyje kažkokią jėgą, galimybę, kurios neturėjo gulėdamas žemėje, gana tik truputį jis pastūmėti, kad nudardėtų žemėn. Akmuo, krisdamas žemėn, taip pat atlieka darbą, kartais naudingą, bet kartais labai žalingą. Šio darbo priežastimi yra ta energija, kuri buvo akmenyje, kai jis dar buvo bokšte.

Ne visuomet galima matuoti energija vien darbu, nes yra daug atsitikimų, kur energijos sunaudojimas yra žymiai didesnis, negu to reikalauja padarytas darbas. Bet ir ta energija nežūva: ta energijos dalis, kuri neatlieka darbo, gamina šilimą. Juk žinome, kad daug reikia energijos traukiniui pajudinti. Traukiniui bėgant, vagonų ašys įšila; įšila jos todėl, kad įvyksta trinimasis, kuris paima energijos dalį ir paverčia šilima. Jei nebūtų trinimosi, tai būtų galima visa energija sunaudoti vien vagonams judinti, kurių greitumas, be abejo, būtų daug didesnis.

Tuo būdu turime pavyzdį, kaip mechaninė energija pavirsta šilima. Vėl kitas pavyzdys. Patrankos šovinys, išlėkdamas iš vamzdžio, įgauna energijos. Dalis tos energijos atlieka darbą: perkelia šovinį į reikiamą tolumą, bet kita energijos dalis sunaudojama oro pasipriešinimui įveikti, sudaryti šilimą.

Būna ir kitaip. Šilimos energija gali pavirsti mechanine energija. Pavyzdys: garo mašina. Joje sudega anglis, kuriame yra tarytum sukaupta šilimos energija. Toji energija, angliui degant, lyg iš jo išsiliuosuoja ir suka mašinos ratą. Garo mašinos atliktas veikimas, aišku, yra darbas. Iš to išeina, kad šilimos energija, esanti anglyje, galima matuoti darbu. Tad būtina darbui sąlyga energija. Be energijos nebūtų jokio darbo, nebūtų ir gyvybės.

Fizikai skirsto energiją į kinetinę ir potencialę. Kinetine energija galima vadinti judesio energija. Pavyzdžiu gali būti lekiantis patrankos šovinys arba bėgantis traukinys. Potencialės energijos pavyzdžiu gali būti tas įkeltas bokštan akmuo. Toji energija nepastebima, ji yra paslėpta akmenyje ir tik laukia progos pasireikšti. Pastumėsim akmenį, jis pradės lėkti ir išaikvos tą energiją. Taip pat pažinome energiją šilumos pavydale. Be to, yra ir kitų energijos formų: magnetinė, cheminė ir t. t.

Energijos įvairumas yra tik tariamasis. Tikrumoje yra tik viena energija, kuri pasireiškia įvairiose formose: kartą kaip elektra, kitą kartą kaip magnetizmas, šviesa arba šilima. Pavyzdžiui, anglio cheminė energija, jam degant, atsipalaiduoja, pavirsta šilima. Ta šilimos energija, veikiant tam tikroms mašinoms, pereina į elektros energiją. Ta vėl, perėjusi per tam tikrus prietaisus, įkaitina lempas, pavirsta šviesos energija. Elektrinėse krosnyse pavirsta šilima; radio gi garsintuvuose ir telefonuose pavirsta garsine energija. Kaip matome, energija taip keičia savo formas, kaip žmogus drabužius.

Energija tai energija! Bet paklauskime,

kur jos pradžia, šaltinis. Anglis turi savyje energijos, bet jis ją gavo iš prieštvaninių medžių, o medis gavo iš šviesos, kuri atlėkė mūsų žemėn iš saulės. Taigi, energijos šaltinis mums yra saulutė, nors energijos dalį mūsų žemelė gauna ir iš kitų žvaigždžių. Energija, išeinanti iš saulės, yra labai stipri. Apskaičiuota, kad saulė per vieną minutę nustoja 250 milijonų tonų savo masės (tonas = 60 pūdų). Kas minutėlę saulė darosi lengvesnė 250 milijonų tonų, siųsdama į pasaulį savo energiją. Dėlto pati saulė mažėja ir silpnėja. Ateis laikas, kada tas milžinas saulės kamuolys užgęs, susitrauks, nebešvies ir nebešildys. Tačiau tas laikas dar toli, nes saulės masė taip didelė, kad reikia milijonų metų, kol įvyks joje atmainos.

Iš to, kas anksčiau pasakyta, atrodo, kad energija galima lyginti su mase ir ją netgi sverti. Truputį keistoką, bet taip. Mokslininkai ištyrė, kad, pavyzdžiui, didelis jūrių laivas, 50.000 tonų talpos, plaukdamas 50 kilometrų kas valanda, padidina savo masę viena milijonine gramo dalimi. Juo didesnė yra kinetinė energija, juo tas prieauglis didėja. Jeigu kas pajėgtų kūną, sveriantį vieną kilogramą, paleisti 260 tūkstančių kilometrų per sekundę greičiau, tai tas kūnas padidėtų dvigubai. Kaip matome, energijos masė yra labai mažutė. Viso fizinio žmogaus darbo, padaryto per visą gyvenimą, energija sveria vos vieną šešiasdešimt tūkstantinę gramo dalį.

Kitos energijos formos taip pat turi masę ir svorį. Mokslininkai darė tokius bandymus: paleido stiprią šviesą į metalinį skydą. Skydas net įlinko nuo šviesos, lyg nuo sunkaus daikto. O juk žinome, kad negali būti spaudimo ten, kur nėra masės. Gal kada nors pavyks tą energiją sunaudoti ir praktiškiems reikalams. Apskaičiuota, kad jeigu kas galėtų patrankos šovinį įkaitinti ligi 50 milijonų laipsnių, t. y. tokios temperatūros, kokia yra saulės viduryje, tai šovinys taip spinduliuotų, kad aplink save už 80 kilometrų nepaliktų nieko, viską nušluotų — išdegintų. Tai būtų jėga ir jos baisios pasėkos.

Nors energija kinta, pereina iš vienos formos į kitą, bet jos kiekis lieka tas pats. Kiek jos buvo pasaulio pradžioje, tiek yra ir šiandieną. Mokslininkai tiria tik tas energijos formas, kurios keičiasi. Daug jau ištyrė ir panaudojo darbui, bet dar daug daugiau lieka neištirta, nežinoma.

J. M.

Pratinginiauk šiandien, rytoj padarysi tą pat ir po ryt bus taip pat. Sugaukime valandą, kuri ateina, nesivykime jos, kai išeina.

ŠEKSPYRAS.

SPAUDOS RĖMĖJAI

Liet. Šv. Kazimiero Draugijos Kieryškės (Mielėgėnų val. Švenčionių apskr.) skyriaus nariai, uolūs „Jaunimo Draugo" skaitytojai ir prenumeratoriai.

Priverstinis gamtos tobulėjimas

Biologija (mokslas apie gyvybę) pradeda įeiti į tokį padėjimą, kad netrukus galės būti taikoma praktikoje plačiausiu mastu. Biologijos mokslo reikšmė ryškiausiai iškyla ten, kur ji veikia žmogaus aplinką. Ji gali turėti įtakos ne tik gyvulių ir augalų rūšims, vienas skatindama, kitas naikindama, bet ji taip pat reikalinga gamtos pusiausvyrai išlaikyti.

Visur žmogus kišasi į prigimtąją gamtos pusiausvyrą. Jisai sąmoningai, o kartais nesąmoningai, skatina augalų ir gyvulių veisimąsi naujose srityse. Jisai didžiulius plotus apsodina naujomis augalų rūšimis arba namais, fabrikais arba kitais kultūriniais produktais. Jis išnaikina ištisas rūšis ir palengvina veistis kitoms. Trumpai pasakius: žmogus gyvybės sąlygas žemėje pakeitė daugiau per 5.000 metų, nekaip pati gamta per 5 milijonus metų.

Daug pakitimų turėjo nenumatytų padarinių. Kas, sakysim, galėjo pamanyti, kad neatidžiai numestas Kanados vandeninis augalas per 10 metų užkimš kuone pusę Did. Britanijos vandens kelių? Arba kad nugabenti gėlių mėgėjoms į Australiją kaktusai išvirs į didelius spygliuotus ir gyventojams pragaištingus augalus? Kas būtų galėjęs iš anksto pasakyti, kad, nukirtus miškus Adrijos pajūryje arba kai kuriose vietose Afrikoje, tie kraštai pavirs tyrais, nuo kurių plikų uolų net dirvožemis nupustytas? Kas būtų manęs, kad, susisiekimui patobulėjus, lengviau plis marai ir į Rytų Afriką bus nugabenta miego liga, į Okeaniją tymai, o į senovės Graikiją malarija (kaip spėjama) ir kad jos pakeis istorijos bėgį?

Tai į akis krintą pavyzdžiukai. Mažesnių yra dar daugiau. Pavyzdžiui, jei padarytume gamtos globos parką retoms paukščių veislėms ir ten joms suteiktume visišką (absoliutišką) saugumą, tai, gal būt, patirtume, kad be galo dauginasi kokia nors visai paprasta, atspari veislė ir nustelbia, išstumia retas, nepaprastas rūšis, kuriomis mes ypačiai rūpinamės. Sakysime, pageriname savo naminių gyvulių produktingumą (našumą) ir turime nustatyti, kad jie iščiulpia iš ganyklų visą jėgą, kurios menkesniems gyvuliams ne tik pakakdavo, bet ir likdavo. Čia vėl drąsiai šokame naikinti plėšriuosius sutvėrimus, kurie piauna mūsų naminius gyvulius bei paukščius, pavyzdžiui, vanagus, kurie skerdžia mūsų naminius sparnuočius ir medžiojamuosius paukščius. O paskum vis dėlto patiriame, kad mes tuo būdu sugriauname sieną, kurią nustatė gamta pusiausvyrai išlaikyti: tokiu šeimininkavimu duodame valią kiek norint veistis pelėms ir kitiems mažiems graužikams, įstengiantiems gerokai apnaikinti ūkininkų produktų atsargas.

Trumpai pasakius: žmogaus veikimas visur keičia gamtą ir jos prigimtą pusiausvyrą, ar mes tai žinome, to norime, ar ne. Norint sukliudyti tiems kitimams būti sąmyšingiems ir be plano, o taip pat, kad jie nedarytų žalos, kas dažnai pasitaiko, reikia stengtis juos kontroliuoti ir vietoje suardytos pusiausvyros kurti naują, tinkamą mūsų reikalams.

Negalima net įsivaizduoti, kiek padeda gamtos pusiausvyrą ardyti susisiekimo patobulėjimas. Tyčiomis arba atsitiktinai gyvuliai ir augalai patenka prekybos keliais į kitus kraštus. Kokoso riešutai iš senovės yra Fidžio (Ramiajame vandenyne) salų svarbiausiais produktais. Prieš kelias dešimtis metų kokoso medžiai nudžiūvo vienoje iš didžiųjų salų. Tai buvo gana bloga. Bet dar prasčiau pasidarė po karo: negerovė pradėjo plisti kitoje saloje.

Dar tebėra ir tebedirba tie žmonės, kurie grąžino gerovę Fidžio saloms. Buvo susekta

GAMTOS GROŽIS

Tai ne Šveicarija, bet gražus mūsų krašto vaizdelis.

kad augalų maro nešėjas buvo plaštekė, kurios vikšrai ėdė palmės lapus. Tiesiog gąsdinamai jų daugėjo todėl, kad nebuvo vikšrus naikinamų parazitų. Trims biologams (gyvybės mokslo tyrinėtojams) buvo pavestas uždavinys kame nors surasti tokį parazitą. Jie išieškojo visuose Ramiojo vandenyno užkampiuose ir pagaliau Malajų valstybėse rado ne tą pačią, bet panašią plaštekę ir jos parazitą, tam tikrą musę. Buvo nelengva atgabenti tolimą kelią į Fidžio salas tą parazitą, nes jis nežino žiemojimo meto ir nemiega. Tad reikėjo visą kelionę jį maitinti ir prižiūrėti, šerti gyvais drugio vikšrais, o pastaruosius—maitinti šviežiai dygusiomis palmėmis, kurios buvo auginamos tam tikruose induose tam reikalui.

Tokiu būdu 1925 m. buvo atgabenta 300 brangių parazitų į Fidžio salas. Kokoso riešutų drugys ten buvo naudojamas išugdyti tam tikrai parazitų kultūrai. Per metus jų užaugo 32.000. Tada tuos parazitus paleido. Jie taip iš pagrindų kibo į darbą, jog 1928 m. beveik keturi penktadaliai kokoso riešutų vikšrų buvo apsėsti parazitų ir todėl negalėjo išsirutulioti. Kitais metais kalbamuosius kokoso riešutų kenkėjus, kurie grėsė sunaikinsią viso salyno kokoso ūkį, pasisekė padaryti jau menkai žalingu kenkėju. Žmogus atstatė gamtos pusiausvyrą, kurią jis buvo pirmiau suardęs.

Dar daug tokių pavyzdžių galima paminėti: kaip cukrašvendrė Havajų salose buvo išgelbėta nuo striaubliavabalių; kaip buvo sustabdytas Šiaurės Amerikos miškų naikinimas čigoninės plaštekės dėka; kaip dabar plačiu mastu kovojama su kavos utėlėmis Kenijoje (Afrikoje), apleidus jas ištisais batalijonais Dievo karvyčių, kurios maitinamos kiaušiniais, grietinėle ir kt. Plačioje Britanijos imperijoje yra visokių marų. Kad galėtų sėkmingai nuo jų gintis, Anglijoje yra įsteigta tam tikra parazitų perykla, kuri jų parūpina visai imperijai.

Gamtos prigimtį keisti galima ne tik išorinėmis aplinkybėmis, bet ir vidaus savumais. Sakysime, užuot saugojus augalus ir kitus gyvius nuo marų parazitais ar kitomis išorinėmis priemonėmis, galima juose išugdyti tokių savumų, kuriais jie atsispiria apkratams ir kenkėjams. Atrankos būdu olandai išaugino nedegamų kviečių, marams atsparių cukrašvendrių.

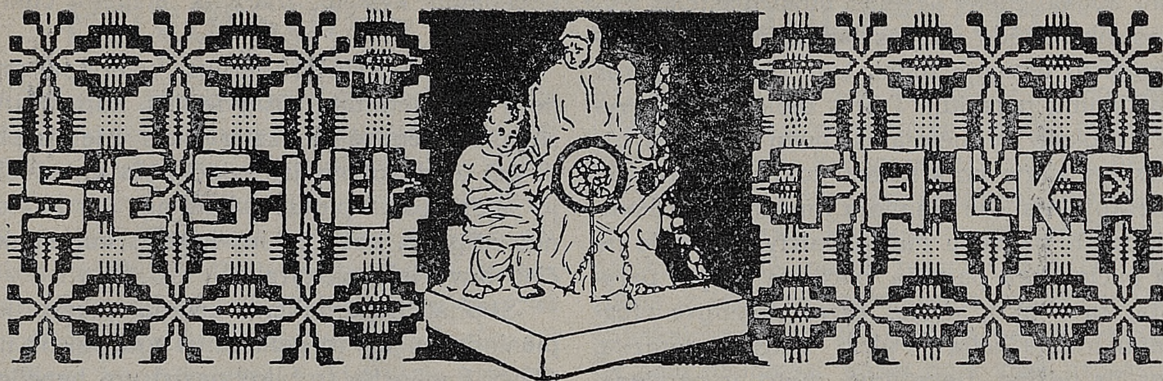
Šių laikų kviečių derlius keleriopai praneša nepagerintųjų rūšių derlius, kurios buvo sėjamos senovėje. Pastaraisiais metais planingai auginant naujas kviečių rūšis, pasisekė jų sėjamuosius plotus nukelti net per 150 km nuo ašigalio, bet į tokius kraštus, kurie anksčiau buvo laikomi tyrais.

Stipriai neperdedant galima sakyti, jog planingo auginimo galimumai yra beveik neriboti. Evoliucija (rutulojimasis) yra begalinis tumos kaitaliojimasis (variacija), kuriam pasiduoda gyvoji medžiaga. Veislę atrenkant, galima pakeisti temperamentą, kaulingumą, struktūrą ir papročius. Tokiu būdu ilgainiui galima išsiauginti kaip ugnis piktų naminių kačių ir kaip kačių švelnių tigrų. *„J. K.“*

NEPAPRASTA VALANDĖLĖ...

Mūsų sodžiaus jaunimas džiaugiasi sulaukęs „Jaunimo Draugo", kurį dažniausiai peržiūri, perskaito susimetę į būrelius.

NEŽEMINKIME KITŲ GARBĖS

Viena labiausiai išsiplatinusių mūsų moterų tarpe ydų, yra vadinamasis liežuvavimas. Tai tartum liga, kuria serga daugelis mūsų kaimo motučių ir jaunų sesių. Prie šio „amato" dažnai jos taip yra pripratusios, kad be jo ir nebežino, kaip praleisti pilkąją dienelę. Išgirdo moterėlė šį tą apie savo kaimynus, jau ji ir nebenusėdi, nepraeina neužkalbinus pažįstamųjų, nes liežuvis niešti papasakoti, kad jie esą tokie ir tokie. Žinoma, pasakodama dar pagražina, pridėdama ir savo prasimanymų. Kita, atpasakodama savo pažįstamoms, taip pat savaip „papuošia", ir taip iš mažos žinelės susidaro plati pasaka, kuri kartais paplinta po visą parapiją. Susipyko dėl kokio nieko kaimynės, tuoj jos pradeda kerštauti ir visam kaimui skelbia viena kitos „nuodėmes". Vėl kuriam kaimynui nukrypus kiek iš „vėžių", žiūrėk, viso kaimo moterys jau ir skalauja liežuvėliais.

Iš kur toks pamėgimas liežuvauti ir apkalbinėti kitus?

Kartais moterys taip daro pačios nejausdamos, kad elgiasi blogai. Mat, kiekviena jų nori tuo ar kitu būdu paįvairinti savo pilką, vienodą gyvenimą, tad ir ieško ko nors naujo. Didesnioji moterų dalis laikraščių neskaito, organizaciniu gyvenimu nesidomi, jų pasaulis siauras, kuklus. Nieko jos nežino, tepažįsta tik savo kaimynus. Belieka tik rankioti ir skleisti įvairios tikros ir pramanytos žinelės. Jos nė nepagalvoja, kad savo lengvabūdiškumu ir noru patenkinti žingeidumą, daug padarančios žalos. Dažnai svetimų žmonių akyse jos apjuodina, apšmeižia savo kaimynus, lyg beverčius, žalingus padarus, priverda tiek „košės", kurios nieks neįstengia suvalgyti. Žinoma, paskui tokie žmonės, apie kuriuos įvairių kalbų prisiklausoma, nenoriai įsileidžiami į namus, ir nenoriai jiems duodama darbo.

Kitoms moterims liežuvavimas tampa ginklu, kuriuo jos gali kitiems atkeršyti. Šiuo atveju jos pletkauja ne dėl paprasto kasdieniško žingeidumo, bet iš blogos valios, tyčia norėdamos apjuodinti ir pakenkti kai kuriems žmonėms. Jos užmiršta krikščionišką dorovę ir meilę, kad galima būtų, tai pirkusios įvairius šmeižtus skleistų.

Beveik kiekviename sodžiuje galima rasti įgudusių pletkininkių. Jos pirmos sužino viso kaimo naujienas, pirmos pramano apie kitus būtų ir nebūtų dalykų. Pasirodo kaime svetimas žmogus, jos ir apie jį suskumba įvairių niekų prišnekėti. Šios „specijalistės", tai lyg bevieliai sodžiaus telegrafai. Kaip tie vabalai, jos rausiasi kitų sąžinėje ir su pamėgimu ieško būtų ir nebūtų dalykų. „Aš, kaimynėl, netiesos nesakysiu, ką mačiau ir girdėjau papasakosiu". Na, ir pradeda pasakoti tuos „matytus" ir „girdėtus" dalykus apie vieną, kitą ir trečią.

Protingas žmogus, girdėdamas tas visas kalbas, visuomet padaro išvadą, kad ne tie blogi, kurie juodinami jiems negirdint, bet tas, kuris šiuo negarbingu darbu užsiima. Doras žmogus, turįs savyje krikščionišką meilę, niekad nesistengs kitų juodinti, bet visuomet juos norės pateisinti, broliškai pamokyti, o ne tyčiotis ir viešai visiems skelbti jų klaidas. Rimtesnieji žmonės mažiausiai kalba apie kitų blogus darbus, nes žino, kad kiekvienam jų netrūksta.

Jauna sesė lietuvaitė turi ugdyti savyje

geras, kilnias būdo ypatybes, turi stengtis, kad mūsų sodžiuje būtų kuo daugiau kilniųjų žmonių. Tad gerbkime savo kaimynus nes jie yra mūsų broliai—lietuviai. Jei norime kitų blogus darbus pasmerkti, smerkime juos tik tada, kada jie patys girdi, smerkime ne tam, kad iš jų galėtumėm pasityčioti, bet tam, kad juos pamokytume ir parodytume jų klaidas. Visuomet prisiminkime šiuos šventus žodžius: „Kokiu saiku saikosite, tokiu ir jums bus atsaikėta". *np.*

BŪKIME TAUPIOS!

Jau keletas metų, kai žmones kankina krizis, auksinas kišenėje—retas svečias. Kalbėti apie taupumą tokiu metu gal atrodo ir neverta. Bet pagalvokime, kas turi labiau skaitytis su skatiku, ar tas, kuris jų daug turi, ar tas, kurs turi maža?

Be abejonės, gyvenimas reikalauja daug sumanumo ir taupumo iš tų, kurie mažu turi tenkintis.

Gyvenimas mus daug ko moko; visi mokomės gyvenimo mokykloj. Bet ne visi esame lygiai gabūs, ir todėl vieniems gyventi yra lengviau, kitiems sunkiau.

Gyvenimas tarp kitko reikalauja iš visų taupumo. Taupūs turi būti visi, o ypatingai moterys. Iš moterų rankų, ypatingai miestuose gyvenančių, išplaukia daug daugiau pinigų negu iš vyrų, nes jos aprūpina ne tik save, bet dažnai ir visą šeimą. Prieš dvejetą metų, vienoje didelėje krautuvėje, bazaru vadinamoje, buvo padarytas įdomus bandymas. Būtent, pardavėjos žymėjo perkančiuosius. Ir pasirodė, kad iš 100 perkančiųjų 80 buvo moterų, o tik 20 vyrų. Netgi vien vyrams reikalingus daiktus pirkdavusios moterys.

Sodžiuje yra šiek tiek kitaip. Čia vistik jeigu ne daugiau, tai lygiai perka vyrai ir moterys. O taip yra todėl, kad sodžiaus gyventojai aprūpinti nuolatiniais reikmenimis, kuriuos miesto moterys turi kasdien pirkti.

Tačiau ir sodžiaus moterys, kurių yra daug daugiau negu vyrų, dažnai pačios perkasi sau, vaikams ir netgi vyrams drabužius, avalynę (batus) ir kitus reikalingus daiktus. Čia kaip tik ir yra geriausia proga mokytis taupumo.

Senesnėms moterims vargu ar galima būtų beprikišti taupumo stoką. Bet vistik atsiranda viena kita motina, kuri kiek tik pajėgdama ir išmanydama krauna ant savo dukrelių. Bet, rodos, tokių ne daug tėra.

Jaunos mūsų sesės turi būtinai taupumo mokytis, o kurios moka, tai jo tenepamiršta.

Peržvelgus išeiginius sodžiaus mergaičių drabužius, matosi, kad taupumas reta kuriai yra žinomas. Kiekviena sodžiaus mergaitė, išskyrus pačias neturtingąsias, turi daug įvairių suknelių, bliuzelių menkos arba nepraktiškos medžiagos, blizgančią, bet niekam tikusią avalynę, įvairiausių špilkų, šukų ir t. t.

Taupi mergaitė, būdama jų vietoj, padarytų visai kitaip. Ji pasisiūtų sau dvejetą suknelių, geresnės ir praktiškos medžiagos, kuri porą kartų užsidėjus neatrodytų nuvalkiota; nusipirktų sau kuklesnę, bet praktišką avalynę. Pigių, visai nereikalingų šukų ir spilkų nepirktų.

GĖRYBIŲ SARGYBOJ

Anglijoje yra speciali mokykla, kurioje mokinamos moterys gelbėti žmones ir jų turtus, ištikus gaisrui. Vaizdely—pamokos metu moteris leidžiasi virve iš antro aukšto.

Lengviau, žinoma, nusipirkti kas nors pigesnio, bet nepraktiška. Jeigu trūksta pinigų geresnei prekei nupirkti, tai galima juk trupučiuką palaukti, surinkti daugiau pinigų, o tuo tarpu reiktų sutvarkyti senus drabužius, kad jie nevisai blogai atrodytų, kol galima bus įsigyti naujus.

Nenuostabu, kad mergaitė, pasisiuvusi sau menkos medžiagos suknelę, kuri pašokus smarkiau suplyšta, susivalkioja, turi tuoj pirkti naują. Ir štai dvi menkesnės suknelės daugiau kaštuoja negu viena gera. Su avalyne tas pats. Viena stipri batų pora atstoja dvi poras tų menkiausios rūšies „liakierų", kurie kartą apsiavus išklera taip, kad baisu ir žiūrėti.

Daugelis mergaičių važiuoja svetur (seniau į Prancūziją, dabar į Latviją) uždarbiauti. Sunkiai dirbusios, grįžta su nedidelėmis sutaupomis namo. Ir už tuos kruvinai uždirbtus skatikus, mažai galvodamos prisiperka įvairių reikalingų ir nereikalingų daiktų ir papuošalų. Dažnai nė nepagalvoja, ar negalėtų dalį tų pinigų suvartoti naudingiau.

Pasipuošti jaunoms mergaitėms ir moterim galima ir reikia, bet pagalvokim, argi verta, atsiskyrus nuo savųjų, sunkiai dirbti keletą mėnesių tik tam, kad sugrįžus nusipirkti keletą suknučių, kelias poras batų ir kitų kartais beverčių dalykų? Argi nebūtų geriau, jei nusipirktum tik tai, kas būtinai yra reikalinga, užsiprenumeruotum lietuvišką laikraštį, o likusius pinigus pasidėtum svarbesniems reikalams?

Motinos neturėtų pirkti vaikams įvairių kaspinų ir šukų, nes tuo pratina juos prie tuštumo ir išlaidumo; geriau padarytų, jeigu už tuos pinigus, pramokus skaityti, nupirktų naudingų knygų.

Taupumas yra vienas geriausių moters — šeimininkės privalumų. Tai turi įsidėmėti kiekviena lietuvė moteris. *el.*

NAMINIS GYDYMAS

Šiandien ne naujiena, kad daugelis laukų augalų vartojama žmonėms gydyti. Tai nėra „kerėtojų" paslaptis, bet nuolatinis ir kaskart geresnis gamtos pažinimas ir naujų jos paslapčių atidengimas. Sodžius dažnai apseina be gydytojų, nes neturi kuo sumokėti. Palengvintų žmonės savo likimą, sumažintų įvairius skausmus, jei pramoktų vartoti vaistinguosius augalus ir žoles. Kiekvienas juk gali sau jų prisirinkti, nereikia jų nei sėti nei akėti. Be to galima ir užsidirbti juos parduodant. Juk iš tokių pačių žolių pagamintus vaistus perkame vaistinėse. Kai kuriose vietose sodžiaus moterėlės tas žoles renka ir už nieką žydeliams parduoda. Mes, lietuviai, tuo tarpu neturime suorganizuoto vaistingųjų mūsų laukų augalų rinkimo ir dažnai netgi nežinome pagrindinių jų rinkimo dėsnių.

Kiekvienas augalas privalo būti renkamas tuo laiku, kada daugiausia turi gydomųjų dalių. Vaistingieji augalai turi būti švarūs, be jokių priemaišų. Geriau jau visai nerinkti, negu rinkti abejotinus. Surinktų augalų džiovinimas taip pat labai svarbus dalykas. Geriausia džiovinti pagreitintu būdu, ugnimi šildomose džiovyklose, tam tikroj temperatūroj. Paprastam džiovinimui tinkamiausia skardinė, gerai vėjo perpučiama pastogė su atitinkamomis lentynomis.

Saulėje džiovinti nepatogu ir dažnai visai negalima, nes saulė ištraukia vertingąsias medžiagas. Gerai išdžiovinto augalo požymys, tai naturali spalva.

Džiovinant nuodingus augalus reikia ypatingo atsargumo: šluostyti dulkes drėgna skepeta, po darbo nuplauti rankas ir skalauti burną.

Džiovinta medžiaga kraujama į maišus, dėžes ir laikoma sausoje vietoje. Reikalinga kiekvienai rūšiai užrašyti augalo pavadinimas, svoris ir kada surinkta.

Kaip matome, nėra jau taip lengvas dalykas, bet vistik galimas. Jei neparduoti (kas būtų pageidautina) tai bent išmokime tinkamai sau vaistų pasigaminti laikantis aukščiau paduotų nurodymų.

Paduodu kai kuriuos augalus, kurie yra tinkami rinkti vaistams. Pasistengsime tokį sąrašą paduoti ir kituose mūsų laikraščio numeriuose.

Ajarų šaknys renkamos rudenį—nuo rugpiūčio m. iki šalčių arba anksti pavasarį. Švariai nuplautas piaustome skersai ir džioviname tamsoje ant pečiaus. Ajarų šaknys vartojamos miltelių, lašų ir arbatos pavidale nuo blogo vidurių virškinimo, išpūtimo, be to, kve-

piančioms vonioms, kurios stiprina organizmą. Be to, smulkiai sugrūstos ir persijotos per tankų sietą tinka dantims valyti.

Akišvietė —maža, vienametė žolelė, auga visur: pievose daržuose ir laukuose. Renkama kai žydi (nuo liepos mėn. iki rudens). Vaistams vartojama žydinti žolė be šaknų. Akišvietė jau nuo senų laikų yra vartojama akims gydyti, nuo sluogos, nuo skilvio slogos ir nuo viso kūno nusilpimo. Akims plauti gaminama arbata: į stiklinę švaraus lietaus vandens dedame pilną arbatinį šaukštelį sausos žolės, ataušus iškošiam ir plaunam akis. Ši akims gydyti arbata turi būti kasdien atvirinama. Gerti gaminama stipresnė arbata. Tada vartojama jau ne lietaus vanduo, bet paprastas, minkštas sulinio ar ežero. Nuo skilvio slogos galime patys pasigaminti lašų. Imame 100 gramų sausos žolės, mirkome 10 — 12 dienų 500 gramų 70° spirite, paskui iškošiame ir geriame po 30—40 lašų, įleisdami šaltan virintan vandenin.

Apinių galvutės renkamos pradžioj rugpiūčio, kada dar nenunokusios. Džiovinama vėjuje, vėdinamoje pastogėje. Apinių milteliai, vad. lupulinu, vartojami nervams nuraminti, vidurių virškinimui pagerinti. Vartojami tie milteliai ir žaizdoms barstyti.

Ąžuolo gilės taip pat tinka vaistams. Suskaldome ir plikiname tris kartus verdančiu vandeniu. Paliekama mirkti 12 valandų, paskui dar perpiliama minkštu (lietaus) šiltu vandeniu. Taip mirkytos gilės džiovinamos pečiuje, o paskui deginamos tol, kol pasidaro juodai rausvos spalvos, pagaliau dar karštos malamos. Paskui daromas toks mišinys: 1 stiklinė gilių miltų, 1 šaukštas paprastų ruginių arba kvietinių miltų (ne pikliavotų), 1 šaukštas kavos „Mocco", 1 arbatinis šaukštelis cikorijos ir 1/4 arbatinio šaukštelio valgomosios sodos. Viską sumaišius ir persijojus vartojama kaip paprasta kava su pienu ir cukrum.

Ąžuolo gilių kava vartojama nuo organizmo nusilpnėjimo, po ligos, po vargingo ir sunkaus darbo. Vaikams duodama nuo skripulo (voties sukilimo), nuo angliškos ligos, chroniško vidurių paleidimo ir kita.

Debesylo šaknys. Išdžiovintos vartojamos nuo kosulio ir viduriavimo; nuo džiovos vartojama debesylo šaknys su taukais arba medumi. Gydantis žiemos metu šutinama 100 gramų stambiai sugrūstų debesylo šaknų su 500 gr. lydytų kiaulinių taukų (tik ne lašinių), kuriuos paskui perkošus ir atšaldžius priima po vieną arbatinį šaukštelį 3 — 4 kartus per dieną, po valgio su šiltu pienu arba su kava. Vasaros metu vietoj taukų priemaišos imamas paprastas medus.

Kietis. Vaistams vartojamos šaknys ir kiečio žolė (žiedai ir lapai). Šaknys kasamos rudenį ir tuoj džiovinamos. Kiečio žolės arbata geriama po pusę stiklinės 3 kartus per dieną. Šaknis taip pat vartoja kaip arbatą 3 kartus per dieną po pusę stiklinės prieš valgį nuo nuomaro ir nuo dieglių. *K.*

KAIP MAITINTIS

Sveikatai palaikyti labai didelės svarbos turi maistas. Žmogus, blogai maitindamasis, ardo savo sveikatą.

Tuo tarpu daugumas mūsų motočių—šeimininkių apie tai beveik negalvoja. Jos mano pilnai atlieka savo pareigas, bet kuo ir bet kaip pavalgydinusios savo šeimyną. Diena iš dienos gamina jos tą patį maistą. Ištisais mėnesiais, kiekvieną rytą kepa blynus arba verda bulves ar tuos pačius barščius. Pietums duoda kasdieną tą pačią sriubą. Vietomis būna dar blogiau: šeimininkė išverda sriubos didžiausį puodą kelioms dienoms ir rytą vakarą ta pačia sriuba maitina savo šeimą.

Paklausus, ar neatsibosta jiems toks valgio vienodumas, atsako: „Kur neatsibos, bet nėra iš ko ir nėra laiko galvoti apie visokius skanėstus; išalkusiam darbininkui ką padavei, tą ir suvalgo". Taip esti dažnai ne dėl turto ir ne dėl laiko stokos, bet tik dėl apsileidimo. Šeimininkės nepagalvoja, kad toks maisto vienodumas yra didelis sveikatos priešas. Juk žmogaus kūnas reikalauja įvairių medžiagų, kaip: baltimų, riebalų, druskų, vitaminų ir kitų, o vienas produktas turi tik vienos ar dviejų rūšių medžiagų ir tai dažnai nedideliame kiekyje. Todėl aišku, norint kūnui duoti atitinkamą maistą, reikia vartoti įvairius, o ne vienodus produktus. Kad maistą reikia įvairinti, parodo ir žmogaus pojučiai, nes vieno-

das maistas per ilgesnį laiką taip nusibosta, kad nebesinori į jį ir žvilgterti.

Paįvairinti maistą nėra taip brangu nei sunku, reikia tik truputį noro ir rūpesnio. Jei kiekviena sumani ir darbšti šeimininkė pasirūpintų auginti įvairesnių daržovių, jas keistų ir tinkamai pagamintų, tada tie patys pietūs nebūtų vienodi ir įkyrūs. Juk iš daržovių galima pagaminti daugybę įvairiausių valgių. Sunkiau yra ką nors išgalvoti, kai mūsų šeimininkės augina vien burokus ir kopūstus, iš kurių verda tik sriubą, o nieko kito nesistengia pagaminti. Kitos vėl pasėja kartais dėl įdomumo įvairesnių daržovių, kaip pupelių, pamidorų, agurkų, morkų, salotų, ridikų, bet supeni jas gyvuliams, teisindamos, kad šeima nėra įpratusi tų daržovių valgyti. Ir iš tikrųjų, dauguma mūsų žmonių nemėgsta daržovių ir laiko jas beverčiu maistu. Jie mano, kad tik riebiai pavalgę gali būti sveiki ir stiprūs. Tuo tarpu mokslas rodo, kad be daugelio maisto dalykų gyvybei palaikyti reikalingi yra vitaminai, kurie apsaugo žmogų nuo daugelio ligų. Daugiausia vitaminų turi daržovės ir tai žaliam stovy. Virtos, ar konservuotos daržovės daug vitaminų nustoja. Todėl vasarą ir rudenį, kada daržovių laikas, kiekvienos šeimininkės pareiga yra pripratinti savo šeimą valgyti kuo daugiausiai žalių daržovių. Geriausias būdas—pripratinti vartoti jas kaip priedą prie mėsos. Tuomet galima sutaupyti mėsa, nes vienos mėsos reikia daug daugiau suvalgyti, kol patenkinsim alkį, tuo tarpu su daržovėmis ir bulviniais priedais mėsos suvalgysime žymiai mažiau ir pats maistas bus sveikesnis.

Žalios daržovės, kurios tinka vartoti salotoms, yra šios: svogūnų lakštai, salotėliai, ridikėliai, žali agurkai ir pamidorai. Jei galima, vartoti su grietine arba actu, duodant pavieniui arba kelių daržovių mišinį.

Rudens metu daugelis šeimininkių turi agurkų ir pamidorų, tačiau tik reta jų moka šias daržoves tinkamai suvartoti. Iš pamidorų ir raugintų agurkų kiekviena šeimininkė galėtų pagaminti skanias sriubas. Abi sriubos verdamos su mėsa. Kaip virti sriubas, pakalbėsime vėliau. *Talkininkė.*

ATEIVIS AUKŠTUJUOSE

(Ištrauka iš Jievos Šimonaitytės apysakos „Aukštųjų Šimonių Likimas“.)

Gerda Ašpurvytė susimąsčiusi nuėjo į stakles. Savo kraitį Gerda pati audžia. Tiesa, keletas ritinių yra dar motinos skrynėj, bet juk ne visa iš motinos išgabensi.

Jau keletas blakyčių, vienyčių, trinyčių drobulėms, Gerdos pačios išaustų, guli naujojoj, margoj Gerdos skrynėj. Ir plačiojo, ir siaurojo jau tur būt užteks. Tik dar rankšluosčių mažoka.

— Kraitis būtų geras, — mąsto ausdama Gerda,—tik kad Francui, tat ne visai.

Francas Ermanis — Gerdos sužadėtinis.

Pereitomis Kalėdomis sukalbėta, kad Gerda išeis į Poškus prie Ermanio. Tiesa, nėra dideli gyventojai Ermaniai, tiktai butelnikai. Iš karto spyrėsi Gerda: už vokiečio? Ne!

— Ko tu jau benori?—ėmė tėvai barti.— Ar ne gana dailus jis vyras? Ir koks jis tau geras! Kur tu čia jau taip kitur nueisi su savo dalimi? Gali tiktai patenkinta būti. Ne kiekvieną lietuvę veda vokietis. Yra gana mergaičių, norinčių Ermanių Franco; jis nežiūri nė į vieną.

Bet Gerda žinojo, kad jis žiūri į kitas. Ji žinojo net, kad Poškų Liepaitikė... tik gėda tai tėvams sakyti. Tačiau Gerda nežinojo to, — ji dar per jauna, — kad ne kiekviena lietuvė eina už vokiečio. Vis viena, nors vokiečiai ir jaučiasi ponai, lietuvės nemaž neplėšosi dėl jų. O tokių tėvų menkai terasi, kurie leistų dukteris už vokiečio arba sūnus galėtų parvesti į ūkį vokietę marčią.

— Vokietis ne ūkininkas, vokietė ne šeimininkė, — sako būras ir griežtai numoja ranka, rodydamas, kad šitas reikalas jau atliktas.

To Gerda dar nežinojo. Bet Ermaniukas atrodė jai dailus vaikinas. Žinoma, vokietis atrodo vis jau kitoks už būrą.

Ateisiantį rudenį žada būti vestuvės. Dabar reikia skubintis ruoštis. Kraitis turi būti geras, kaip ūkininko dukteriai pritinka. Ir Ašpurvienė prisispyrusi laiko dukterį staklėse. Tiesa, kai kada lipa net ir pati į stakles.

Bet atėjęs Francas ne kartą šaiposi:

— Jūs su savo būriškais būdais pas mus neateisite. Mes švęsime vestuves vokiškai.

Praėjo gražios, malonios atostogos, vėl prasidėjo mokslo metai. Vaizdely Vytauto Didžiojo gimnazijos mokinės sportininkės su savo mokytoja J. Kazlauskaite po gimnastikos pamokos.

Nutildavo kalbėjusi motina Ašpurvienė, piktai nusikosėdavo Ašpurvis, bet tylėdavo— lyg ir bijodamas žento. O Gerda baisiai išplėstomis akimis nusisukdavo į langą ir žiūrėdavo į pušynėlį, nors nė vieno medžio nematydavo: Ir juo plačiau stengdavosi Gerda atidaryti akis, kad būtų daugiau vietos, nes jos jau skendėja ašarose. Dėl Dievo, tik nemirkčioti, — ašaros pasipiltų tada srovėmis per veidus, ir Francas galėtų tat pamatyti.

Šiandien Gerda vis aprenka raštus, juos negerai suspardydama. Kiek kartų ji persiskaito! Kelis kartus jau praleido klaidingą raštą. Pataisyte nebėra galima.

— Eisiu šeivų prisitrinti. — Gerda lipa iš staklių. Kaži, ar tai jau šiandien visa, kas sužavėta: šeivos bėga už galų. O tos gijos, kaip jos painiojasi...

— Na, Gerdele, šiandien staklių nėmaž negirdėti,—sako įėjusi Ašpurvienė—Eik austi, aš pritrinsiu šeivų. Ką dirbi dabar, kam painioji gijas.

Vėl nuėjo Gerda į stakles, bet rankos nuleistos ilsis. Pagaliau sukaupusi visą savo drąsą prašneko:

— Žinai ką, mama, aš—aš—prie Ermanio neisiu.

— Dabar gana. Ar tu jau proto nebeturi, ar ką?

— Aš proto neturėjau tuomet, mamyte, kada Francui pasižadėjau.

— Ir prasimanysi tokius niekus. Matysi, ką tau tėvelis pasakys.

— Tai jau ne niekai, Francas Ermanis vokietis. Vokiečiai tik bėdoje būdami tepažįsta lietuvį: kai jiems pinigų reikia.

— Ale kad tu gudri, kas tau taip įpasakojo?

— Neprivalo niekas nieko įpasakoti, aš pati žinau. Kas nežino, koks nusigyvenęs, nusigėręs Ermanis, dar ir mergą turi. — Nukaito mergaitė pasakiusi šitai, bet rasi motina dar ir nežino, reikia paaiškinti.

— Tai reikėjo pirmiau apgalvoti, dabar...

— Dabar jis tik mano pinigų tenori, — spyrėsi Gerda. — O šiaip jam vis viena... ne, aš neisiu už vokiečio.

— Ak, tu nori palikti senmergė ražienom grėbstyti. Manęs dėl, ne man gėda, o tau. Bet apsigalvok, mergele. Apgailėsi. Ką kalbės žmonės? Jie jau netikės, kad tu atsitraukei, o sakys, kad Ermanis tave paliko. Ar nežinai, kiek yra pavydinčių.

— Tegu pasilaiko jį sau pavydintieji. Noriu jo, niekad jo nenorėjau—atkakliai atsikirto Gerda.

Ūžė dar Ašpurvienė, kad čia turėjęs toks pasipainioti, bet jau nebarė. Rasi jau pati suprato, kad duktė gerai daranti.

— Ne, aš neisiu už Ermanio — pakartojo sau Gerda, išėjus motinai. — Kaip gyrė jis anądien savo tautiečius. Kokie jie geri, kokie jie šventi. Gyrų maišelis.

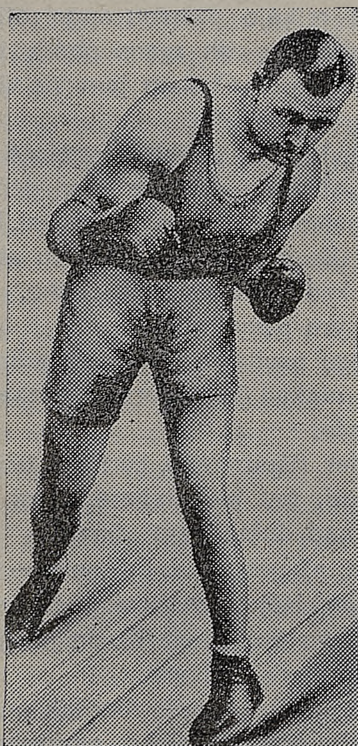
Tėvas, išgirdęs apie Gerdos nusistatymą nebeiti už Ermanio, nieko neatsakė žmonai, tik nusišypsojo.

BERLYNO SPORTO OLIMPIJADEI PASIBAIGUS

Kas ketveri metai ruošiamos tarptautinės sporto rungtynės, vadinamos sporto Olimpiadės. Šiemet tokia sporto Olimpiadė buvo surengta Vokietijoj, Berlyne ir jo apylinkėse. Šioje sporto šventėje šiemet dalyvavo 53 valstybių sportininkai. Olimpiniai žaidimai į Berlyną sutraukė apie 1.200.000 lankytojų. Jų tarpe buvo apie 150.000 svetimšalių. Iš viso buvo parduota 4.500.000 įėjimo bilietų, už kuriuos gauta apie 7.000.000 markių. Olimpinių žaidimų organizavimas kaštavo 6.500.000 markių. Viskas buvo sutvarkyta taip pavyzdingai, kad geriau sunku ir įsivaizdinti. Pats stadionas įrengtas buvo tiesiog pasakiškai.

STIPRUSIS LIETUVIS

Amerikos lietuvis boksininkas Juozas Šarkis-Žukauskas, pereitą mėnesį rungėsi su juoduku Joe Louisu.

Ši sporto Olimpiadė daugelyje sporto sričių atnešė naujų laimėjimų, naujų rekordų.

Iš 53 dalyvavusių valstybių, 32 valstybių sportininkai gavo pažymėjimus medalių pavydale. Jei sugretinsime 1932 metų ir 1936 m. valstybių laimėjimus pamatysime, kiek kuri valstybė padarė šioje srityje pažangos.

	1932 m.				*1936 m.*			
	I dov.	II dov.	III d.	punkt.	auks. med.	sidab. med.	bronz. med.	punkt.
Amerika	40	33	20	215	24	20	12	124
Vokietija	3	13	4	39	33	26	30	181
Italija	11	11	14	69	8	9	5	47
Anglija	4	6	6	30	5	7	2	39
Japonija	7	7	4	32	6	4	8	32
Prancūzija	9	7	2	43	7	6	6	34
Vengrija	6	4	4	30	10	1	5	37
Lenkija	2	1	4	12	0	2	3	7
Latvija	0	1	1	3	0	1	1	3

Kaip matome iš šios lentelės, Vokietija padarė didžiausią pažangą sporte. Šiemet laimėjo daugiausia punktų ir aukso medalių. Pradžioje kovojo dėl sporto pirmenybės Amerika ir Vokietija, bet Olimpijadės pabaigoje paaiškėjo, kad Vokietija visa galva pralenkė Ameriką. Žymiai pažengėjo pirmyn sportas Vengrijoj, tuo tarpu Suomiai šiose sporto rungtynėse laimėjo daug mažiau, negu 1932 metais, dovanų.

Šioje Olimpiadėje laimėta 24 nauji olimpiniai rekordai, jų skaičiuje 9 pasauliniai

Geriausias šioje Olimpijadėje sportininkas buvo negras Jesse Ovensas. Jis yra greičiausis pasauly bėgikas ir šokikas.

Kai kurių valstybių sportininkai turi specialių gabumų paskirose sporto šakose, pav., Suomiai geriausi bėgikai 10 kilom. Jie laimėjo visas tris pirmas dovanas. Jiems neprilygo nei garsusis Japonijos bėgikas Murakoso nei Švedijos Jonsonas.

Šokinėjant į aukštį nieks neprilygo amerikonams. Jie ir gi gavo visas šios srities dovanas.

Siaurose mūsų laikraščio skiltyse sunku viską nuodugniai aptarti. Tik tenka pažymėti, kad pasaulio meisteriai futbalo žaidime yra italai, krepšiasvydžio—amerikonai, rankinio—vokiečiai, vandens vydžio — vengrai. Mūsų kaimynai latviai ir estai taip pat parsivežė medalių. Nepaprastai iškilmingai buvo sutikti estų sportininkai, nes jie parsivežė net du medaliu. Latvių ristikas Betogs įgyjo sidabro, o ėjikas Bubenko bronzo medalį. Lietuva šioje sporto Olimpiadėje, kaip žinoma, nedalyvavo.

Įdomesni laimėjimai yra šie: 100 metrų bėgime pirmą vietą laimėjo amerikietis negras (22 metų) Jesse Ovens, nubėgęs 100 mtr. per 10,2 sekundes (per 1 sekundę beveik 10 metrų), 200 metrų bėgime laimėjo tas pats Ovens, nubėgęs per 20,7 sekundes. 400 metrų bėgime laimėjo amerikietis Viliams, nubėgęs per 46,7 sek.; 800 mtr. per 1 min. 49 sek. nubėgo amerikietis Voodruf. 1500 mtr. ($1^1/_2$ klm.) bėgimą laimėjo Naujosios Zelandijos sportininkas, nubėgęs per 3 minutes; 3000 mtr. (3 kl.) — suomis Heckert per 8 min. 50 sk.; 10 klm. — suomis Salminenas per 30 min. 15 sek. 3 klm. bėgimą su kliūtimis (per vandens griovius, tvoras pilimus) laimėjo suomis Isohollo, nubėgęs per 9 min. 3 sek. Maratono bėgime laimėjo japonas Son, nubėgęs 42 kilometru per 2 val. 29 min. 19 sek. šuoliu į aukštį amerikietis Johnsonas peršoko 2 metr. 3 cent., o šuoliu į tolį minėtas amerikietis negras (Ovens) nušoko 8 m. 6 cm. Diską amerikietis Carpartie numetė 51 mtr. 43 cm., o ietį 71 metrą.

Gražiai šioje sporto Olimpijadėje pasirodė ir moterys. Jos irgi pastatė naujų kai kuriose srityse rekordų. Penkios jų laimėjo šioj Olimpijadėj aukso medalius: Helen Stefens (Amerika) — ji 100 metrų perbėgo per 11,5 sekundžių; Tilly Fleišer (Vokietija) — ietį numetė 45,18 metrų; Bella (Italija) — 80 metrų su kliutimis ji perbėgo per 11,7 sek.; Gisela Manermeger (Vokietija) — diską numetė 47,63 metrus; Ibolya Csak (Vengrija) aukštyn iššoko 1.60 metr.

Žodžiu, šiemet per Olimpijadę bėgta greičiau, mesta toliau, pakelta daugiau, negu per perėjusią Olimpijadę.

Kita Sporto Olimpiadė bus 1940 metais Japonijos sostinėje Tokio.

— Į Kauną atvyko žymus Amerikos sportininkas lietuvis Pranas K. Lubinas, kuris pasaulinėje sporto Olimpiadoje Berlyne vadovavo Amerikos krepšiasvydžio komandai. Drauge atvyko ir jo tėvas, senas Amerikos lietuvių veikėjas. Pr. K. Lubinas Lietuvoj yra pirmą kartą. Jo tėvas, Kostas Lubinas, iš Lietuvos į Ameriką yra išvykęs prieš 40 metų ir dabar po savo išvykimo lankosi taip pat pirmą kartą. Lubinai Kaune buvo labai iškilmingai sutikti. Taip pat laukiama atvykstant ir antro Amerikos lietuvio, Berlyno Olimpiadės dalyvio Jono Mačionio.

ŽYMIAUSIAS SPORTININKAS

Amerikietis negras Jesse Ovens pasaulinėj šių metų sporto Olimpiadėj Berlyne laimėjo 3 aukso medalius.

PASIJUOKTI SVEIKA

PALAUK, PALAUK!...

(*Monologas*)

Įbėga kambarin jauna, vikri panelė ir, priėjusi prie kito kambario durų, žiūri pro rakto skylutę...

Atėjo ponas Tomas!... Taip, Tomas. Jau kalbasi su mama. Bet aš ten neisiu. Aš jį pamokysiu! Tegu žino, kad jis dabar man taip reikalingas, kaip pavalgius šaukštas. Tikrai, kad įmanyčiau, aš jam išlupčiau abi akis. Jam geriau ir nereikia. Bet gal nepasiduotų. Stiprus, nelabasis. Rankos, pečiai, kaip milžino, o nosis — nors spiritan dėk.

Taigi, tegu dabar ten sėdi su mama, be manęs, jeigu taip norėjo, tas netašytas pagalys, tas... tas... nebeturiu ir žodžių... tas vilkas, tas meška!... Kitaip jo ir negalima pavadinti. Aš jo nemyliu, nekenčiu, negaliu nė žiūrėti. *(Staiga pakeičia kalbos toną)*. Bet seniau aš jį vis dėlto mylėjau, tikrai mylėjau, bet tai buvo seniai seniai! Tarytum prieš šimtą ar bent prieš vienerius metus... Dabar aš apie jį ir klausyti nebenoriu. Jis man nepatinka ir gana. Na ir ką gi jis man padarys?

Bet įdomu, apie ką jis ten su mama kalbasi? (*Klausosi prisiglaudusi prie durų*). Nė žodelio apie mane... (*Piktai*). Jis netašytas, neišprusintas, neišlavintas. Kalba apie vakarus, knygas, laikraščius, bet apie mane, nelabasis, ir neužsimena. Gerai. Tegu nekalba. Aš ir neprašau. Lai peršasi kitoms. Nepavydžiu, leidžiu, prie savęs nelaikau ir kai visai atsitrauks—neverksiu. (*Nusišluostydama ašarotas akis*). Aš čia ir sėdėsiu, čia būsiu net kol jis išeis. (*Verkdama*). Kokia aš nelaiminga! E, kad įmanyčiau, tai ne vien Tomą, bet visus vyrus, visą pasaulį kojom į viršų apverščiau! Bet jau žinau, ką padarysiu. Kai ateis kitą kartą, taip ir pasakysiu: „Susiprask, jau senbernis esi!".

O! atrodo, kažkas barškina! Bet kur jis čia barškins. Jis patenkintas, kad gali ramiai sėdėti. Et, jo ramumas man jau įkyrėjo. Argi girdėta, kad žmogaus negalima būtų išjudinti, supykinti ar pralinksminti? Ant jo nors ir pagalį tašyk — jis vistiek nieko nesakys. Mums, moterims, tokie vyrai nepatinka. Mums patinka tokie, kurie gyvi, judrūs, kurie ginčijasi, barasi, kovoja — tik kad nesimuštų...

Bet nuostabus dalykas! Man Tomas vis dėlto patinka. Mane kažkas prie jo traukia, stumia... (*Staiga susigriebusi*). Ką? prie Tomo? Netiesa! Aš jo nekenčiu, nenoriu jo nė pamatyti. Tegu jis ten sėdi amžinai, tas nelabasis, tas... et, geriau nesakysiu. Bet, žinote, ankščiau buvo kitaip. Aš jį mylėjau, dėl jo nevalgiau, nemiegojau, buvau sumenkusi, sukritusi... Bet jis manęs nesuprato. Dėl to aš ir pykau. Norėjau jį mušti, stumti, malti, kad jo ir kaulai sutriuškėtų. Tačiau bijojau mamos. Jai toks žmogus patinka. Sako, rimtas, pastovus, nesiblaško. O man atžagariai. Aš tokio žmogaus nemyliu, nekenčiu, nes tai yra pagalys, griozdas, bet ne vyras.

Kas ten? Ponas Tomas? (*Į šalį*). Taip, jisai. (*Garsiau*). Ne, negalima! Neįsileisiu, nes esu išėjusi, tai yra... ne... išeisiu, tai yra... esu ne apsirengusi, rengiuosi... ne... Pagaliau, kas tamstai rūpi, ką aš bedarau ir kaip aš beatrodau. Ką? būtinai reikia? Ne! negaliu, neįsileisiu! Versi duris? Kad tu nesulauktum! (*Paremia pečiais duris*). Neleisiu! Klausyk, nedaryk niekų, nes aš verksiu arba ką nors bloga pasidarysiu. Eisi namo? Keliauk, sveikas, nelaikau. (*Klauso*). Ką, jis nutilo? Ką tai reiškia? Argi jis ir išeitų? (*Žiūrėdama pro rakto skylutę*). Viešpatie mieliausias! Jis iš tikrųjų išeina. Negali būti! Na taip. Atsisveikino mamą—ir pro duris. Tai žmogus! Palauk, palauk!.. (*Išbėga*).

Urbulis.

TRUPINIAI

Profesorius, norėdamas stropiau pasiruošti kitos dienos paskaitai, užsidaro savo kambarėlyje ir nutaria nieko nebeįsileisti.

Kažkas ateina ir stuksi į duris. Profesorius neatsiliepia. Ateina kitas. Taip pat stuksi. Profesorius tyli ir nesikelia durų atidaryti. Tam nuėjus, ateina trečias. Šis stuksi į duris net keliolika minučių. Netekęs kantrybės profesorius pašoksta, atidaro duris ir sušunka:

— Kas čia do galas! Argi jau taip sunku suprasti, kad manęs nėra namie?!

Vienas turtingas dvarininkas sumanė paremti savo tautos literatus, rašytojus. Tuo tikslu pasikvietė pas save vieną garsų rašytoją ir sako jam:

— Tamstos veikalai man patinka. Tad rašyk daugiau. Kad tamstos darbas turėtų geresnes sąlygas, prašau pas mane nemokamai apsigyventi. Veikalus galėsi rašyti ana toj mano sodo altanoj.

Rašytojas nebežino, kaip ir atsidėkoti.

— Iš kur toks tamstos gerumas?—klausia rašytojas.

Dvarininkas numoja ranka ir sako:

— Paprastas dalykas. Aš nieko nenoriu. Tik prašau rašyti veikalus ir saugoti sodą ir kalakutus...

Pirklys, gavęs iždinės valdininko griežtą įspėjimą, kad kuo greičiausiai sumokėtų mokesčius, atsisėda ir parašo valdininkui tokį pranešimą:

„Tamsta drįsai man parašyti nepakenčiamiausią įsakymą. Pranešu tamstai, kad aš visus gaunamus įspėjimus ir įsakymus dedu į savo stalinę. Pabaigoje metų visus sumaišau ir loterijos būdu traukiu. Ištrauktą įspėjimą patenkinu kuo greičiausiai. Jei dar kartą tamsta drįsi mane panašiai įpykinti, iš lioterijos tamsta būsi išbrauktas!...

Besūsparių šeima turėjo svečią, kuriam pagerbti Besūsparienė išvirė pietus. Susėdus visiems prie stalo, pirmas prabilo į savo žmoną Besūsparis. Jis stukterėjo kumščiu į stalą ir sako:

— Kur tavo galva? Sriubą persūdei!

Žmona susiraukia ir atneša kitą valgį. Vyras vėl panašiai:

— Eik tu balon! Ir mėsa negalima valgyti!

Žmona, netekusi kantrybės, už lėkštės ir vyrui galvon. Tas atgal. Bet abu liko sveiki, tik svečias nukentėjo. Jis pasičiupinėjo padarytą galvoje žaizdą ir atsikėlęs bandė protestuoti. Bet Besūparis jį sulaiko ir sako:

— Mylimas svetelį, atsiprašome, prašome nepykti, kad persūri buvo sriuba.

Vienas žymus politikas ir visuomenės veikėjas turėjo išpildyti jam atsiųstą laikraščio ankietą apie savo kasdieninį darbą. Neturėdamas laiko, liepė ankietą išpildyti tarnui. Tarnas, gerai nesuprasdamas, ankietą išpildė, kaip mokėjo. Jis į paklausimus taip atsakė:

1) Kurią valandą tamsta rytais atsikeli?

— Šeštą.

2) Ką tamsta veiki prieš pusryčius?

— Šluoju kambarius.

3) Ką tamsta veiki po pietų?

— Išeinu su virėja pasivaikščioti.

4) Ką tamsta veiki kitu laiku?

— Švarinu batus, skaldau malkas, skutu bulves...

Visa tai surašęs, tarnas pasirašė savo pono vardu. Kitą savaitę ši ankieta buvo išspausdinta laikraštyje. Tai pamatęs tas žymusis veikėjas iš karto pasidarė baltas—pražilo.

— Tai esu pavargęs!

— Ką gi veikei?

— Ogi sapnavau, kad per visą naktį kūliau rugius.

— Suprantu, bet nei mano dukters rankos, nei jos kraičio tamsta negausi ir prašau kuo greičiausiai išsinešti!

— Gerbiamiausias, tokiu būdu prašau nors išleisti mane pro užpakalines duris, nes prie priešakinių durų laukia manęs du žmonės, kuriems esu skolingas pinigų. .

— Vaikeli, negalima pirštu rodyti žmogaus!

— Kodėl?

— Nemandagu!

— Tai kam mama man sakei, kad šis pirštas yra rodomasis?

MASKVA — MADRIDAS

Keistas sutapimas: abu miestai prasideda „M“ raide. Ir abu turėjo būti komunizmo centrais. Vienas Rytų Europoje, antras—Vakarų Europoje. Maskva jau seniai yra raudona, dabar tik rūpi bolševikams, kad ir Madride, kitaip tariant, Ispanijoje galutinai įsigalėtų komunizmas. Tuomet ir visoj Europoj pradėtų kilti komunizmas.

Bet ir fašizmas nesnaudžia.

Apskritai, fašizmas yra didžiausias komunizmo priešas, nors politiškai yra abu visiškai viens į kitą panašūs. Vienas ir antras reiškia didžiausią, neribotą diktatūrą. Nedidelis yra skirtumas ir kitose srityse. Bet vis dėlto fašizmas nepakenčia komunizmo ir atbulai. Tai, nelyginant, ugnis ir vanduo.

Spėjama, kad Ispanijos sukilimą padėjo surengti Vokietija ir Italija. Žinoma, sunku tikrai pasakyti, ar taip buvo. Bet, prisiminus, kad sukilimas Ispanijoj prasidėjo tuojau po to, kai Vokietija pasirašė su Austrija, tiksliau tariant, su Italija draugingumo sutartį,—galima manyti, kad iš tikrųjų taip buvo, kaip spėjama.

Ispanijoj kraujas dar tebesilieja.

Ir nesimato, kad Ispanijos kovos greitai pasibaigtų. Iki šiol, kaip priskaitoma, Ispanijoj žuvo jau apie 100 tūkstančių žmonių. Vieni žuvo frontuose, kiti gi šiaip jau buvo priešininkų išžudyti. Šaudomi netgi ramiausi gyventojai. Daugelis gyventojų išbėgiojo į užsienius. Sušaudė taip pat kelis katalikų vyskupus ir sudegino daugybę bažnyčių bei vienuolynų. Tai komunistų ir anarchistų darbas.

Kol kas, kaip atrodo, persvara yra sukilėlių pusėje. Neseniai sukilėliai paėmė Iruno miestą, netoli Prancūzijos pasienio. Tai buvo labai svarbus punktas komunistams. Pro čia jie gaudavo paramą iš Prancūzijos. Prieš keletą gi dienų sukilėliai po ilgaus puolimo paėmė San Sebastiano miestą, taip pat labai svarbų strateginį punktą šiaurinėj Ispanijoj. Buvo jau kelis kartus bombarduojamas ir Madridas.

Madrido vyriausybė bejėgė.

Iš pradžių vadinamojo liaudies fronto vyriausybė dar šiaip taip galėjo palaikyti tvarką savo pusėje. Dabar betgi liaudies fronto tarpe yra įsigalėjusi didžiausia netvarka. Komunistai, Maskvos diriguojami, veikia sau, daro, kas tik jiems patinka, socialistai — taip pat eina savo keliu, anarchistai gi daro, kas jiems patinka. Susidarė tokia padėtis, kad Madrido vyriausybė neturi jau jokios reikšmės, neatsako netgi už liaudies fronto darbus.

Pasižadėjo nesikišti į Ispanijos vidaus reikalus.

Prasidėjus naminiam karui Ispanijoje, iš karto buvo spėjama, kad tiek viena, tiek antra pusė yra kitų valstybių remiamos. Netrukus iš tikrųjų paaiškėjo, kad Italija ir Vokietija remia sukilėlius, gi Sovietai ir Prancūzija—Madrido vyriausybę. Tuo būdu Ispanijos karas virto tarptautiniu klausimu. Iš čia galėjo kilti tikras tarp valstybių karas. Tačiau Prancūzija tuojau pasiūlė sudaryti tarp valstybių sutartį dėl nesikišimo į Ispanijos vidaus reikalus. Anglija greitai priėmė prancūzų pasiūlymą, gi Italija ir Vokietija ilgai dar dvejojo, bet vis dėlto vėliau sutiko nesikišti į Ispanijos reikalus, jeigu tik kitos valstybės, ypač Sovietai nerems Madrido vyriausybės Sovietai pasiūlymą priėmė. Taigi šiuo metu valstybės neva nesikiša į Ispanijos vidaus reikalus, yra tačiau nuomonių, kad minėtas susitarimas buvęs padarytas tiktai dėl akių.

O kai kas netgi tvirtina, kad čia būta labai gudrios prancūzų vyriausybės politikos. Prancūzija, esą šio sutartimi norėjo atitraukti kitas valstybes nuo Ispanijos tik dėl to, kad vien tik Kominternas, kitaip sakant, kad vien tik Sovietai per Kominterną galėtų laisvai veikti Ispanijoj.

Prancūzijos komunistai reikalauja padėti Madrido vyriausybei.

Buvo manyta, kad pasirašius sutartį dėl nesikišimo į Ispanijos vidaus reikalus, Madrido vyriausybė tuojau nuveiks sukilėlius. Pasirodo betgi, kad yra atvirkščiai: sukilėliai ima viršų. Ryšium su tuo Prancūzijos komunistai pradėjo reikalauti, kad Prancūzija padėtų Ispanijos liaudies frontui. Vardan to prancūzų komunistai rengia visame krašte masinius streikus.

Sovietų Rusijoj sušaudyta 16 „trockistų".

Praėjusio mėnesio pabaigoje įvyko Maskvoje tam tikras teismas, kurį kai kas lygina su komedijos vaidinimu. Kaltinami buvo vadinamieji trockistai, vadinas, Trockio šalininkai, kuris dabar gyvena ištrėmime, Norvegijoje. Kaltinamieji rengęsi nužudyti Staliną, Vorošilovą ir kitus. Svarbiausi kaltinamųjų asmenys buvo seni Lenino ir Stalino bendradarbiai Kamienjevas ir Zinovjevas. Teismas tęsėsi, palyginti, labai trumpai. Gal todėl, kad kaltinamieji prisipažino kaltais. Keisčiausia betgi, kad bemaž visi kaltinamieji šlykščiausiu būdu ėmė save kaltinti ir koneveikti. Prašė netgi sau mirties bausmės. Staliną gi kėlė į padanges, apipylė jį visokiais pagyrimais. Bet vis tiek visi kaltinamieji buvo sušaudyti.

Maskvos byla padarė visoje Europoje labai keistą įspūdį. Kartu tačiau buvo parodyta, koks dvasios supuvimas yra įsigalėjęs komunistų vadų tarpe.

Užsienių spauda plačiai rašo apie gen. Vytauto Putnos suėmimą sąryšy su sušaudytųjų komunistų opozicionierių byla. Pasirodo, kad kai kurie teisiamieji davę parodymus, iš kurių neva paaiškėję, kad ir gen. Putna palaikęs artimus santykius su opozicijonieriais. Tada jis buvęs iš Londono atšauktas Maskvon ir ten suimtas. Manoma, kad jam būsianti iškelta byla, panaši į trockininkų.

O gal nesušaudė?

Prancūzų ir anglų spauda ėmė rašyti, kad tie 16 „trockistų" iš viso nebuvo sušaudyti. Juos kaž kur išvežę. Sušaudyta gi visai kiti žmonės. Rašoma taip pat, kad ir su Trockiu Stalinas ne taip jau blogai gyvena, kaip atrodo. Atvirkščiai, tvirtinama, kad jie abu palaiko labai artimus ryšius. Trockiui, esą, pavesta ruošti užsieniuose dirva visuotinei revoliucijai.

Vieni prieš kitus kursto.

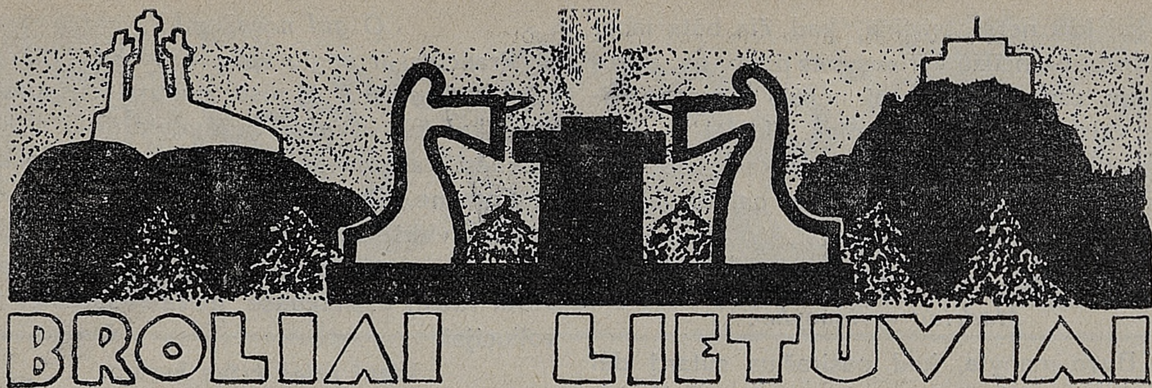
Maskvos bylos metu paaiškėjo neva, kad kaltinamieji palaikę glaudžius santykius su Vokietijos slaptąja policija. Sovietai gi per savo jačeikas veikia Vokietijoje ir kitose valstybėse, Ispanijoje veikia slaptai Italijos fašistai, Vokietijos hitlerininkai ir komunistai, Palestinoje italai kursto arabus prieš anglus, Italija gi nusiskundžia, kad europiečiai kursto abisinus prieš italus, Japonija kursto kinus prieš europiečius, Sovietai stengiasi sukurstyti anglų Indiją ir t.t. Išeina, kad visur vieni prieš kitus kursto, kaip tik gali. Aišku, kad tie kurstymai visaip gali pasibaigti.

Tai yra svarbiausi paskutiniojo laiko įvykiai. Iš kitų tarptautinių įvykių tenka paminėti *Lenkijos—Prancūzijos santykių pagerėjimas.*

Pasirašius prieš keletą metų lenkų — vokiečių draugingumo sutartį, lenkų— prancūzų santykiai buvo pradėję atšalti. Dabar gi santykiai tarp Lenkijos ir Prancūzijos po truputį gerėja. Neseniai lankėsi Varšuvoje Prancūzijos generalinio štabo viršininkas Gamelenas, po to netrukus Paryžiun buvo nuvažiavęs Lenkijos karo pajėgų generalinis inspektorius Rydz-Śmigły. Šitoms kelionėms tiek lenkų, tiek prancūzų spauda priduoda didelės reikšmės. Tačiau apie ką buvo kalbama—paslaptis. Spauda rašo, kad tarp kitko buvo kalbėta apie paskolą, kurią Lenkija nori gauti Prancūzijoje. Gal būt, kad ryšium su tuo, šio mėnesio pirmoje pusėje lankėsi Varšuvoje Prancūzijos pramonės ir prekybos ministeris Bastidas.

Vokietija pasiūlė Lietuvai sudaryti nepuolimo sutartį.

Kaip žinia, neseniai buvo pasirašyta tarp Lietuvos ir Vokietijos prekybos sutartis. Tuo pačiu buvo pagerinti ir politiniai santykiai tarp abiejų valstybių. Dabar Vokietija siūlo Lietuvai sudaryti nepuolimo sutartį.

LIETUVOS VALSTYBĖJE

— Rugsėjo mėn. 1 d. buvo iškilmingai atidarytas naujai išrinktas Lietuvos seimas, kurį sudaro 49 atstovai. Seimą atidarė Valstybės Prezidentas Antanas Smetona, pasakydamas kalbą. Po Prezidento kalbos tautos atstovai sugiedojo himną.

Pirmajam posėdžiui pirmininkavo ministeris pirmininkas J. Tūbelis. Kitiems posėdžiams — išrinktas laikinas prezidiumas su inž. K. Šakeniu priešaky. Antram posėdy buvo išrinkta seimo statutui paruošti komisija. Tautos atstovai buvo nuvykę karo muziejaus sodelin, kur pagerbė žuvusius už Lietuvos laisvę didvyrius. Vakare Pažangos rūmų patalpose laikinasis seimo pirmininkas inž. K. Šakenis tautos atstovams surengė susipažinimo arbatėlę, kurioje dalyvavo vyriausybės nariai, kariuomenės vadovybė ir tautos atstovai.

— Rugsėjo 18 d. Ženevoje prasidės Tautų Sąjungos pilnaties posėdžiai, kuriuose bus svarstomi įvairių valstybių įteikti pasiūlymai, kaip pertvarkyti Tautų Sąjungą. Šiuose Tautų Sąjungos posėdžiuose dalyvaus ir Lietuvos delegacija, kurią suderys užsienių reikalų ministeris S. Lozoraitis, Lietuvos atstovas Čekoslovakijai E. Turauskas, Lietuvos atstovas Prancūzijai P. Klimas, S. Čiurliuonienė ir Bačkys.

— Šiemet sueina 30 metų, kai Lietuvoje veikia Šv. Kazimiero D-ja. Jos tikslu yra skleisti švietimą, leidžiant ir platinant knygas, laikraščius ir kitokius spausdinius. Šv. Kazimiero draugijai visą laiką vadovauja prof. Al. Dambrauskas — Adomas Jakštas. Iki šiam laikui Šv. Kazimiero d-jos išleistų knygų skaičius yra pašokęs iki 660. Be knygų leidimo Šv. Kazimiero Draugija nuo 1906 metų yra leidusi šiuos katalikiškus laikraščius bei žurnalus: „Nedeldienio Skaitymai", „Draugija", satyros laikraštį „Garnys", „Žemdirbys", „Žvaigždė", „Ateitis", „Rygos Garsas", „Vienybė", „Ganytojas", šelpus katalikiškus laikraščius bei žurnalus: k. a. „Kosmos", „Lietuvos Mokyklą" „Viltį" ir kitus. Šv. Kazimiero draugija turi įsisteigusi Kaune „Šviesos" spaustuvę, du knygynus Kaune ir keletą knygynų provincijoje. Savo įmonėms laikyti Kaune, Šiauliuose ir Tauragėje ji turi nuosavus namus. Dabar Šv. Kazimiero draugijai vadovauja valdyba iš pirm. prof. A. Dambrausko, vice-pirm. kun. Vl. Mirono, sekr.—rašytojo kun. M. Vaitkaus, ižd. dr. Ign. Skrupskelio ir narių kun. dr. P. Kasčiuko ir kun. dr. Ylos.

— Šiais mokslo metais Klaipėdoje pradėjo veikti Pedagoginis Institutas, kurio tikslas yra paruošti gerų pedagogų-mokytojų ir auklėtojų. Pirmame jo kurse galės būti 160 studentų.

— Maskvoje ir Leningrade rengiama teatrų paroda. Spauda praneša, kad į tą teatrų parodą išvyko Kauno teatro direktorius Žadeika, Klaipėdos teatro direktorius Staniulis ir keletas artistų.

— Per šių metų aštuonis mėnesius, tai yra iki rugsėjo mėn. 1 d., jau išvežta į užsienius 9.138.815 klgr. sviesto. Pernai per tą patį laiką buvo išvežta 7.829.169 klgr. Taigi šiemet sviesto išvežta 1.309.646 klgr., t. y. 16,7% daugiau. Jau pradėtas sviesto eksportas ir į Vokietiją. Ten jo išvežta 121.920 klgr.

Kiaušinių iki rugsėjo mėn. 1 d. jau eksportuota apie 60.000.000. Pernai per tą patį laiką buvo išvežta 21.184.200 kiaušinių. Taigi, šiemet kiaušinių eksportuota beveik tris kartus daugiau, negu pernai. Jau pradėtas kiaušinių eksportas ir į Vokietiją. Ten jau išvežta daugiau, kaip milijonas kiaušinių. Paskutiniuoju laiku, ryšium su įvykiais Ispanijoj, pasaulinė kiaušinių rinka buvo kiek susilpnėjusi, bet dabar vėl susinormavo. Mat, Ispanija anksčiau įsiveždavo daug kiaušinių, o dabar nieko neįsiveža.

— Lietuvoje šiomis dienomis paskelbtos slėptuvėms įrengti taisyklės. Taisyklėse pasakyta, kad apsaugai nuo pavojaus iš lėktuvų visi Lietuvos (kartu ir Klaipėdos kr.) gyventojai naujai statomuose ir iš pagrindų remontuojamuose namuose įpareigojami įsirengti slėptuves. Esamuose trobėsiuose slėptuvės įrengiamos

gavus iš priešlėktuvinės apsaugos komiteto atitatinkamus nurodymus.

— Rugsėjo 20 d. Vysk. J. Staugaičiui sukanka 70 metų amžiaus ir 10 metų vyskupavimo. Šioms iškilmėms paminėti yra susidaręs komitetas. J. E. daug yra dirbęs ir nusipelnęs prieškariniais okupacijos ir šiais laikais Katalikų Bažnyčiai ir Lietuvai.

— Šio mėn. 20 ir 21 d. Lietuvoje, Kaune kviečiamas trijų Pabaltijo tautų — estų, latvijų ir lietuvių vienybės kongresas. Kongresan ruošiama iš Rygos didelė ekskursija, kurios dalyviai turės progos dalyvauti kongrese ir rugsėjo m. 22 d. ekskursijose po Kauną ir jo apylinkes.

— Šiemet Ameriką ištikus didelėms sausroms, savo krašto sviesto ten nepakako. Ryšium su tuo „Pienocentras" pradėjo eksportuoti sviestą į Jungt. Amerikos Valstybes. Apskritai dabar sviesto rinkos padėtis esanti gera.

— Šiemet Kaune statomos trys bažnyčios —Šv. Antano ties Radvilėnų plentu, didelė mūrinė Šančių bažnyčia pagal Juozapavičiaus prospektą ir Nepriklausomybės bažnyčia, kurios statyba rūpinasi dek. Kapočius. Jau patvirtintas Luveternos (Tauragės, apskrityje) parapijos bažnyčios projektas. Tęsiama statyba Mažeikių ir Šakių bažnyčių. Kaune statomi nauji arkivyskupijos rūmai. Pernai sudegusi Darbėnų bažnyčia remontuojama. Taip pat numatyta šiemet remontuoti archikatedros Baziliką Kaune.

— Šiomis dienomis buvo nufilmuotos vyskupo Baranausko, vysk. Valančiaus, kan. Tumo-Vaižganto, Tautos Vado Antano Smetonos, Poškos ir kitų žymesniųjų poetų ir rašytojų tėviškės ir gyvenamosios vietos.

LATVIJOJE

— Šią vasarą Dzintaruose koncertavo Barbora Drangelienė—Darlis. Ji yra Amerikos lietuvė, Čikagos operos artistė. Koncerte dalyvavo ir Balys Dvarionas, Kauno konservatorios profesorius, žymus Lietuvos simfoninių orkestrų vadovas. Visa Latvijos spauda abu Lietuvos menininkus įvertino labai palankiai ir reikškė pageidavimų, kad panašūs koncertai būtų rengiami kuo dažniau.

— Šių metų rugpiūčio mėnesį lietuvių D-ja „Šviesa" surengė autobusu ekskursiją Ryga— Bauskas— Daugavpilis— Gryva— Kalkūnai ir atgal tuo pačiu keliu. Kalkūnuose buvo spektaklis su komedija „Užburtu uoleliu" ir koncertinė dalis.

— Lietuviai jūros skautai Rygoje rengia priešcheminės apsaugos kursus.

— Jelguvos lietuviai nusprendė artimiausiu metu įsteigti priešmokyklinio amžiaus vaikams darželį.

— Pereito mėnesio pradžioje Liepojos rajono skautų tuntas šventė 15 metų savo darbuotės susaktuves. Ta proga prie jūros pušyne buvo surengta stovykla, kur vyko įvairios skautiškos rungtynės.

— Rugsėjo 13 d. Rygoje rengiama didelė lietuvių sporto šventė. Joje dalyvaus ne tik rygiečiai lietuviai, bet ir iš provincijos. Programa šventei numatyta labai plati: bus gausiai lengvosios atletikos numerių, futbolas, krepšiasvydis ir kt. Visose srityse bus rungiamasi dėl pirmųjų trijų vietų, kur už pirmąją bus duodamos dovanos, už antrąją diplomai ir už trečiąją pagyrimas.

VOKIETIJOJE

— Rytų Prūsijoj, į pietus nuo Rusnės, link Labguvos, dar gyvena daug lietuvių, kurie namie, bažnyčioj ir prie darbo, išskyrus valdžios įstaigas, dar vartoja lietuvių kalbą. Jų krašte dar randama niekur neužrašytų lietuviškų dainų ir padavimų. Neseniai čia užrašytos gražios pasakos apie Rusnės žvejį Anikį ir jūrų deivę Visargę ir daug mitologinių lietuviškų pasakų.

— Kai į Tilžės kraštą pradėjo kelti kolonistus ir darbininkus iš Vokietijos gilumos, čia miestai ir kolonistai pradėjo labai ištvirkauti. Tilžės ir kitų miestų teismai pilni bylų dėl dorovinių nusižengimų ir p., laikraščiuose apie tai pusė kronikos. Tačiau lietuviai šitam „importui iš vakarų" yra atsparūs. Kaip Rytprūsių gydytojai ir pastoriai sako, sveikiausi ir dorovingiausi yra pamario gyventojai. Tai sritis, kur dar gyvena nenutautę lietuviai.

ISPANIJOJE

— Netruksta lietuvių ir čia. Spauda praneša, kad viename Madrido vienuolyne buvo marksistų nužudytas prieš 15 metų iš Lietuvos išvykęs vargonininkas V. Puzinavičius.

Laikraščiuose rašoma, kad Marijampolėje gyvenanti El. Valaitienė gavusi laišką iš Pietų Prancūzijos, rašytą Petronio. Tame laiške rašoma, kad laiško autorius buvęs Kosto Valaičio draugas, kuris kovojęs vyriausybės kariuomenės eilėse drauge su Valaičiu, o paskui pabėgęs į Prancūziją, iš kur ir laišką savo draugo motinai parašęs. Petronis su Valaičiu kariavę Barcelonoje, Kartagenoje, Valencijoje, ir Malagoje, kol pakliuvę į šiaurės frontą ir čia Valaitis žuvęs.

Valaitis Ispanijon atvažiavęs 1924 m. ir ten dirbęs. Velionis buvęs gabus karys ir vadovavęs 40-ties žmonių karių grupei.

Š. A. JUNGT. VALSTYBĖSE

— Jieva Pauliakutė 1933 m. Čikagos parodoje laimėjo Lietuvos gražuolės konkursą. Dabar ji pakviesta žinomos kinomatografų „Paramont" firmos dirbti filmose.

Pauliakutė baigusi aukšiąjį mokslą Čikago-

je, yra susipratusi, rimta ir gražiausiausia Amerikos lietuvių mergaitė.

— Adv. Zuzana Šalnienė yra netik didelė Amerikos lietuvių, bet bendrai amerikiečių veikėja. Ji yra Mass valstijos teismo narė, tos pat valstijos advokačių pirmininkė, Bostono Rotary skyriaus pirmininkė. Liepos—31 d. įvykusiame profesionalių moterų tarptautiniame kongrese Paryžiuje vadovavo Amerikos delegacijai. Ši garbi viešnia iš Paryžiaus buvo užsukusi ir į Kauną, kur išbuvo 6 dienas.

— Piladelpijoje seniausi lietuviai daktarai yra 3: Dr. E. G. Klimas, Dr. Ig. Stankus, Dr. A. Dambrauskas. Kitą Philadelpijos lietuvių inteligentiją sudaro dar 4 jaunesni daktarai, 3 advokatai 2 radio stočių vedėjai.

— Šią vasarą Clevelande yra surengta didžioji ežerų paroda. Ta pačia proga įrengta „Pasaulio gatvė". Joje turi įsirengę savo pavilionus daugelis Amerikoje gyvenančių tautų, jų tarpe ir lietuviai. Lietuviai įrengė nedidelę lietuvišką klėtį, kurioje pavaizduotas lietuvių ūkininkų gyvenimas. Klėties išlaikymas —nuoma už vietą brangiai atsieina. Todėl klėtyje įrengtas saliūnas — alinė. Amerikos lietuvių laikraščiai rašo, kad lietuvių klėtis gausiau lankoma nei bet kurios kitos tautos pavilionas. Kitataučiai čia ilgai užtrunka, išgeria alaus ir teiraujasi apie lietuvių tėvynę.

— Pensilvanijos valstijos (Amerikoje) jaunųjų teniso rungtynėse čempionatą laimėjo 15 m. amžiaus lietuvis, Vincas Darasevičius. Jaunas čempionas rengiasi stoti į rungtynes Amerikos teniso čempiono vardui laimėti.

— Čikagoje, Marquest parke prie pastatyto Dariui ir Girėnui paminklo buvo didelės iškilmės. Iškilmių vedėjas buvo adv. Charles P. Kal. Pražygiavus Amerikos Legiono Dariaus ir Girėno postui, Amerikos Legiono kadroms, Jaunosios Birutės kuopai ir kit., kalbėjo LRKSA prezidentas Leonardas Šimutis, Liatuvos konsulas A. Kalvaitis ir kiti. Momentui pritaikintas kalbas pasakė anglas Robert Dunham ir Illinois gubernatoriaus atstovas dr. Zymantas. Po kalbų įvyko muzikos koncertas.

— Lietuvių ūkininkų nemažas skaičius yra Mičigane. Ten suvažiuoja Amerikos lietuvių atostogautojų net iš Čikagos ir kitų apylinkių. Bet šiemet ten vasaroją lietuviai rašo, kad vietos lietuviai farmeriai labai kenčią nuo sausros.

— Pasiturį Amerikos lietuviai įsigyja sau ne tik prekybos įmonių ir ūkių, bet pasistato gražiausiose Amerikos vietovėse ir vilų. Tokių vilų nemaža yra Sand Dunes. Gražausią čia vilą turi pasistatęs čikagietis artistas Kačerauskas.

— Rugpiūčio mėn. vidury įvykusiame Amerikos lietuvių Kunigų Vienybės Seime į vadovybę išrinkta: kun. J. Balkūnas — pirmininkas, kun. Pr. Juras — sekretorius ir kun. J. Vaitiekūnas—iždininkas.

VILNIUJE

Uoliems „Romuvos" Klūbo nariams, Vladai Kuzmickaitei ir Vladui Griciukui, sukūrusiems lietuvišką šeimą, linki kuo gražiausios ateities

„Romuvos" Klūbo Valdyba.

Kolegei Vladai Kuzmickaitei ir Vladui Griciukui, sukūrusiems lietuviškos šeimos židinį, linki daug laimės

V. L. S. S. Studenčių Sekcija.

Iš moksleivių gyvenimo. Rugsėjo mėn. 4 d. įvyko V.D.G. mokinių Sporto Dariaus ir Girėno kuopos susirinkimas. Susirinkime tartasi svarbiais, aktualiais, kuopą liečiančiais klausimais. Šiame susirinkime išrinkta nauja kuopos valdyba, kurią sudaro mergaičių ir berniukų atstovai. Mergaičių valdybą sudaro L. Karazijaitė—pirmin. ir Br. Paplauskaitė—sekret., o berniukų—V. Petruškevičius—pirmin., Ad. Sabaitis šeim.-kasin. ir P. Averka sekretorius.

Rugsėjo mėn. 6 d. įvyko V.D.G. mokinių kooperatininkų kuopos susirinkimas, kuriame išrinkta nauja kuopos vadovybė: A. Panavas pirmininkas ir mokinių kooperatyvo pardavėjai: Ad. Karaciejus, J. Prašmutaitė, M. Juršėnaitė ir J. V. Gutauskas.

Ir skautai dirba. Rugsėjo mėn. 13 d. įvyko pirmoji šiais mokslo metais V. L. Gedimino D-vės skautų sueiga. Sueigoje tarp kitko buvo atsisveikinta su buvusiu draugovės globėju mokyt. Alfonsu Bieliniu.

Mokslo metų pradžia. Šio mėnesio 4 d. visose pradžios ir vidurinėse mokyklose prasidėjo nauji mokslo metai.

Vyt. Didžiojo G mnazijos mokytojų tarpe įvyko kai kurių atamainų. Dalis mokytojų, kurie negavo moralybės liudymų, turėjo pasitraukti: kun. K. Čibiras, Alf. Bielinis ir Pr. Žemaitis. Į jų vietas pakviesta kun. Ed. Basys, J. Tijūnelytė ir K. Bielinis.

Taip pat įvyko atmainų ir Švenčionių Lietuvių Gimnazijoj. Nuo šių mokslo metų pradžios gimnazijos direktoriumi patvirtintas A. Mačionis, o gimnazijos daktaru gydyt. A. Valiulis.

Kunigų paskyrimai. Naujai išventintas kun. J. Panavas paskirtas Eisiškių vikaru, o kun. J. Steponavičius, kuris buvo paskirtas Rodunės vikaru, po savaitės buvo perkeltas mokyklos kapelionu Gardinan.

Naujas Labdarybės D-jos pirmininkas. Pasitraukus nuo pirmininko pareigų ligšioliniam Labdarybės D-jos pirmininkai kun.

K. Čibirui, buvo išrinktas naujas šios D-jos pirmininkas kun. P. Bieliauskas.

Ta pati daina. Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos Centro Valdyba paskutiniu metu gavo iš atitinkamų apskrities storastų pranešimus, kad sulaikomas veikimas ar visai uždaromi skyriai šiose vietose:

Karklinėje, Gražuliuose, Veikūnuose, Kiškiuose, Antalgėje, Girminiuose, Taujūnuose, Šiulėnuose, Maciūnuose, Bukliškėje, Čepeliškėje, Kelpučiuose, Lazinkose, Gedžiunėliuose, Pivoruose, Madžiūnuose, Činčikuose, Beržuvyje, Mielagėnuose, Miečionyse, Kunčiaginėje, Juodgalviuose, Rimšėnuose, Naujajame Daugėliškyje, II Mikalave, Triburčiuose, Jonionyse, Pažemiškiuose, Navikuose, Murmose, Raškutėnuose, Punske, Šlynakiemy, Ožkiniuose, Vaičiulyškėje, Kreivėnuose, Valinčiuose, Paliūnuose, Kampočiuose, Burbiškiuose, Aradnykuose, Žagaruose, Vaitakiemy, Bužionyse, Sriubose, Kirkučiose, Salamiankoje, Dubiškėje, Bernotuose, Juodiškėje, Dvarykščiuje, Tumelėnuose ir Paliesiuje.

Ir čia panašiai. Švenčionių apskrities storasta pranešė Ūkio D-jos Valdybai, kad sulaikęs šios draugijos skyrių veikimą Guntaunykuose, Pečiurkose ir Vasiūnuose.

Nusiuntė memorialą. Atvykusiam į lenkų katalikų vyskupų sinodą Popiežiaus atstovui kardinolui Marmaggi Tautinis Vilniaus Lietuvių Komitetas nusiuntė memorialą, kur sužymėjo, kas iki šiol mūsų krašte lietuvių nenaudai yra padaryta bažnyčiose, mokant lietuvių vaikus tikybos ir dabar uždarinėjant L. Šv. Kazimiero D-jos skyrius.

Nauja knyga. Teko patirti, kad šiomis dienomis Lietuvių Ūkio D-ja išleido naują ūkininkams knygą „Daržovių ir šakniavaisių auginimas". Knyga iliustruota. Kaina 30 skat.

Lietuviški kalendoriai. Teko patirti, kad jau spausdinamas „Vilniaus Kalendorius" 1937 m. Taip pat jau spausdinamas lietuviškas *sieninis kasdien nuplėšiamas* kalendorius.

Sukūrusiems lietuvišką šeimą Adelei Markevičiūtei ir Petrui Kudzmai linkime gražaus šeimyninio gyvenimo.
Liet. Šv. Kaz. D-jos
Kalesnykų skyrius.

Sukūrusiems lietuvišką šeimą Antosei Vaškelytei ir Jonui Vilkiniui linkime daug laimės.
L. Šv. K. D-jos
Puvočių skyriaus valdyba.

VISAME KRAŠTE

Juodiškis, Švenčionių valsč. ir apskr. Mūsų sodžiuje yra 36 ūkininkai ir nemaža jaunimo. Savo metu norėta šiame sodžiuje įsteigti svetima organizacija, bet vietos gyventojai nesutiko įsirašyti, todėl ir visos steigėjų pastangos nuėjo niekais. 1935 metais šiame sodžiuje įsisteigė Liet. Šv. Kazimiero D-jos skyrius. Veikė neilgai, nes šiemet buvo uždarytas ir skyriaus knygynėlis nugabentas į Švenčionių valsčių. Skyrius nors trumpai gyvavo, tačiau visą laiką gražiai veikė. Darė susirinkimus, kur buvo skaitomos paskaitos, deklamuojamos eilės, sakomi monologai. Be to, skyrius surengė keturius vakarus. *B. Skrajotojas.*

Kūriniai, Kaltinėnų valsč., Švenčionių apskr. Nors retai apie šį kampelį „Jaunimo Drauge" minima, tačiau nereiškia, kad nieko čia įdomaus ir nebūtų. Gyventojai visi lietuviai, gyvena pusėtinai. Jaunimo čia ne per daug, bet jis pakankamai susipratęs.

Nemaža sudaro vargo sodžiaus artumas prie lenkų-lietuvių administracinės linijos.

1930 metais čia buvo įkurtas Liet. Šv. Kaz. D-jos skyrius, kuris visą laiką vaikė pavyzdingai ir nemaža suteikė naudos sodžiaus jaunimui. Deja, neilgai, nes šiemet gegužės mėnesį skyrius buvo uždarytas. Dabar guodžiamės tuo, kuo galima — sava daina ir laikraščiais. Mažieji irgi neatsilieka, kiekvienas prenumeruoja savąją "Aušrelę". *Kernius.*

Mergažeris, Varėnos vals., Viln.-Trakų apskr. Šiame sodžiuje nemaža darbštaus ir susipratusio jaunimo, kuris uoliai šviečiasi ir skaito savąją spaudą. Šiame sodžiuje nuo 1928 metų veikia Liet. Šv. Kaz. D-jos skyrius, kuris per tą laiką surengė 19 vakarų su vaidinimais, padarė 56 narių susirinkimus, kuriuose buvo skaitomos turiningos paskaitos ir deklamuojama. Per tą patį laiką valdybos padarė 28 posėdžius. 1932 metais skyrius pastatė kryžių su Lietuvos Patrono Šv. Kazimiero paveikslu. Skyriaus knygynėly dabar yra 158 knygos. Šiemet skyriaus gyvenimas pasunkėjo. Buvo mėginta suruošti vakarėlis, bet negauta leidimo.

Šiemet valbybą sudaro: Petras Karlonas—pirmin., Balys Vainalavičius—vicepirm., Val. Vainalavičius—sekret., Zigm. Karlonas — iždin. ir Juozas Karlonas—knygin. *Mergažerio Petr.*

Miečionys, Mielagėnų vals., Švenč. apskr. Jaunimo čia yra nedaug, bet jis susipratęs. Visi priklauso prie vietinio Liet. Šv. Kaz. D-jos skyriaus, skaito laikraščius, knygas. Be to, visi noriai dalyvauja sporto kuopelės susirinkimuose ir laisvomis nuo darbo valandomis pažaidžia sviediniu, pasilavina. Bendromis pastangomis buvo aptaisyti seni kapai ir pastatytas juose Šventiesiems metams paminėti paminklas.

Bajoras.

PAGAVO KULKĄ

Per Didįjį karą vienas prancūzų lakūnas, skraidydamas aeroplanu apie 2 klm. aukštumoje, ties vokiečių kariuomenės stovykla staiga pamatė šalia savęs ore kažką judant. Manydamas, kad tai yra koks nors keistas padangių vabzdys, mosterėjo ranka, norėdamas jį nubaidyti, ir pagavo. Ir kaip jis nustebo, kada pamatė, kad tai esanti iš vokiečių šautuvo paleista kulka. Pradžioje tas pasakojimas atrodo visai nepanašus į tiesą, bet pagalvojus geriau prieinam išvados, kad visa tai labai galimas dalykas.

Be abejo, jums teko mėtyti aukštyn akmenėlius. Jūs pastebėjote, kad akmenėlis, mestas aukštyn, vėl nukrinta ant žemės. Vadinasi, jis vis kyla aukštyn kas kart vis mažesniu greitumu ir galų gale vienam momentui visai sustoja, o paskui ima kristi žemyn.

Lygiai tas pat atsitinka ir su iš šautuvo stačiai aukštyn iššauta kulka. Lakūnas ją pagavo kaip tik tuo laiku, kada ji vienam momentui sustojo ir jau būtų pradėjusi kristi žemyn.

ŽEMĖS RUTULYS IR ŽMONĖS

Kartais pasitaiko nugirsti nuomonių, kad žemei gręsiąs gyventojų perpildymo pavojus ir kad vieną gražią dieną žmonės atsidursią baisioj nelaimės angoj — dėl ankštumo nebeturėsią kur gyventi.

Tačiau reikėtų gerai apsvarstyti, ar iš tikrųjų perpildymo pavojus žemei gręsia. Geriausiai tai parodo skaičiai, kurie rodo, kad, toli gražu, tokio pavojaus dar nėra.

Mūsų žemės rutulys, ant kurio gyvename, nėra vienodai tankiai žmonių apgyventas. Tirščiausia gyvenama Europoje, kur kai kuriose valstybėse (Belgijoje) gyvena 263 žmonės 1 kvadr. kilometre. Be to, kai kuriose ir Azijos vietose taip pat tirštai gyvenama. Taip Kinuose, Kiangso provincijoje gyvena 340 žmonių vieno kvadratinio kilometro plote. O kai kuriose Jungtinių Amerikos valstybių vietose gyventojų skaičius 1 kvadr. kilm. siekia tik iki 180.

Taigi, kaip matome, kai kuriuose kraštuose žmonės gyvena labai tankiai, susispaudę. Bet jeigu mestume žvilgsnį į visą žemės rutulį, tai dar labai daug rastume retai apgyvendintų kraštų. Todėl dar daug tūkstančių metų praeis, kol visa žemė bus vidutiniškai apgyventa.

Pažiūrėkime dabar, kaip tankiai žmonių apgyventi penki mūsų žemės rutulio žemynai.

Vidutiniškai Europoje 1 kvadr. kilm. gyvena 49 žmonės, Azijoje — 24, Amerikoje — 6, Afrikoje — 5 ir Australijoje — tik 1 žmogus. Taigi, kiek dar reikia žmonių, kad nors vidutiniškai apgyventi pav. Australiją, Afriką ir kt. Australijoje dabar gyvena apie 9 milijonai žmonių, o jos žemės plotas — 8.972.000 kv. klm. Kiek dar sutilptų žmonių, jeigu paimti vidutinį Europos gyventojų tirštumą kaipo pagrindą. Dauginame 8.972.000 kv. klm. $\times$ 49 = 439.628.000 gyventojų. Taigi, Australijoje gali gyventi daugiau kaip 400 milijonų!

Tokiu pat būdu apskaičiavus, Afrikoje, kur dabar gyvena 145 milijonai žmonių, atmetus 2.500.000 kv. kl. Sacharos dykumos, dar galėtų tilpti ir visai gerai gyventi apie 1.200.000.000 žmonių; toliau Azijoje — 1.000.000.000 ir Amerikoje apie 150.000.000 žmonių. Taigi, kaip matome, iš viso žemėje galėtų gyventi ir išsimaitinti apie 4 milijardai žmonių, kai tuo tarpu jos paviršiuje dabar gyvena vos 1.953.000.000 gyventojų (apie 2 milijardai).

Iš to aiškėja, kad pavojus per didelio žmonių skaičiaus žemėje yra nepagrįstas. Amžiai nuslinks praeitin, kol žmonės apgyvens visą žemę.

IŠ KUR KAVA?

Be abejo, kiekvienas žinote, kas tai yra kava, bet gal ne visi žinote, iš kur ji atsirado.

Kavos medeliai nuo neatmenamų laikų augo šiltuose kraštuose, ypačiai Arabijoje, kaip pas mus kad auga alksniai ar kiti medžiai. Ištisus šimtmečius ir tūkstančius metų niekas į juos nekreipė dėmesio. Tačiau kartą vienas vienuolyno viršininkas pastebėjo, kad kavos vaisių užėdusios ožkos pasidaro judresnės. Nuo to laiko prasidėjęs kavos vartojimas.

Kavos medeliai užauga ligi 4 metrų aukščio, jų vaisiai yra panašūs į dideles vyšnias, tik viduje turi ne vieną kauliuką. Tuos branduoliukus mes ir perkame krautuvėse vadinamus kavos

pupelėmis. Mūsų laikais žmonės išmoko gaminti kavą iš grūdų, ąžuolo gilių, kaštonų ir kitų dalykų, bet tai nėra tikra kava ir neturi visų tikrosios kavos savybių.

AR DAUG VARTOJAME ŽODŽIŲ?

Suskaičiuoti, kiek žodžių turi kokia nors kalba, yra labai sunku. Bet jau labai seniai buvo mėginta tas darbas nors apytikriai atlikti. Žodžiai skaičiuota iš didžiųjų rašytojų veikalų. Yra žinoma, kad didžiausias pasaulio dramaturgas, anglas Šekspyras naudojo savo veikalams šešioliką tūkstančių įvairiarūšių žodžių, o Miltonas tik dvyliką tūkstančių. Bet tai rašytojai genijai. Paprasti žmonės kasdieniniam gyvenime naudojasi žymiai mažesniu žodžių skaičiumi. Pavyzdžiui, gydytojas, laikraštininkas, advokatas tenkinasi apytikriai trimis tūkstančiais žodžių, o ne inteligantai— kaimiečiai, darbininkai naudojasi vos tik trimis šimtais žodžių.

Laukinių tautų žodynas yra visai neturtingas. Pav., Afrikoje yra tautelių, kurių kalba nesudaro nė šimto žodžių.

DIDIEJI EŽERAI

Žemės paviršiuje yra labai daug ežerų ir mažesnių ežeriukų.

Didžiausias pasauly ežeras yra Kaspijos ežeras, jūra vadinamas. Jis užima 438 tūkstančius kvadratinių kilometrų plotą ir yra labai gilus—siekia 946 metrus gilumo (beveik 1 kilometrą). Antras didumo požvilgiu yra Aukštasis Amerikoje, kuris užlieja 83.300 kvadr. klm. plotą ir turi 307 metrus gilumo. Toliau yra Viktorijos ežeras (Afrikoje); jis užima 68.800 kvadr. klm., Aralo ežeras (Azijoje) turi 60.800 kvadr. kilometrų ir 68 metrus gilumo. Gurono ežeras (Amerikoje) yra 59.500 kvadr. klm., o gilumas siekia 229 metrus. Taip pat gilus yra ir Mičiganas, kuris jungiasi su Gurono ir Aukštuoju ežerais. Jis turi 57.800 kvadr. klm. ploto ir 265 metrus gilumo.

Vienas įdomiausių ežerų yra Baikalo ežeras Azijoje, kuris siaura juosta yra išsiliejęs aukštai kalnuose ir turi 33.000 kvadr. klm., o gilumas siekia iki 1.523 metrų. Reiškia, viso pusantro kilometro. Tai giliausias pasauly ežeras. Beveik tokio pat gilumo (1.435 metrai) yra Tanganikos ežeras (Afrikoje); jis užima 31.900 kvadr. klm. plotą. Didysis Meškos ežeras (Kanadoje, Šiaurinėj Amerikoj) turi 31.500 kvadr. klm. ploto ir 90 metrų gilumo. Niaso (Afrikoje) ir Didysis Belaisvių ežeras (Kanadoje) turi maždaug vienodus plotus, po 30.000 kvadr. klm., tik pirmasis žymiai gilesnis, 706 metrų, o antrasis—140. Toliau reikia išvardinti Erio ežerą (Jungtinėse Am. Valstybėse), kurio didumas 25.800 kvadr. klm., o gilumas 64 metrai. Vinipego ežeras (Kanadoje), turįs 24.500 kvadr. klm. yra labai negilus, vos 19 metrų. Ontario ežeras (Jungt. Amer. Valstybėse) 18.800 kvadr. klm. pločio ir 225 metrų gilumo. Tarp Erio ir Ontario ežerų yra didžiausias pasauly Niagaros krioklys.

KIEK KAS GALI BADAUTI

Mes žinome, kad kaip žmogus, taip ir gyvulys be maisto negali gyventi, badauja. Kai kas badą pasirenka kaip priemonę protestui reikšti. Sakysim, kaliniai, reikalaudami geresnių kalėjimuose sąlygų, tarpusavy susitaria ir paskelbia bado streiką. Bado streiką ypač praktikuoja politiniai kaliniai. Sakysim, Rusijos kalėjimuose politinių kalinių bado streikai taip yra mėgiami, kad vyriausybė nebekreipia šiandie į juos dėmesio.

Paprastai, jei žmogus yra normalaus kūno sudėjimo, nevalgo ir negeria, tai jis badaudamas tegali išsilaikyti 4—7 dienas. O gerdamas tik vieną vandenį, jau išgyvena daug ilgiau — 4-5$^1/_2$ savaites. Kame dalykas? O todėl, kad vanduo žmogaus kūnui padeda įvairias medžiagas tirpinti ir jas išvalyti. Taip, kad vanduo žmogaus kūne atlieka svarbius darbus.

Yra tokių specialistų badautojų, kad išsilaiko badaudami iki 50—90 dienų.

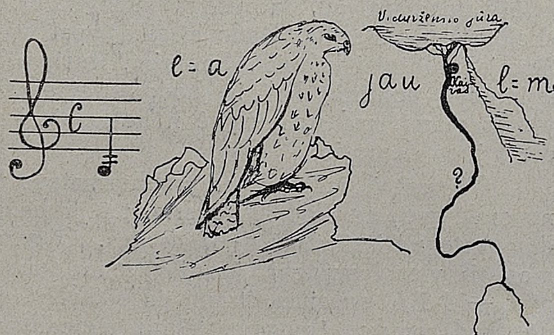
Pav., visam pasauly žinomas indų laisvės kovotojas Gandhi 1931 mt. labai ilgai išbadavo. O airių tautų kovotojas Corko išbadavo 75 dienas ir mirė.

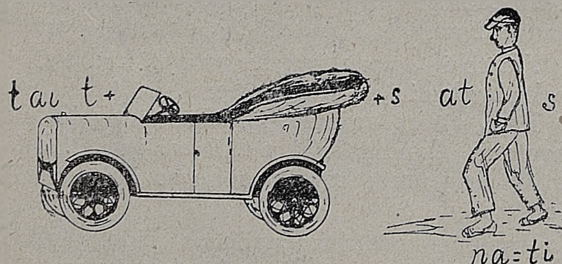
Pradėjus badauti, jaučiama didelis alkis, bet greit tas praeina. Paskui apima žmogų tingus nuovargis, nebesinori nieko. Širdies plakimas ir kvėpavimas suretėja. Temperatūra tai krenta, tai pakyla, o paskui žmogus pradeda kliedėti, galiausia nustoja sąmonės ir miršta. Esant jauno amžiaus badautojui, gydotojas gali jį atgaivinti, nors ir labai nusilpusį, po truputį įduodamas maisto. Senius ir kūdikius retai tepasiseka atgaivinti.

Gyvuliai ilgiau už žmogų gali badauti, sakysim: arklys išgyvena nuo 8 iki 15 dienų; katė—40 d., pelė 6—8 d., šuo ilgiausiai—60 dienų. O šaltakraujai dar ilgiau, jie išsilaiko po kelis, net keliolika mėnesių, pavyzdžiui: varlė—12 mėnesių. Blakė išgyvena net 6 metus. Kodėl badaudamas gyvas daiktas miršta? O todėl, kad kūnas, negaudamas maisto, pradeda jį imti pats iš savęs (iš raumenų). Pirmiausia ima krakmolą, paskui riebalus, baltymus. Kada baltimų nustoja, žmogus, badaudamas 24%—jis miršta, nes tada atsiranda visame žmogaus kūne daug nuodingos medžiagos, taip sakant kūnas (organizmas) užsinuodija.

1. REBUSAS

Kas čia parašyta?

J. M. 3 t.

2. UŽDAVINYS

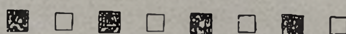
Kartą karo metu vienas kareivis pateko nelaisvėn. Jis buvo patrauktas teisman ir nuteistas mirtin. Teisėjas, skaitydamas sprendimą, davė kareiviui teisę pasirinkti mirties bausmę tokiu būdu: jei kareivis vienu sakiniu pasakysiąs netiesą, tai būsiąs pakartas, o jei pasakysiąs tiesą, tai būsiąs sušaudytas.

Kareivis tuo labai nudžiugo ir pasakė tokį sakinį, kad teismas negalėjo jo nei pakarti, nei sušaudyti. Kareivis gavo laisvę.

Ką jis pasakė?

S. G. 2. t.

3. LOŠIMAS

Tokia tvarka sustatyti 4 juodi ir 4 balti kauliukai.

Reikia keturiais perstatymais, imant kiekvieną kartą po du greta stovinčiu kauliuku, sustatyti jie taip pat greta vienoje eilėje taip, kad pirmiau būtų visi 4 vienos spalvos, o paskui kiti 4 kitos spalvos.

J. Šilkauskas 2 t.

4. ŠARADĖLĖ

Pirmas žodis tai paukštelis, —
Uodegytė — sviruonėlė,
Kai pridėsi vieną raidę, —
Ryto darbas merguželės.

R. N. 2 t.

5. MĮSLĖS

a) Be sparnų lekia, be kojų eina.

E. Valinčaitė 1 t.

b) Gale lauko bačka plauko.

V. Juknevičius 1 t.

c) Kas numiręs raudonas?

V. Velička 1 t.

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA: VILNIUS, DOMBROVSKIO G-VĖ 5 — 1.
Redaktorius ir leidėjas AUGUSTINAS BUROKAS. „RUCH" spaustuvė Vilniuje

TURINYS

Nuo Administracijos

Primename, kad šis numeris paskutinis tiems, kurie dar neatsilygino prenumeratos už pirmąjį pusmetį. Kas iki lapkričio mėn. 1 dienos atsilygins už šiuos metus ir išsirašys „Jaunimo Draugą" kitiems metams, Kalėdų Švenčių proga „Jaunimo Draugas" atneš jiems gražių dovanų!

Viršelį piešė J. Kazlauskas.
Vinietes — Z. Urbonavičiūtė ir J. Kazlauskas.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

Prenumeratos kaina:

Mūsų krašte metams . . 2 auks.
„ „ pusmečiui . 1 auks.
Lietuvos Valstybėje ir kitur
metams . . . . . 1 dol.

Kaina 20 sk.